

De curandis febris continuis liber. In quatuor divisus sectiones: quarum singulae singulorum morbi temporum, quae totidem quoque sunt numero, remedia continent / [Edited by J. Wigan].

Contributors

Lommius, Jodocus, approximately 1500-approximately 1564
Wigan, John, 1696-1739

Publication/Creation

Rotterdam : J.D. Beman, 1733.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/tbfhmgcg>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

3

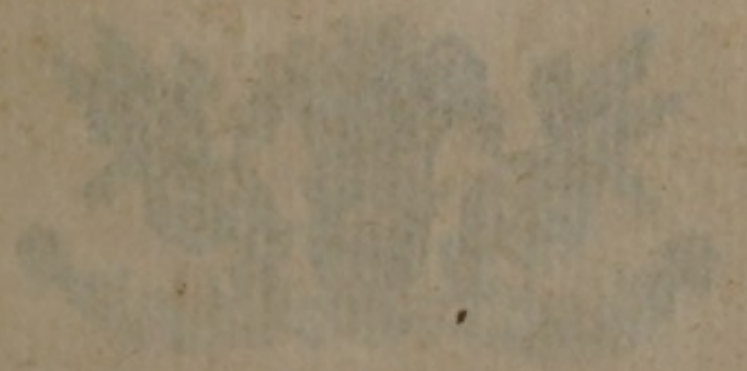
33989/A

8
Paper 5. 1737.

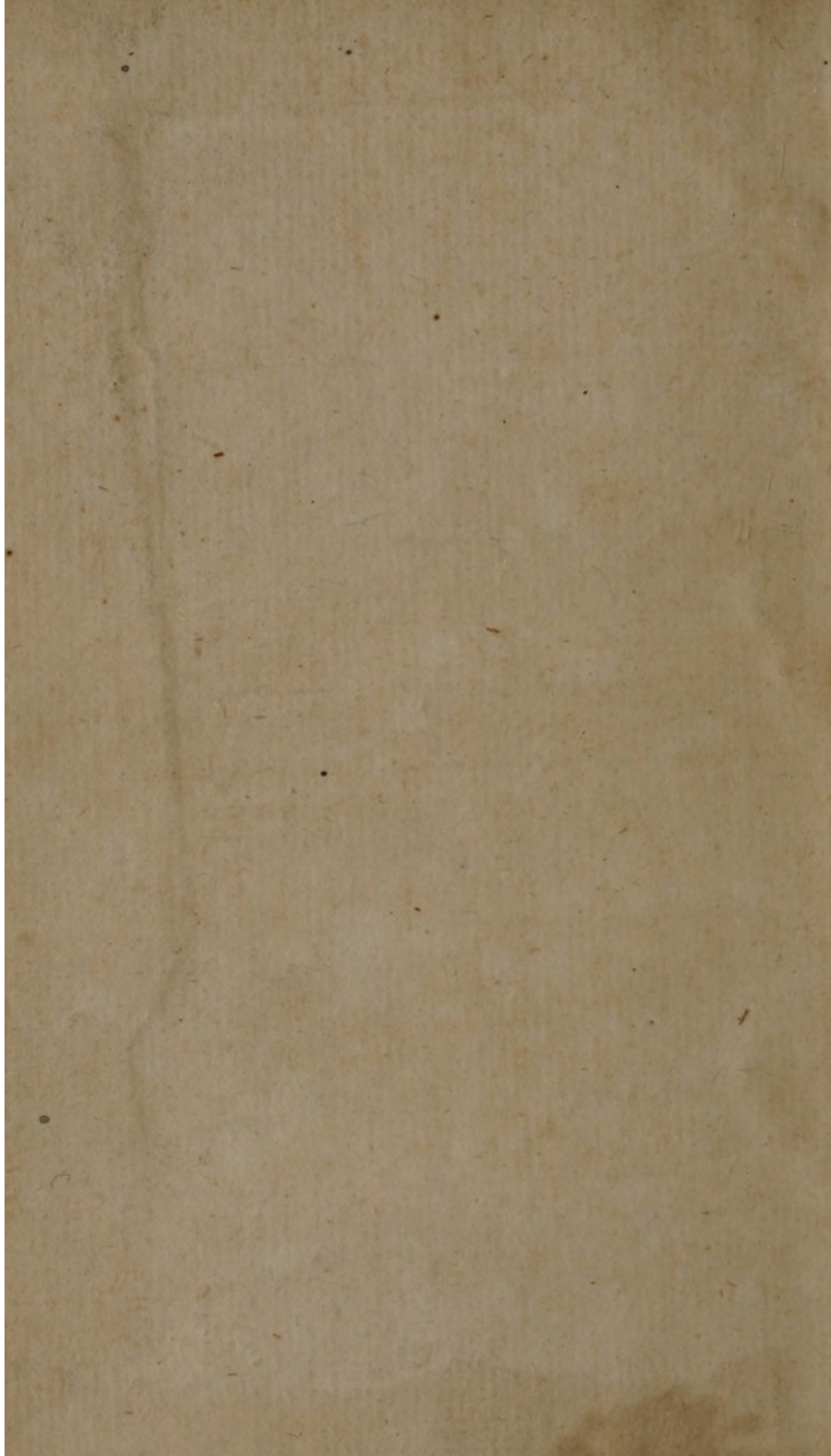

DE CURANDIS
LITHICIS
CONTINUIS
PULVERIBUS
SIVE
PULVERIBUS

Quae Tunc Quae Tunc Tunc
Pulveribus Pulveribus

AD
TUM
PULVERIBUS

61599

70 *DOCI LOMMII BURANI*

DE CURANDIS

FEBRIBUS

CONTINUIS

LIBER

IN QUATUOR DIVISUS
SECTIONES:

*QUARUM SINGULAE SINGULORUM
MORBI TEMPORUM,*

QUAE TOTIDEM QUOQUE SUNT NUMERO,
REMEDIA CONTINENT.

EDITIO ALTERA.

ROTTERODAMI,

APUD JOANNEM DANIELEM BEMAN,

MDCCLXXXIII.

JORDON TOMMIS BURNI
DE CURANDIS
FERRIBUS

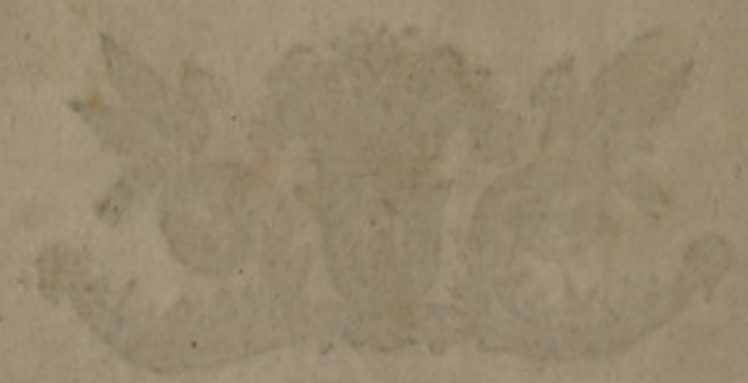

CONTINUIS
IN OUI DIVISIO
SECTIO NES

ANNO 1714

Qui Totum Geog. Gm. Nomen
Rexia Gm. Nomen

EDITO A...

ROYAL SOCIETY
OF LONDON
MDCCLXIII

CELEBERRIMO VIRO
JOANNI FREIND,

M. D.

Collegii Medicorum *Londinensis*,
& Societatis Regiae
S O C I O.

CUM morbi, quo jam diu la-
bore, depellendi spe, ad Te,
Vir Clarissime, nuper con-
fugerem, cumque ei Professioni, in
quâ Tu inter primos locum obtines,
me nomen dedisse intelligeres: non
modo cum summa benevolentia va-
letudinis meae suscepisti curam, sed
etiam de ingredienda Studiorum via

per multa mecum es humanissime collo-
cutus. Ita, cum sanitatem mihi quo-
tidie restitueres, iis interim me prae-
ceptis informabas, quibus aliquan-
do aliis etiam salutaris esse possem.
Illud quidem conservatae vitae bene-
ficium quamquam magni aestimare
debeo, atque, uti par est, aestimo:
huic alteri tamen nequaquam esse
censeo comparandum, per quod efficis,
ut quam vitam nolim otiose tradu-
cere, eam, per Medicinae devia
errando, laboriose inutilem non
transigam. Siquidem hortabaris,
ut quamprimum ostenderem, memet
esse, quoad aetas pateretur, aliorum
commodis inserviendi cupidissimum.
Id autem fieri posse judicabas, si
ex hominum prope memoria jam
elapsum, Lommii, De Curandis
Febribus Continuis, Tractatum
Orbi

*Orbi Literato redonarem. Ego vero
lubenter hoc suscepi munus ; quippe
quod neque reconditioris Scientiae,
neque ingenii quidquam, sed curae
duntaxat aliquantulum desideraret.
Hoc in Te simul, tanquam praestan-
tissimi Ingenii notam, nequeo non
summopere admirari : quod, dum
nostrae Aetatis Auctores Scriptis
obscuras Tuis, aliorum etiam de Re
Medicâ bene merentium Opera in-
termortua excitare, atque in lucem
proferre contendas. Quod Tu qui-
dem per alium recte facis ; quoniam,
quod ab Aegrorum assidua curatione
tempus Tibi reliquum est, id, tum
in legendis, atque illustrandis Ve-
terum Monumentis, tum in Arte
praeclarissimâ per Tuas Lucubrati-
ones ulterius promovendâ, studiosius
impendis. Ecquid autem insperatius*

mibi unquam evenire potuit, quam
ut hujusmodi quidquam mihi deman-
daves, & operam ullam, cui quidem
ego defungendae par essem, Tui no-
minis celebritate commendari per-
mitteres? Ecquid revera mihi magis
fructuosum, quam ut a Te, Quem
propter incredibilem Tuam, & in
singulis Medicinae partibus, & in
omni Literaturae genere Scientiam,
summis laudibus efferunt Principes
Gentis nostrae Medici, a Te, in-
quam, ego prima Artis elementa
haurirem, & Studia mea in Tuâ
ipsius Domo feliciter auspicaret? Ea
persequi in Aede Christi gratissimum
erit; quam Tu quidem non solum
amas, & colis: sed etiam claritatem
eam, quam ab illa quondam acce-
pisti, nunc in illam vicissim refundis.
De qua Aede bona omnia sperare
nemo

nemo non potest, quamdiu ei praesit, qui nunc praees, Pater maxime Colendus, Tuâ nuper Arte celeriter a morbo liberatus: & quamdiu Frater Tuus Eruditissimus uberem ei quotannis artibus optimis instructae Juventutis copiam suppeditet. Illic, si non Tuo, at Amici saltem Tui, Medici Scientissimi, cui Opus immortale non ita pridem dicabas, colloquio nonnumquam perfruar; illiusque monitis, haud secus ac si essent Tua, obtemperare semper gestiam.

Omni Gratitudine

Tibi devinctissimus,

JOANNES WIGAN.

LECTORI

EDITOR

S.

LIBRUM Tibi in manus tra-
do, *Lector benevole*, nisi
semel antehac, quod sciam,
idque annis supra centum & quin-
quaginta, non impressum. Ea Ar-
tis scientia fretum *Auctorem* habet
Lommium, ut Medentium studiis
sit apprime utilis: ea loquendi
venustate, ut, inter aliarum etiam
Literarum cultores, non defutu-
ros

ros esse sperem , quos Opusculi
brevitas , Sermonisque elegantia
ad ejus lectionem , ipsis fortasse
non mediocriter profuturam , in-
vitare possit atque allicere. Nam
siquem , in utilissima jucundissima-
que *Medicinae* cognitione , pluscu-
lum operae collocare neque ani-
mus ferat , neque tempus finat :
pauculas ei tamen horas otioso
licet infumere , ut adversus *Febres*
Continuas se tueri queat , atrocissi-
mum Morbi genus , maximeque
vulgare. Fere autem , inter initia
valetudinis , ex quorum procura-
tione vitae mortisque magna ex
parte pendet eventus , ab ipsis
Aegris gravissime peccatur ; vel
quia , propter nimiam securita-
tem , non velint ; vel quia , ob loci
incommoditatem , Medicum non
* 5 possint

possint arcessere. Itaque nemini supervacaneum esse poterit, ut, in Morbo hoc acuto, ac brevi, vel sibi aliquam ipse opem praestare, vel saltem noxam non inferre addiscat.

Cui rei maxime idoneum esse hunc, quem jam publici juris facio, *Tractatum*, quisquis eum legerit, facile percipiet. Neque enim reperietur ille falsa philosophandi specie perplexus; quo scribendi genere ita nonnulli Medicorum infaniunt, ut Aegrorum deliria, pro veris rationibus, aequo jure amplecti potuerint: neque contra Praescriptorum formulis confertus; quibus adeo *Recentiorum* intumescunt Volumina, ut inter varia Remediorum genera ipsam fere Medicinam jamdiu amiserimus. Nihil certe proponit

Auctor

Auctor prudentissimus a communi
paene omnium sensu, captuque
semotum; frequentem vero Me-
dicamentorum ingestionem acri-
ter impugnat: curationem fere
hujus Morbi per tempestivum de-
bitumque *Venae sectionis* usum, ac
Victus rationem exsequens.

Quod ad *Sanguinis* attinet *de-
tractionem*, locum hunc tam di-
lucide, atque ample pertractavit,
ut, qui in Medicinâ non sit ver-
satissimus, haud gravibus sane in
hac re erroribus implicari posse
videatur. Quod quidem leve vi-
deri non debet; cum Febricitan-
tium plurimi, vel, neglecto per ini-
tia Morbi hoc Remedio, Sangui-
nis abundantia, atque impetu tan-
dem obruantur: vel, juxta Vigo-
rem praepostere adhibito, dejectis
viri-

viribus ocyffime jugulentur. Sane, quod ad hoc argumentum spectat, si vel *Recentiorum*, vel etiam *Veterum* scripta consulamus, inveniatur nemo, qui Venae secandae leges, hac in Febrium specie tenendas, judicio tam exquisito tradiderit.

Caeterum, in instituendo *Victu*, quod Alimenti genus, tanquam apprime conveniens, *Hippocratem* maxime secutus, proposuit, id etiam Aegrotantibus plerumque gratissimum esse contingit, nullique unquam non parabile. Porro refrigerantia pocula non parca manu porrigit; quae quoniam, & Febrilem materiam diluunt, & aestum temperant, Aegris & tutam, & jucundam curationem praestant. Ita ut frustra sint ii, qui,

qui, recenti fati memoria, de Sanguinis missione, & de Potionum diluentium usu, nova se quaedam, ac prius inaudita protulisse jactitarint; cum nihil in eorum scriptis de his rebus occurrat, quod non antea, vel ab *Hippocrate* praeceptum, vel ab hoc ipso *Lommio* uberrime fuerit explicatum.

Illud autem animadversione dignissimum est, quod, in ultimo fere Incremento Febris, novam, ut ipse praedicat, maximeque interdum efficacem secutus sit medendi rationem. *Lenem* scilicet *Purgationem*, appropinquante Morbi Vigore, cum judicio adhibuit; ita ut neque, in summo discrimine, intro manentis materiae corruptione opprimeretur

Na-

Natura , neque vires tum , cum
iis maxime opus esset , acrioribus
Medicamentis labefactarentur. Id
quod etiam , in *Variolis* , jam ad
maturitatem proVectis , praecla-
rissimi nostrae Aetatis Medici ,
magno cum Aegrotantium com-
modo , sapienter imitati sunt.

Ad curanda Februm Sympto-
mata , quae Mortales gravissime
exercent , atque cruciant , Reme-
dia tradit , uti admodum utilia ,
ita communia maxime , ac facilia ;
ubi illum , non solum ad Aegro-
tantium salutem , sed etiam ad
levationem , & solatium non pa-
rum attendisse reperiemus.

Jam , in ipso dimicationis puncto ,
Naturae optimum sese adiutorem ,
atque socium adjungit ; quam qui-
dem , non , uti fidus fortasse , sed
hebes

hebes famulus, quocunque trahat, retrahatque, subsequitur: sed tanquam vetus minister, & sagax, Magistrae suae quasi nutum observans, viam illi, quamcunque ingredi velle videatur, interclusam aperit, impeditam explicat, laboranti novas ad assequendam metam vires opportune suppeditat. Siquidem, quo tempore & Medentis Solertia praecipue perspicitur, & desideratur ars, tum diversarum evacuationum imminentium praesagia, tum promovendarum rationes, cum admirabili brevitate, atque elegantia, descripsit.

Atqui per universum Operis tenorem summa ipsius prudentia, ac moderatio elucescit; quod neque aliorum, neque suae pertinaciter addictus opinioni, ubique ser-

fervet mediocritatem quandam,
ac modum. Hoc etiam *Auctoris*
nostri laudibus merito adjici po-
test: quod, sive Aetatem ejus, sive
Gentem respicimus, tam disertum
illum, tamque doctum extitisse,
jure mirari valeamus. Etenim
haud facile invenietur quispiam,
inter Medicinam factitantes, qui
quidem iisdem temporibus vixe-
rit, nisi * Amicus ejus, *Fernelius*,
qui vel ob lectionis varietatem,
vel ob scriptionis excellentiam,
ei ullo modo comparari possit.
Suam nempe sententiam Veterum
Medicorum, maximeque *Hippo-
cratis*, experienciâ, atque aucto-
ritate comprobata, semper fere
munit, & corroborat. Quos qui-
dem Auctores celeberrimos, non
solum

* *Praef. Commentar. in Cels.*

solum ut exscriberet, perlegit,
sed etiam ad examen revocavit.
Eumque legendo multum profec-
cisse sciet, quicumque artem illam
eximiam, quâ Veterum Monumen-
ta, hoc in Libro, aut lucem, aut
ornatum acceperere, perpenderit.
Quod si ii nonnihil aliquando in-
ter se dissidere videantur, eorum
opinionem, exponendo, & diluci-
dando, quantum fieri potest, con-
ciliat; si plane repugnent, colla-
tis inter se diversis sententiis, ac
fideliter, accurateque pensatis,
suum cuique momentum tribuit.
Hinc, quam longe *Arabes* Medi-
ci *Graecis* inferiores fuerint, ex
eo satis intelligemus. Neque vero
susplicari quispiam poterit, quod,
vel propter invidiam aliquam, vel
partium studium, iniquus in hac

re iudex fuerit. Nam eundem inter *Arabas* Scriptorem, *Avicennam* scilicet, cujus praecepta saepissime repudiat, quemque ex ipsius ore falsi nonnunquam arguit, alias collaudare non dubitat. Si quando *Veterum* ipse vestigia deserit, non in eos, tanquam erroris Auctores, temere invehitur: sed id liquido commonstrat, omnes, qui eundem sibi proponunt finem, non iisdem semper, praesertim ob diversarum Regionum disparum situm, viis debere insistere.

Haec, aliaque permulta, *Lector benevole*, in hoc Libro, observatu utilissima reperies, quae dignissimum effecere, qui, in magnâ certe bonorum Scriptorum raritate, ab interitu jamjam imminente vindicaretur. Caeterum opus hoc adeo
mihi

mihi vitio non vertes, ut etiam
felicitati meae haud illibenter
tribuere velis : cum *Virum* illum
Doctissimum, qui superiore anno
Commentarios suos in *Hippocratis*
Scripta Epidemia (harum *Conti-*
nuarum *Historias* enarrantia *Fe-*
brium) summâ arte, ac scientiâ
elaboratos, ingenio perpolitos,
eloquentiâ illustratos, publici fe-
cit juris, edendum mihi hunc Li-
bellum in manus tradidisse cogno-
ris. Tibi autem ego munuscu-
lum hoc gratissimum fore confido,
cum id ab illo valde comproba-
tum, *Tuae* vero lectioni commen-
datum, ex ipsius *Domo* in lucem
denuo prodiisse rescieris.

Jodocus Lommius Burae, oppi-
di in Guedriâ Batavicâ, prope
Lingam amnem, natus est. Anno
1557, edidit, de tuendâ Sanitate,
Commentarios in primum Librum
Celsi; quo tempore, Tornaci apud
Nervios egit; cujus Reipublicae, ut
ipse dicit, Medicus fuit Physicus.
Postea, Bruxellae, Anno 1560, emi-
sit Observationum Medicinalium Li-
bros tres; in quibus omnium Morbo-
rum Signa, & quae de his haberi
possunt Praesagia, accuratissime per-
tractantur. Quos Ordini Senatorio
Reipublicae Bruxellanae dicavit;
Nerviis quippe relictis, in hac tan-
dem urbe, honesto stipendio donatus,
Medicinam factitavit. Hunc demum
in publicum dedit, De Curandis Fe-
bribus Continuis, Librum, Bruxellae,
Anno 1562.

ILLUSTRISSIMO HEROI
CAROLO A BRIMEU,
COMITI DE MEGHEN,

Domino

DE HUMBERCOURT, DE HOUSDAIN, &c.

Equiti Aurei Velleris,

Gubernatori Geldriae, atque Zutphaniae,

JODOCUS LOMMIUS,

S. D.

H Aud levibus sane de causis,
Heros Illustrissime, vide-
tur accidere, ut Homo prae
caeteris animantibus graviorum plu-
riumque insultu morborum pulsetur.

** 3

Nam

Nam etsi temperamenti elementorum perfectionem, causam sanitatis meliorem acceperit brutis, quae indies cernimus suavem fere vitam, taedique morborum cassam transigere, luxutamen, varietateque epularum ac poculorum praeclara hac valetudinis seminaria corrumpit. Praeter haec, permultos quoque videre est temperantes homines, simplicique contentos mensa, vitioso quodam corporis statu morbis haud parum multis naturaliter implicari. Scilicet non solum victus, aërque circumfusis taedia conciliant aegrotationum, sed & ipsa primitus insita natura, quae saepe haud aequae stabilem nobis valetudinem, atque caeteris animalibus, videtur contulisse. Tum adversus horum improsperam sortem hominum, tum ad
corri-

corrigenda vitia aliorum, quibus
vitae intemperantia sanitatem labe-
fecit, vi praestantiaque mentis,
quam soli homines inter reliquas ani-
mantes divinam aeternamque possi-
demus, ars quaedam est reperta me-
dendi, quam ideo Therapeuticen
appellaverunt. Cum enim a primi
Parentis Adae lapsu corpusculum
hoc non aequè, ut ante, absolutum
vacuumque miseris, at mille taediis
tum malorum opportunum aliorum,
tum etiam aegritudinum, experiri
Homo coepisset, sicuti magna fuit
necessitate coactus, terram, quo fe-
racem alimenti redderet, indefessis
laboribus colere, reliquaque vivendi
praesidia duriter emoliri; ita plane
quoque debuit, adversus aerumnas
morborum certa quaedam remedia
ingenti solertia quaerere atque ex-

periri, ut ita scilicet melius saltem
traduci vita posset, quae optime non
potest. Tantopere vero haec ista mor-
bos depellendi cupiditas, ne dicam
necessitas, omnibus injecta est, ut
jam inde ex tam longo aevo nus-
quam gentium non sit Medicina.
Facile enim omnes sensere sanitatis
esse incomparabilia commoda; aegri-
tudines autem, taedii ac periculi
plenas, animi corporisque functio-
nibus officere. Itaque Virum Medi-
cum, qui hac in parte mortales
juvaret, apprime coluerunt, tan-
quam multis aliis, ut Homerus ait,
praestantem. Cujus rei gloria com-
plures olim ad Medicinae studium
excitavit sapientes viros; qui, cum
se scirent non modo sibi, verum
juvandis etiam aliis hominibus esse
natos, salutaris quoque artis hujus
pro-

professionem agitaverunt. Quorum
ego insistere vestigiis, ex quo pueri-
libus literis sum exemptus, quantum
pro viri licuit, coepi. Vel aliquam
ratus laudis partem, inter reliqua
societatis hominum officia, eo com-
parari labore posse, qui indies in
avertendo excludendoque humanae
valetudinis hoste desudat. Itaque
haecenus etiam eo operam meam
omnem contuli, conferamque post-
hac, non solum medendo, id quod
jam totum factito decennium, verum
etiam commentarios scribendo Me-
dentium studiis utiles.

Ut autem pro tempore alias alia
memoriae prodidi, ita nunc visum
fuit continuae febris versare cura-
tionem. Continuam voco, quaecum-
que vel ex omnibus nata putrefactis
intra vasa humoribus, vel ex unico

*tantum, jugi continuataque accessione
hominem exercet. Dignum appri-
me id genus morbi visum est, cuius
recta curatio proponeretur. Creber
enim ejus est, ac ferme popularis
per aestatem insultus, plurimosque
is ipse mortales medio flore aetatis
tollit. Siquidem praecipiti ac peri-
culoso movetur impetu, adeoque ce-
leriter vel resolvitur, vel occidit.
Ut ne dicam etiam vix ullum mor-
bum reperiri alium, in quo sanando
aeque hodie frequenter, aequeque
turpiter, ne dicam flagitiose, pecce-
tur. Nam vel sanguinis missio, sive
intemperanter, sive alienis suscepta
temporibus, quot acute febricitantes
neci dedit? quot item male conci-
liata perdidit purgatio, jugisque
continuatio medicationum? Nimi-
rum in ea febris, quae unicam non
est*

*est superatura septimanam, ut multi
facilitant, primo die alvum sol-
vere, secundo sesquilibram san-
guinis, incisa vena, detrahare,
tertio lenitivum bolum purgandi
causa dare, quarto injicere clyste-
rem, quinto perpurgare, sexto
septimove, ferocientibus juxta sta-
tum symptomatis, rursus secare
venam, quid hercle aliud est, quum
aegrotantis vires vitamque una cum
morbo studere tollere? Cujusmodi
errores (quos certe gravi dolore ani-
mi committi video) ideo sunt dete-
stabiliores, quod cum aliis in mor-
bis, naturâ longis, correctionem in-
terpositis admittant temporibus, in
acutis tamen febribus, ceu multum
alioqui mobilibus, non admittant,
semperque multam in sese secuti exi-
tii claudant culpam. Ergo etiam hic,
quid*

quid quaque parte sit peccatum, & quae vera curandi sit via, propono: quam quidem ipsam ratione comprehensam viam, atque antiquorum fultam praeceptis, longaque medendi experientia comprobata semper pro voto memini respondisse.

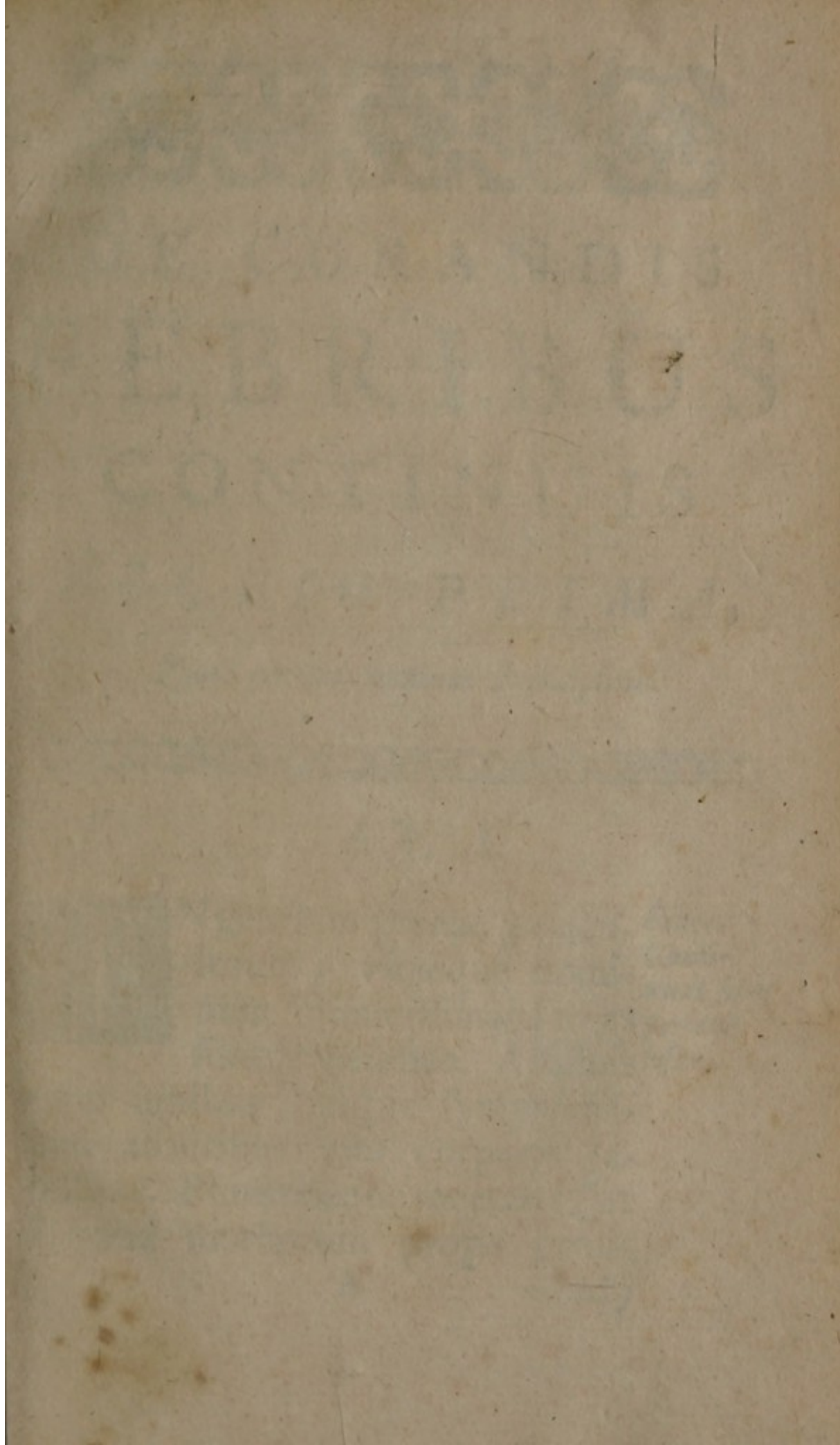
Hos Tibi labores, Illustrissime Comes, ideo dicavi, quod nullum sentiam officii atque obsequii genus a me praeteriri oportere, quo saltem aliqua fieret grati animi significatio, pro favore illo praecipuo erga me Tuo. Qui quidem favor, inter caetera sui argumenta verisimilia, vel ex eo quoque perspicitur, quod ab aliquot jam elapsis annis me Tuae delegeris valetudinis custodem Medicum; ac libenter, multaque voluptate de naturalis sapientiae studio, adeoque de rebus
me-

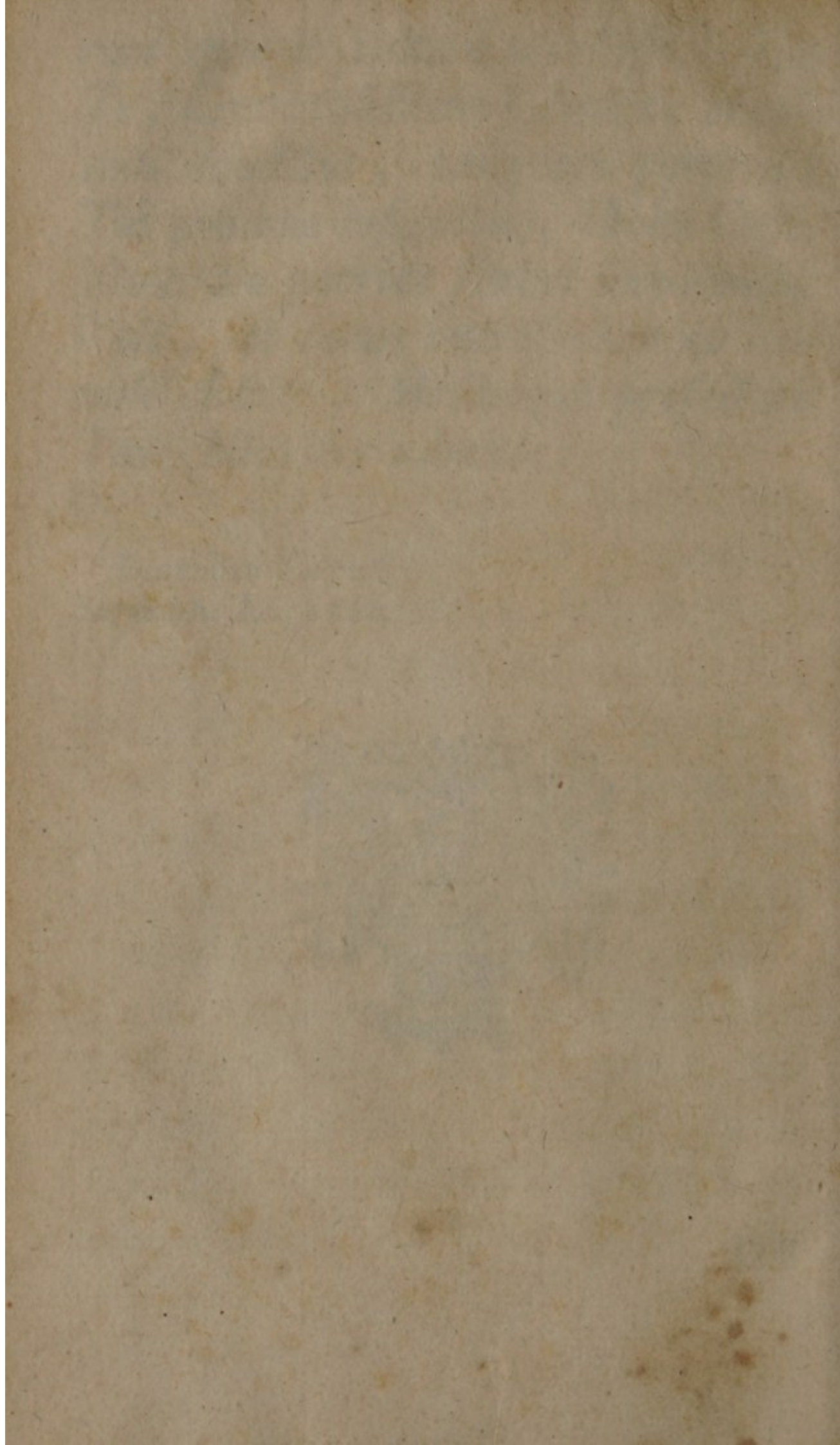
medicis audias differentem. Quâ in
re, etsi plura mihi abs Te tribui,
quam merear, scio, pergratum ta-
men est tanto Principi nostra non
displicere. Quid vero Te non tan-
tum ego Principem appellem, qui
maximis animi virtutibus pace,
belloque probatis, qui heroici gene-
ris claritate, qui fortunae dotibus
es eminentissimus? His laudibus ac-
cedit, quod non modo Te iis bene-
volum exhibeas Mecaenatem, qui
ingenio, professioneque liberalium
studiorum sunt praestantes, verum
quod ipse quoque bonas literas noris.
Quam vero praeclarum id demum
videtur, ad nobilissimae familiae,
imperatorio stemmate oriundae,
splendorem, itemque ad artis mili-
taris gloriam, verumque fortiter
gerendarum dexteritatem, studio-
rum

*rum quoque cultum accessisse. His
Te, Generosissime Comes, orna-
tum laudibus, tanquam perpetuis
Tui nominis insignibus, Deus Opt.
Max. diu patriae servet incolumem.
Vale, ac tenue munusculum ab hu-
mili cliente, Medicoque profectum
Tuo, hilariter admitte.*

Bruxellae Kalend.
Septemb. An. 1562.

DE CURANDIS
FEBRIBUS
CONTINUIS

SECTIO PRIMA,

Quae earum continet Principium.

CAP. I.

Lingentium plenae pericu-
lorum, vitaeque homi-
num inimicissimae febres
sunt continuae. Assiduis
*Febres
Conti-
nuae sunt
pericu-
losae.*

enim ignibus, atque symptoma-
tum assultibus vim corporis la-
cessunt. Plurimosque mortales (ut
si quod morborum prope genus
A aliud)

2 FEBRIS CONTINUÆ

aliud) medio aetatis, atque roboris vigore tollunt. Praeceptum etiam his est febribus impetus, adeoque errori parvis de causis exitioso vel medentis, vel aegrotantis patet. Scire autem licet, modo ex humoribus eas febres nasci simul omnibus, modo ex unico tantum, intra maximas venas, atque arterias putrefactis. Prioris generis febres *Recentioribus* placuit continentes dicere, alterius continuas. Nos autem, quia utrimque febricitationis est continuatio, unicâ contenti voce, utrasque continuas adpellavimus. Recta curatio est simul causam vitii abstulisse, simul excitatum inde calorem refrigerasse. Ergo etiam succorum, quae nunquam fere non jungitur, plenitudo vacuando detrahenda est. Siquidem haec ipsa, propter meatuum constipationem transpiratione redditâ incommodiore, & dare, & fovere putredinem potest.

Qui

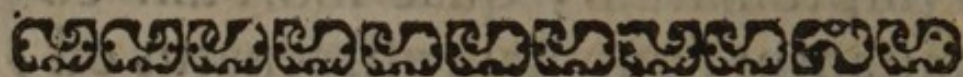
Qui vero jam computrescit humor, quantum licet, corrigendus, concoquendus, commodaeque opportunus excretioni pellendus est. Inter quae tempora ipsi quoque morbo in primis succurrendum, refrigeriique praestandum est temperamentum. Impetus quoque symptomatum, quae morbum comitantur, quoniam effraenatus est, coercendus est.

Ut autem haec ista praecepta, ex rebus petita valetudinem offendentibus, stabili medendi lege fulciuntur; ita penitus infirma, ne dicam, perniciofa sunt, nisi si parvirium robur his respondeat capeffendis. Solae namque vires, & morbos, & morborum sustinendo remedia, vitam humani generis tutantur. Quapropter has etiam intueri, ac custodire incolumes oportet, ne vel inmoderatis curationibus, vel ipsâ aegritudine debilitatae collabantur. Servantur

*In morbis
egri vires
spectan-
de.*

4 FEBRIS CONTINUÆ

autem commodo cibo, potione, aëre. Visum est de his singulis, quae supra comprehendi, ordine dicere, omnemque rem ita oculis subjicere legentium: ut quæ vera sit ratio atque via continuatas has febres sanandi, satis superque sciri possit.

C A P. II.

De Missione Sanguinis.

QUoniam duo mittendi sanguinis capita, ac veluti scopi sunt, morbi magnitudo, viriumque robur, videtur profecto, si alias umquam, certe in continuâ febre tentandum id auxilii genus esse. Nam ut maximus per se est morbus, ita fere proprius habetur adolescentium atque juvenum; quibus naturaliter sanguinis atque virium abunde

PRINCIPIUM. 5

de est. Ergo etiam, ut primum is ipse robore valentem aliquem invasit, ac cognitus (quod fere secundo fit die) fuit, fas est sanguinem, nisi quid prohibet, incisâ venâ, confidenter detrahere, proque vi aegrotantis ac morbi vehementiâ fluere sinere. Levat haec res, exoneratque corporis rectricem naturam; adeo ut ea facilius in posterum, quod reliquum est materiae, vincat, & concoquat, quod concoqui potest, & id, quod alienum est, excernat. Nemo sane id umquam genus remedii sine evidenti periculo in acutâ febre praeteriit. Quos sine eo firmiores vires forte fervant, eos sanguis e naribus ubertim fluens, aut copiosae sudationes vindicare ab ancipiti periculo possunt.

*Quando
cognosca-
tur Fe-
bris.*

Sed in quaestione positum id esse video, debeatne per acutam febrem puero quoque, vel feni,

6 FEBRIS CONTINUÆ

vel foeminae gravidæ sectio venæ adhiberi? Pueri *Galenus* infra annum ætatis decimum quartum sanguinem non mittit. Multi etiam id factum in senē, qui septuagesimum superavit, verentur. *Hippocrates* abortum etiam secuturum, si prægnanti sanguis mitteretur, adfirmavit. Sed eximenda rei hujus controversia est. Antiqui magnas tentare vacuationes solent, quæ viribus parum firmis sunt inutiles. Itaque non inmerito has ipsas in iis fugere corporibus, quibus potens deficit robur, aut quibus alioqui firmis periculum abortûs ex detractō sanguine, matri foetuique alimento necessario, immineret. Id vero ut ipsi prudenter suis in evacuationibus caverunt, ita nos jure præterimus, moderatis contenti inanitionibus, quæ, viribus etiam subinfirmis, non omnino sic incommodent, quin post corrigi ea imbecillitas, servatâ hominis vitâ,

vitâ, possit. Dejectis superatisque viribus, cum vacuatio omnis, tum maxime missus sanguis officit. Verum quae subtenues quidem sunt, parumque firmæ, quid vetat, quo minus respondentem suo modulo sustinere inanitionem possint? Plane quidem sic res se habet, ut qui graves morbos experiuntur, iidem possint & illorum quaedam ferre remedia.

Sua pueris inest naturæ vis haud exigua, quæ etsi fluxo, raroque corpusculo indita facile labascit, admittere tamen sub acutissimâ fe-
bri qualemcumque sanguis missionem potest: maxime si ætas haud multo inferior anno est decimo quarto. Quæ hinc evenit imbecillitas, corrigi ea post alimento facile potest. Prorsus enim præstare videtur, præsentis mortis periculo, adfluctis utcumque viribus, puerum eripere, quam febre superatum perire finire. Quod quidem

An Pueris sanguis recte mitti possit?

8 FEBRIS CONTINUÆ

dem exemplum feliciter, quam *Graeci, Arabum* familia secuta est. Nam quod *Galenus* substantiae puerorum uberem causatur fluorem, eumque abunde esse ad curationem proficitur, vicemque sanguinis missi gerere, nihil est. Debile enim id est, nimisque lentum praesidium, in acuto atque praecipiti morbo acceleratum efficacique poscente remedium. Locus esse aliquis consilio *Galenus* potest, si de fanis audiatur pueris, quibus sui sufficit corporis fluxa resolutio ad insultus morborum avertendos. Quum autem febris hos acuta premit, permissum est sanguinem utcumque mittere, maxime si corpore viribusque sunt firmi.

An Senibus?

De senibus autem firmis, quorum solidum corpus haud ita facile resolvitur, quid attinet, dubitare, quin innoxie, cum acuta id postulat febris, sanguinem emittant. Hic vero *Razes*, Auctor *Arabs*,

Arabs, adeo sectionem venae non horruit, ut vel ipsis etiam decrepitis, modo qualiscumque suppeteret vis, eam confidenter bonoque successu adhibuerit. Id quoque *Galenus* sentit: cum non modo numerum attendendum esse scribit annorum, sed & corporis habitum. Sunt enim, inquit, qui sexagesimo aetatis anno missionem sanguinis non ferant, utpote praesicci, ac prompte inarescentes, paucique sanguinis; cum quidam septuagenarii ferant, qui nimirum sanguine pollent, ac vires fortiti sunt haud inpotentes. Id certe modo intelligas licet, ubique curantis consilium non ad aetates certis circumscriptas annorum finibus, sed ad vires dirigi oportere. Si juvenis, inquit *Celsus*, imbecillus est, male sanguis emittitur. At firmus puer, & robustus senex tuto curantur. Quamquam meminisse convenit parciolem hic esse debere

10 FEBRIS CONTINUÆ

inanitionem, minimumque fiduciae de viribus facile collapsuris habendum. Quapropter is etiam ipse *Celsus* existimavit, maxime in his medicum imperitum falli posse, quia fere minus roboris illis aetatibus subest.

*An mulieris prae-
gnanti?*

Jam vero mulieri quoque praegnantis inimica videatur venae incisio, quoniam, erepto foetui alimento, proclivis est abortus, maxime per acutam febrem, quae & ipsa quoque sanguinem incendio consumit, ac vires debilitat. Scilicet hic post venae sectionem viribus, justoque sanguine est opus, cum ad morbi residui depulsionem, tum etiam ad foeminae, ejusque sustinendam sobolem. Ut mirum non sit, facile periculum ab inanitione sanguinis esse, cum in unâ muliere duo corpora simul sustinentur. Speciosa quidem argumenta haec, ut veri habere speciem videntur, sanguinisque

P R I N C I P I U M. II

nisque dehortari missionem : ita
 prorsus debilia sunt, ubi pro no-
 stri saeculi consuetudine moderate
 sanguis mittitur, ad commodam
 virium praegnantis tolerantiam.
 Quid enim gravidæ offecerit, sub
 acutissimâ febre, quæ exitium, &
 matri, & foetui intentat, ad un-
 cias quatuor vel quinque detractus
 sanguis? Quid contra inimitus,
 quam miseram mulierculam, fa-
 lutaris cassam auxilii, proterviae
 saevissimi morbi dedere, ipsum-
 que foetum uteri clausum latebris,
 futuræ lucis spe destitui, atque
 emori finire? At magnis morbis
 magna convenire dices remedia,
 neque tantillo emisso sanguine
 acute febricitantem mulierem ju-
 vari admodum posse. Verum hic
 respondeo : quoniam virium po-
 tior, quam morbi est observatio,
Galeri esse sequendum consilium :
 qui quidem, cum ingens aegritu-
 do insignem detractionem exigit,
 quam

12 FEBRIS CONTINUÆ

quam tamen semel vires non ferant, iterari eam oportere scripsit; mediisque temporibus sic voluit sustineri alimento aegrotantem, ut tuto secundâ sectione dematur, quod semel demi sine periculo nequivit. Quanquam tamen unica fere sufficiat missio sanguinis, quoniam multum detrahere in eâ fas non est muliere, quae justum sanguinis modum & sibi, & foetui servare debet: maxime si posterioribus temporibus in molem is foetus grandescit. Primis autem in praegnationis mensibus tuto licet, si acuta invasit febris, pro hujus exigente magnitudine, sanguinem emittere. Tum enim ipsi etiam in corpore redundant succi, menstruis compressis, tenelloque foetu exigui postulante alimenti fomitem. Hanc propter abundantiam, vitio etiam humorum saepe implicitam accidit, ut capitis oriantur dolores, itemque nausae,
&

& horrores, & febres, & hujusmodi incommoda; quae, uti primis mensibus urgent tribus, ita crescente in molem, & in quartum mensem foetu, sponte etiam cessare, quia majore opus est nutrimento, solent. Ad horum aver-
sionem taediorum, complures gra-
vidae (utique si his corpus naturâ
succulentum est) primis mensibus
venam sibi incidi curant, eaque
providentia sese servari incolumes,
atque editum foetum manere sa-
niores, minusque scabiei, ac simi-
libus cutis vitiis opportunum ex-
periuntur. Quod si sane id genus
auxilii recte arripiunt, quid non
faciant hæ, quibus atrocis morbi
praesens necessitas id ipsum impe-
rat? Neque vero par discrimen (ut
quispiam existimet) a misso pri-
mis mensibus sanguine incumbet,
quod a purgatione tum esse *Hippo-
crates* scripsit. Nam antiquorum
purgantes potiones tenelli foetus
nova

14 FEBRIS CONTINUÆ

nova debiliaque vincula convel-
 lendo facile dissolvunt, totumque
 simul corpus inpenſe exagitant,
 ut mirum non ſit, ipſum ſubinde
 abortum ſequi. At ſanguinis miſſio,
 maxime etiam noſtra, ſine vi, ſine
 corporis perturbatione, leniter id,
 quod ſupereſt, demit, matremque
 onere humorum, integris viribus,
 integrâque ſobole levat. Quod ſi,
 etiam mediis prægnationis menſi-
 bus tribus, purgantia medicamen-
 ta *Hippocrates* indulſit, cur nefas ſit
 tum quoque ſanguinem, incisâ
 venâ, moderate trahere. Adeo
 manet perpetua hæc, inconcuſſa-
 que ſententia: in gravidis acutâ
 occupatis feбри, non videri ſolam
 debere conceptionem, ſed vires
 æſtimari, corporisque ſtatum, &
 ex his conjecturam fieri, liceatne
 tuto periclitari, quod morbus
 poſtulat, auxilium. Itaque ubi
 magna acutaque febris urget,
 ſemper emittendus eſt, ſi vires
 reſpondent, ſanguis. Porro

*Si vires
 ſufficiant,
 ſemper
 mitten-
 dus eſt.*

Porro hae vires certis compre-
 henfae fedibus hinc in omne cor-
 pus proficifcuntur: animales, quae
 fenfum motumque praefant e ce-
 rebro per nervos: vitales, quae
 calorem vitae conferunt e corde
 per arterias: naturales jecori infi-
 tae, quae per venas nutritionis
 adjiciunt tutanturque beneficium.
 Hae functiones atque haec opera,
 fi recte fiunt, integras vires ar-
 guunt: fin imbecilliter atque male,
 infirmas. Ergo tenax vigilia, de-
 lirium, fopor, diftentio nervorum,
 virium animalium teftantur imbe-
 cillitatem. Pulsus autem parvus,
 obfcurus, debilis, fpiratio parva,
 difficilis, crebraque, nifi pecto-
 ris pulmonisve fequantur vitium,
 infirmum oftendunt vitae robur.
 Cruda autem excrementa, vel pe-
 nitus vitiata, itemque parce pro-
 deuntia, vel retenta, naturalium
 virium imbecillitatis funt argu-
 menta. Per acutam itaque febrem,
 ut

*Quomo-
do vires
aeftimari
poffunt.*

16 FEBRIS CONTINUÆ

ut certe in omni quoque morbo magno, siquidem hae vires firmæ sunt, vena erit incidenda: si morbi saevitiâ, aliisve ex causis dejectæ esse cernuntur, temperandum ab emittendo sanguine est.

Cum languidiores sint, paucam de- tractionem iterare con- venit.

Caeterum ubi sic eadem sunt afflictæ, ut prorsus dejectæ non videantur, sed, attrito tantum robore solito, languidae, morboque tum magno, ut continuâ feбри, si oppugnantur, nequaquam vel omittere sectionem decet, vel affatim multumque semel evacuare (hoc enim aegrum esset extinguere, illud sine ope libidini atrocis mali relinquere) sed paucam de- tractionem iterare convenit, me- dioque tempore vires reficere. Eam profecto secutus est viam, ut supra dixi, *Galenus*, qui, cum parum firmus est homo, princi- pio, quantum satis visum est, detrahit, & post, quod defuit, iteratione supplet,

At

At scire licet, hanc partitionem non esse in spatia rejiciendam complurium dierum, sed eodem tantandam die, modo aliquot interpositis horis, modo unicâ dumtaxat: interdum & mox in ipso fluoris impetu, vel dissoluto vinculo, vel vulneri superindito digito. Interquam moram, supinus decubitus, vini odor, vel mali punici degustatus succus vires refocillat. Intervalla etiam haec pro viribus affectis praefiniuntur, quae vires, crescente morbo, semper fiunt imbecilliores. Vehementer fractae, longiora instaurationis spatia exigunt; paulo firmiores, contractiora. In acutâ tamen feбри, cui ceu totis corporibus inhaerescenti, iteratio, non etiam revulsio, sed unius vacuationis gratiâ adhibetur, non ultra diem posterganda est; id quod ideo praecipitur, ut ne effervescens intus sanguis, vel in viscus aliquod irrumpat praeci-

*Partitis
venae
sectioni-
bus, quod-
nam spa-
tium in-
terponen-
dum sit.*

puum, vel majorem putredinem, nisi mature dematur, contrahat. Ad haec, posterioribus diebus vires redditae sunt ex morbo imbecilliores, ipsaque materia, quia concoqui coepit, atque à bonis succis separari, tum potius purgatione, quam venae sectione, tolli debet. Quae res posterioribus ab hinc locis patebit: arguetque gregalium illorum medicastrorum imperitiam, qui febribus etiam vigentibus, venam tundunt.

*In sum-
mâ tamen
imbecilli-
tate, huic
remedio
omnino
parcen-
dum est.*

Sed redeundum nobis ad quaestionem virium est. Controversum esse apud antiquos video: Sanguisne etiam tum debeat mitti, cum ingens quidem id desideret febris, eoque sine praesidio certa pernicietas sit, neque tamen id patiantur vires, vel ab ipso aegrotationis principio, vel incrementis, vigen-tisve morbi impetu (neglectâ per initia detractio) imbecillissimae? *Cornelius Celsus* in ejusmodi re fatius

putavit, anceps experiri auxilium, quam nullum. Si nihil, inquit, aliud adparet auxilii, periturusque sit, qui laborat, nisi temerariâ quoque viâ fuerit adjutus, in hoc statu boni medici est, ostendere, quam nulla spes sine sanguinis de- tractione sit; faterique quantus in hac ipsa re sit metus, & tum de- mum, si exigetur, sanguinem mit- tere. Aliter vero *Galenus*, meque judice, rectius hanc rem judicavit, parcendum semper remediis esse censens, quae & vitae custodes vires delent, & medico pro gloria dedecus, calumniamque conciliant. Ergo etiam rectius praesagio usi, ab omni culpae opinione conscien- tiam liberamus, & nominis existi- mationem, artisque nostrae venera- bilem dignitatem tuemur. Crude- lis hominis officium facit, quisquis morbum una cum vita aegrotantis aufert. Quamobrem semper vires, ubi quid exinaniendum est, intue-

ri oportet ; quae si penitus invalidae fractaeque videbuntur , magna praesidia respuunt , blandioribus quibusdam , quamdiu supererunt , fovendae rebus. Id profecto humanitatis est pium officium , deploratos etiam aegros aliquo saltem artis nostrae beneficio consolari. Verum excusandus utcumque (quantum nobis videtur) *Celsus* , Auctor haud infimae inter antiquos notae ; cujus praecepta , quoniam ubique artis magistrum sapiunt *Hippocratem* , fas non est temere repudiavisse. Locum esse suae praecceptionis praecipuum is Auctor scripsit , ubi nervi resoluti sunt : ubi subito aliquis obmutuit ; ubi angina strangulatur ; ubi prioris febris accessio paene confecit , parumque subsequi verisimile est , neque eandem videntur sustinere aegri vires posse. Haec ista profecto satis arguunt , oppressas copia humorum vires , non in sese dis-

dissolutas, à *Celfo* intellectas esse. Oppressas nimirum intelligo eas, quae propter affluentiam humorum complurium, calore atque putredine nimis effervescentium, vel periculoso impetu partem aliquam inpetentium vel occupantium, momentaneam, veluti ab onere molesto gravatae, speciem imbecillitatis falsam praebent. In eo autem rei statu, nisi detractio vires mature subleventur, in multo versantur periculo.

Nondum de viribus satis. In quaestione positum à nonnullis id fuisse video: Omnesne corporis considerari vires in acuta feбри, ut certe in omni quoque morbo, ad missionem sanguinis debeant: an vero pleraeque ex his dumtaxat? *Galenus*, in acutis morbis, sat esse putavit vitales tantum intueri; quarum si robur valet, tuto secari posse venam scripsit. Id praecceptum rationes certe non prorsus

In acutis morbis, vires vitales sunt praecipue considerandae.

rejiciendas habet. Acutus enim morbus, maximeque continua febris, quia brevi solvitur, haud magno sane incommodo solidas adficere partes, ut longus, potest. Tum etiam, integro vitali robore, non usque adeo metuenda videtur virium animalium imbecillitas, ut quae, evicto morbo, sponte paulo post cessat. Memini videre acute febricitantes haud parum multos, qui sub ipsam judicationem, gravi oppressi primum delirio, dein alto sopore, similes moribundis, sine mentis usu, sine motus sensusque certo imperio, alius duas tresve horas, alius diem, & quidam apud *Nervios* biduum decubuerint, firmo tamen stabilique pulsus robore: quae profecto res salutis rectique praesagii spem mihi verisimilem praebuit; id quod, profusis ortis sudoribus, atque dejectionibus alvi, feliciter secutum fuit. Prorsus quidem sic sese rem habere existimo:

mo : Per evacuationes acutis fe- *Quarum*
 bribus accommodas , pulsui , ut *bonus in-*
 magnam tribuere vim , ita non *dex est*
 omnia medicum credere oportere , *pulsus,*
 utpote rei multum ancipiti atque *sed in-*
 fallaci , quam facile mille res va- *terdum*
 riant turbantque : aetas , sexus , *fallax.*
 corporum natura , infirmus sto-
 machus , metus , ira , laetitia , ex
 improvviso ingressus medicus , simi-
 liaque sexcenta , quoniam spiritus
 afficiunt vitales , recta judicia pul-
 sus corrumpunt ; ut imbecillus is
 homo videri possit , cui vires sup-
 petunt , & valens rursus , quem
 deficiunt. Hujusmodi itaque re-
 motis casibus , videre oportet ,
 maneatne constanter firmi roboris
 pulsus ; qui si sic est , confidentius
 per acutam febrem detrahi sanguis
 potest. Illud quoque sequitur , ut
 omnibus in morbis , si quid vacuan-
 dum est , consulendas ex aequo
 vires omnes esse : ita in acutis prae-
 cipue vitales , in vetustis naturales ,

24 FEBRIS CONTINUÆ

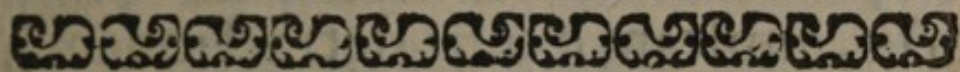
in utrisque indifferenter animales. Acutae siquidem febres, quoniam & exiguo tempore magna vi corpus oppugnant, & profusis inanitionibus finiuntur, robur spirituum vitalium, quod illa tum efficiat, tum sustineat, maxime requirunt. Longi vero morbi non tam effusis, vel tam evidentibus vacuationibus, quam vetustate, lentisque concoctionibus, vincuntur. Itaque in his ipsis vis potissimum naturalis, seu concoctrix requirenda atque spectanda est, si quid recte atque tuto vacuatum velis.

In vetustis naturalibus.

Et in acutis etiam aliquatenus hae quoque, cumque his animales.

Id postremum hac in quaestione virium concludam; quamquam vitale robur primas hic partes habet: nequaquam tamen habere in universum omnes. Nam etsi maxime, ac primum vis vitalis profusa detractatione labefactatur, caeterae tamen una etiam concutiuntur, quarum casus aequè homini exitiosus, ut vitalis, esse potest. Porro, ut
in

in acuta febrī, pollutibusque viribus, mittendi sanguinis necessitas (quod hactenus satis demonstravimus) certa est, ita ejus effluentis incerta variaque servatur mensura: prout febris est magna, & alia atque alia corporis natura, itemque aetas hominis, & anni tempus, & hujusmodi non eadem. Qua de re jam nunc agendum est: atque hinc idoneum tempus mittendi sanguinis praefiniendum.

C A P. III.

*Qua Mensura acute febricitantibus
Sanguis debeat mitti.*

Sanguinem per acutas febres mittere, commune est; verum convenienti eum mensura, ac moderatione mittere, haud aeque vulgatum, aequeve expeditum videtur. Observationes enim haud le-

26 FEBRIS CONTINUÆ

*Confere-
renda est
morbi,
virium-
que mag-
nitudo.*

*Quousque
in Febri
continen-
te mitti
sanguis
debeat.*

ves habendae sunt, quibus certa sanguinis detrahendi quantitas definitur. Consistunt autem hae in collata morbi atque virium aestimatione. Magnus enim ac vehemens morbus, validaeque si coeunt vires, liberalem postulant vacationem. Febris vero continua (ut primum de morbi magnitudine, ac mox de viribus agamus) quia in numero magnarum ponitur aegritudinum, fereque bene habitus est corporis, ac calentis aetatis propria, multam exigit detractionem, maxime si continens sit febris (*σύννοχον Graeci vocant*) quae venas nimia succorum pariter omnium mole distendat. Sub quo casu *Hippocrates* atque *Galenus* veriti non sunt, donec etiam animus deficeret, semel trahere. Quam ipsi rem ratione, experientiaque ducti tentarunt. Profusa namque hac inanitione primum homo in contrarium agitur statum, celerrime ex defectu
animi

animi refrigeratus; post autem alvus subinde prorumpit, vel bilis ubertim evomitur, vel certe copiosis sudoribus corpus perfunditur, atque hinc alios protinus contingit convalescere, alios plurimum juvari. Quo minus placet, quod *Avicennas* in Synocho putrida missionem sanguinis in vices partiat, parum memor ejus praecepti *Hippocratici*, magnis morbis magna remedia conferenda esse. Porro, quod ad animi attinet defectum, scire licet haud semper eum esse exspectandum, verum citra hunc etiam semper a detractioe desistendum, cum satis pro morbi, viriumque ratione emissum est. Sunt enim, quibus aegre animus deficit, quos si huc usque vacuare tentares, perderes. Si tamen linqui animo aliquem, dum adhuc sanguis intra modum fertur, continget, protinus comprimenda fluxio est, semperque ante inaniendi finis

fa-

28 FEBRIS CONTINUÆ

faciendus, quam animus plane deficiat. Ergo etiam pulsui intentum esse medicum oportet, ut ne pro animi deliquio mors occupet, & quum is ex magno parvus fieri coepit, ex aequali inaequalis, ex vehementi debilis & obscurus, a detrahendo protinus cessandum est; maxime, si sanguis haud pari impetu fertur, animoque languere is, cui mittitur, coepit. Haec autem defectum vel antecedunt, vel comitantur, pandiculatio, tinnitus aurium, oculorum quaedam quasi suffusio, & interdum (petente stomachum humore) singultus, atque nausea.

*Quo us-
que in
continua.*

Haud aeque profusa detractioe hae febres gaudent, quas causa discriminis, Graeci *συνεχεις*, nostri continuas vocaverunt, quoniam per has ipsas haud tantus, ut in iis, quas *συνόχης* atque continentes adpellari volunt, adfluit sanguis; sed aliquis per se solus in vasis
majo-

majoribus computruit humor, qui moderatiore sanguinis detractioe minuendus est.

Porro de viribus sic habeto: Si *Virium magnitudo colligitur ex hominis.* potentes quidem hae sunt, liberalem inanitionem admittunt, dejectae vero penitus nullam, mediocres imperfectam quidem, sed tamen utilem. Variat earum robur, prout sunt hominis, temperamentum, constitutio, habitus, aetas, itemque anni tempus, regio, coelum, consuetudo victus, genus vitae, incidens evacuatio, atque ea simul symptomata, quae incidere graviora per acutas febres solent. Incipiam a corporis naturali vel ascititio temperamento, & qui ipsum proxime comitatur, habitu.

Temperatum itaque corpus, *Temperamento,* justam, morboque respondentem detractioem sustinet. Calidum vero, ac simul solidis humidum fluxumque partibus, quale puerorum est, qui plurimum indies a calore

calore innato dissolvuntur, parcius inaniri postulat. At si calidum, idemque non nimium solidis madens, multo sanguine adfluit, quale certe Athletarum est, id omnium uberrimae par est evacuationi. Calidum autem, ac modice ficcum fere latas quoque venas habet, ideoque magis licenter id inaniri, quam frigidum humidumque, aut frigidum ac ficcum potest. Utrumque enim hoc exiguas possidet venas, & caloris haud aeque multum.

Habitu, Habitus autem corporis densus, firmus, plenus, musculosus, liberaliter sanguinem mitti posse docet; minus autem, qui mollis est, & rarus, & obesus, & albus. Tenuium enim index venarum est, ac sanguinis paucioris. Modice gracilis habitus, si latis est venis, uberioris sanguinis argumentum est: si tenuibus, imbecillitatis. Itaque, ut ille plus mitti sanguinis per-

permittit, ita hic, quam fieri potest, minimum. Porro scire licet, fallacem interdum esse habitus notam, neque ex eo indicium semper haberi certum de sanguinis modo, atque de viribus corporis posse. Scilicet is ipse habitus certa quadam vitae, victusque ratione ascititiam constitutionem amissa naturali, acquirit. Labor, vigilia, sollicitudo, parcus tenuisque victus, habitum natura pinguem saepe gracillimum fecere. Otium contra, plenior somnus, animus tranquillus, plenus frequensque cibus, ac potus, gracilem natura hominem multa saepe carne, & interdum adipe oneraverunt. Ergo vera discrimina rerum harum ex ipsis petenda sunt venis, quae si latae sunt, vel in habitu etiam pingui facilius missionem sanguinis ferunt: si tenues sunt, quamquam forsan gracile corpus est, aegrius id genus, vacuationis ferunt. Adeo recte

recte *Cornelium Celsum* dixisse video, vim corporis melius ex venis, quam ex ipsa hominis specie, aestimari debere. Commodum sese nobis offert, habitum corporis versantibus, multorum imperitia medicorum, qui, ubi sanguis est emittendus, id habitus praeceptum adeo non intelligunt, ne dicam, contemnunt, ut sine discrimine per acutae febris insultum, omnibus & mollibus, & firmis, & gracilibus, & obesis intemperanter sanguinem demant. Huic Medentium errori potissimum expositi sunt *Germani, Britanni, Gallique Belgae*; quoniam hi populi molliori, magisque inflato sunt corporis habitu, quam vel *Graeci*, vel *Itali*, vel *Hispani*. Siquidem his gentibus, quia solidum musculosumque est corpus, ac venarum latarum, profusae etiam vacuationes, ubi ingens urget morbus, non officiunt. Narrat *Galenus*, nonnullis se *Graecis*

fan-

sanguinem; ad sex usque libras; magno successu, sine virium afflictione, misisse. Et *Itali* quidem *Hispanique* Medici saepe suis prudenter atque tuto sanguinem, ad duas etiam libras, demunt. Horum exemplum quisquis in nostris imitari corporibus per acutam febrem volet, adeo vires debilitaverit, ut post vel morbo succumbant, vel certe, si sanitas redit, ita maneat offensae, ut, complurium curriculo annorum, vix recuperare pristinum statum possint. Vidi equidem nostratium haud parum multos ita vacuatos inconsultâ temeritate Medicorum, alios praematura coactaque judicatione labefactatos periisse; alios in hydropem, alios in aliud, atque aliud genus vitiosi habitus coniectos. Cum synochus invasit, si corporis natura gracilis est, & spissa, & copiosi sanguinis (talis fere est *Italorum*, atque *Hispanorum*) confi-

C

den-

denter, ait *Galenus*, sanguinem mittes. At si triginta (inquit) annos is natus est, cui sanguis mittetur, sed laxus, mollisque fit, & pinguis, & albus, ac gracilibus venis, huic aut sanguinem non mittes, aut parum detrahes. Quod si id tam religiose in his *Graecis*, vel *Romanis*, qui forte molles, albique sint, sub temperato coelo, *Galenus* cavit: quanto majore curâ in nostratium sic affectis verendum est corporibus, quibus supra hujuscemodi habitum, coelum quoque frigidum perpetuaeque propter voracitatem cruditates incommodant, quo minus ubertim, minusque licenter exhauriri iis sanguis debeat. Quin nec ipsos etiam vel *Graecos*, vel *Italos*, sub feбри quantumvis acutâ, ac gravi, adeo exinanire sanguine licet, quin ejus bona reponi pars ad spatium curationis debeat, idque, ne alere aegrum intempestive cogamur. Nutrimen-

tum

tum vero omne, quia virium causa datur, non usquequaque in febribus quaeritur continuis, ut quae breves sunt, & in imbecillum cadere hominem non consueverunt. Itaque ex cibo vel pleniore, vel intempestivo additur ad morbum. Adeo necessum est alterutrum sequi, aut febrem, si nutris, augere, aut vires nimiam sanguinis missione fractas, si non nutris, dejicere. Commode vetus ille, me iudice, *Hippocrates* scripsit, vasorum in extremum deductas inanitiones periculo esse opportunas. Praestare igitur *Galenus* existimavit, bonam partem sanguinis, qui proprium sit partium nutrimentum, relinquere, paucissimisque sorbitionibus, ac poculis uti, quae, per acutas febres, potius medicamenti vicem, quam alimenti, gerere debent. Quod si in his morbis solus superflueret sanguis, sine putredine, sine vasorum obstructione, fas

utique esset, quovis in corpore, cujuscunque id habitus, atque naturae fuerit, tantum auferre sanguinis, quantum pro modulo virium liceret. Verum, quia venae sectio proprium remedium obstructionis, atque putredinis non est, servari etiam bona pars sanguinis debet, qui vires foveat, & in expugnationem morbi reliqui armet, atque tutetur. Id profecto fatius est sequi, quam aegrum, semel omni vi effusa, fortasse praecipitare. Nemo hercle, me propter haec dicta, esse clamet αἰμοφίλον, & usque adeo male peritum, ut necessaria morborum remedia contrahere velim, atque extenuare. Equidem modum horum propono legitimum, cujus efficacem auctorem habeo *Galenum*, ipsamque suffragantem cum experientia rationem. At enim dicet aliquis, ingentem esse in humano corpore sanguinis vim, sed & sponte naturae quibusdam e naribus, ad

ad tres usque libras, eum ipsum erumpere, nullâ virium calamitate, vel incommodo; itaque licere nobis, per necessitates morborum, arte quoque naturam imitari. Scribit *Fernelius*, extitisse acute febricitantem gravidam, cui, die septimo, tantâ copiâ e naribus sanguis promanarat, ut pelvim impleret, exaequaretque libras paulo minus quatuor, superstite matre, servatoque foetu in maturum pariendi tempus vegeto, ac vivido. Porro haec vera ut sunt, speciemque probabilis adversus nos rationis multam habent, ita nequaquam evertere sententiam nostram possunt. Scire enim licet (id quod ab aliis parum fuisse animadvertum scio) longe magis virium substantiam debilitari atque disperdi, sanguine per grandiorem cubiti venam confertim effuso, quam, longo horarum spatio, ab exilibus narium reclusis venis stillante.

Hic enim, haud ita multum spiritus vitalis disperit; illic, grandi vulnerato vase, sanguis ubertim, copiosissimo cum vitae spiritu, prorumpit. Visi nobis sunt acute febricitantium nonnulli, quibus cum morbo incipiente, sanguinem ad octo misissem uncias, protinus animi acciderit defectus, cum tamen progressu morbi, tres sanguinis libras, aut his amplius fundentibus, ne quidem ullus animi languor, non dicam, defectus obrepserit. Quis non vidit, reclusis haemorrhoidibus, aut mensibus foeminarum, per multas etiam septimanas, paulatim promanantem sanguinem? Aut denique ex vulnere aliquo (quod non grandem quidem venam vel arteriam violavit) eum ipsum intemperanter effluxisse, nullâ ortâ deficientis animi, aut syncopes notâ? Quod si iisdem in corporibus, sub acutâ feбри, parem sanguinis portionem,

imi-

imitatione propositae ductus inani-
tionis, detrahere aliquis, aperto
cubiti magno vase, tentaverit, is
profecto, ortâ syncope, vires ho-
minis, vitamque una cum morbo
tollet. Quo magis constat, frustra
id exemplum a multis etiam prae-
cipuis viris arreptum esse, quin
contra potius spectari locum, unde
sanguis emittitur, oportere, sitve
is hujusmodi, per quem minimo
tempore multum dissipari sangui-
nis spiritusque vitalis possit; ex
quo certe loco sanguis periculose
eâ mensurâ expromitur, quâ saepe
ab extimis corporis locis, per te-
nues venas, sine noxâ virium,
manat. Et ut haec parum, quod
inficiamur, sufficient, id certe vi-
disse eos oportuit, quod ratione
fultum, quotidianaque comproba-
tum est experientiâ, haud aequè
semper naturalem vacuationem, ut
ea, quae arte praestatur, viribus
officere. Cognoscant haec, expen-

40 FEBRIS CONTINUÆ

dantque velim omnes, quicunque, magnâ temeritate venerabilem illum vitae thesaurum, sanguinem, praeter modum, praeterque necessitatem intemperanter profundunt.

Aetate,

Proximum modo est de aetate dicere, quae si aut puerorum, aut senum est, largam missionem sanguinis respuit: facilius eam ipsam mediae sustinent aetates, ut quibus cum virium robore, & corpore bene constituto, sanguis est affluentior. Quamquam autem naturae vires satis valentes pueris sint, ferreque ob id detractionem posse videantur: quia tamen humido fluxoque corpore continentur, facile misso sanguine collabuntur, ideoque modicas tantum vacationes, urgentibus morbis, tolerant. Senibus autem sua revera deficit vis, praecipueque decrepitis. Proin, ut ii, qui etiamnum sunt ὁμογέροντες, id est, qui
cruda,

cruda, viridique adhuc fenecta sunt, profusam tantummodo vacuationem respuunt, ita decrepiti, aut nullam, aut certe parcissimam admittunt.

Porro anni tempus, si vernum est, liberalius vacuari sanguinem *Ex anni tempore,* posse indicat: aestas, hiems, atque autumnus, contractius. Sed quaeri potest: Quodnam ex his temporibus plus minusve respondeat detractiōni? *Galenus* parcius emitti sanguinem, autumnō, oportere scripsit, eoque multo minus, hieme, omnium autem minimum, aestate. Id praeceptum magno errore nostri secuti sunt, non quidem ullo *Galenī* ea in re lapsu, sed quod perperam id ad suos quoque *Germanos*, vel *Belgas* detorserunt, quod de Graeciae tantum gentibus, & in earum comprehensis circulo intellectum oportuit. Ea in universum lex statui certa debet: eo semper tempore anni li-

beralius effundi sanguinem posse, quod maxime ad temperiem accedit. Hoc ipsum enim sanguinem adjicit, & firmiores corporis vires facit. In *Graecia* itaque, *Hippocratis* quidem illa, atque *Galenii* patria, quoniam corpora per hiemem, non admodum ibi asperam, moderate coguntur, sanguinem, atque naturae calorem sat pollentem habent, sic ut tum, sine periculi metu, per acutae febris necessitatem, bona sanguinis pars demi possit. In nostrae vero regionis tractu, per durissimum hiemis gelu, nisi viscera justo sanguinis modo communiantur, in grave cadent refrigerationis, ac debilitatis periculum. Itaque tum longe parcius sanguinem trahere convenit, quam si aestas esset, quae nobis satis est tolerabilis, neque ardores aequae molestos, ut hiems algores, exhibet. Certe corpora nostra, cruditati opportuna, commode excipiuntur

ab aestate, quae saepe succos perfectiores, meliusque coctos reddit. Ipsa hiems, tum ambientis nos coeli rigore, tum voracitate hominum, succos ante naturaliter subcrudos, longe efficit crudiores; eique incommodo, qui versus Aquilonem propius incolunt, & orientem solem, magis patent: minus autem hi populi, qui coeli temperato tractui sunt viciniore. In *Lybia* autem minimum sanguinis aestate demendum, quoniam haec illic torrentissima est, corporaque resolutione maxime debilitat. At media hieme, quae ei loco prorsus temperata est, tantum sanguinis auferre, respectu temporis, licet, quantum nostris hominibus, medio etiam vere.

Adeo apparet, praeceptum illud *Regione,* temporis perpetuo non esse uniusmodi ad sanguinis praefiniendam mensuram, sed variare maxime situ regionum, prout hae magis minus-
ve

44 FEBRIS CONTINUÆ

ve ad exacti temperamenti mediocritatem accessere. Ergo *Scotis, Anglis, Livoniis, Danis, Polonis, Belgis, Germanis*, minus adimere sanguinis, hieme, quam aestate, decet; contra, *Lusitanis, Mauris, Aegyptiis, Palaestinis, Arabibus*, atque *Persis*, plus hieme, quam aestate. *Galli* autem, *Celtae*, atque *Aquitani, Hispani, Itali*, atque *Graeci*, quia non ita duras, uti nos, experiuntur hie- mes, & quidem aestates, etsi non aestuosissimas, paulo tamen arden- tiores, majorem semper vacuatio- nem eo ferunt tempore, quo fir- miora corpora sine periculo sunt refrigerii, quod ipsis est hiems, quam quo laxata calore affatim diffluunt, quod aestas est. Post temperatae regionis incolas, no- stri certe *Belgae* tolerare utcumque hoc auxilii genus posse videantur, quibus frigora accidunt modera- tiora, quae insitum naturae calo- rem, atque succos intus inclu- dunt,

dunt, minimumque viscera, si mediocriter sanguis trahitur, feriunt.

De coelo illud quoque, sicut de regione, tenendum. Quod temperatum est, & nulla vi tempestatum jactatur, largius docet licere vacuare; parcius autem, quod frigidis horret Aquilonibus, vel Austrinis inflammationibus extorretur.

Coelo;

Aliquid etiam in victus ratione, atque in vitae instituto est. Athletae omnes, & quicumque indies cibis bonis, ac solidis aluntur, eosque probe concoquunt, liberalius emittere sanguinem tuto possunt. Contra, qui parsimonia usi, tenuique contenti mensa, multis sese laboribus, atque sollicitudinibus labefecerunt, his minus sanguinis fuerit detrahendum. Illud quoque scire convenit, plus sanguinis ei auferri posse, qui venae sectionem alias est expertus, quam non experto.

*Victus
ratione,
vitaeque
instituto.*

Nunc

*Acuta-
rum fe-
brium
Sympto-
mata,
quae mis-
sionem
sanguinis
dehortan-
tur.*

*Immodi-
ca vacua-
tio per
alvum.*

Nunc ad symptomata veniam, quae, per acutas exorta febres, largiorem sanguinis missionem dehortantur; ut sunt, immodica vacuatio, distentio nervorum, vehemens cum vigilia dolor, animi defectus: & hujusmodi posteriora quidem haec, quia viribus multum incommodant, parcius esse vacuandum docent. Primum autem, quod immodicae fuit inanitionis, symptoma, quia conficit id, quod arte quaeritur nostra, merito vel parcam, vel omnino nullam suscipi debere missionem sanguinis indicat. Ergo etiam si per acutam febrem aliquibus de causis venter nimium fluit, quidam minus esse detrahendum praecipiant. Diligens virium custos *Galenus* penitus super sedendum esse aliis vacuationibus jubet, ubi alvi profluvium feбри accessit, ipsumque ait per se sufficere, etiam si non sit pro plenitudinis ratione; quot-quot

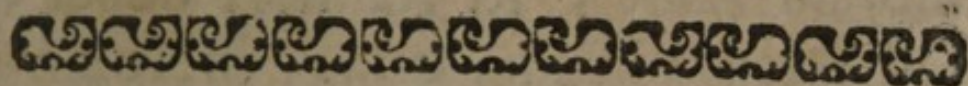
quot autem ita constituti, tanquam majoris egentis inanitionis, sanguinem emiserint, in gravissima eos refert conjici pericula. Porro *Per sanguinis eruptionem.* in aliis vacuationibus, cruentis quidem illis, sic habeto: Si natura confertim aliquid vi atque robore expellit suo, quod morbi prae se materiam ferat, aegrumque levet, ac commoda sequatur copia, non modo non parum detrudere, sed desistere etiam in totum a missione sanguinis licebit, omnemque rem agenti naturae permittere. Exemplum esto: in mensibus foeminarum, in haemorrhoidibus, atque in narium cruentis profluviiis, in quibus si per continuam febrem sic sanguis funditur, ut humor, qui morbum fecit, abunde tollatur, parcendum venarum sectioni est; sin vero parum id sit absolute atque plene, quae deficere videbuntur, ea missio utcumque sanguine fas est absolvere.

Ex-

Exposuimus hæcenus earum ob-
 servationes rerum, quæ mensuram
 mittendi sanguinis præfiniunt,
 quæque non modo cum præsen-
 tes sunt, hanc facultatem indi-
 candi habent: verum etiam ubi
 vel antecesserunt, vel imminebunt.
 Ingens profecto Medici quaeritur
 solertia, quâ multitudinem, vim,
 ac dignitatem rerum harum in-
 tueatur, atque judicet, ut, quoad
 fieri potest, ubi sanguis per acu-
 tam febrem mittetur, legitimæ
 mensuræ ipsum veluti punctum
 attingat. Quod si evadere eo in-
 genio hominis non potest, cona-
 bitur tamen accedere quam proxi-
 me potest, semperque potius quid
 infra, cum anceps incidit dubi-
 tatio, subsistere, quam effusione
 inanitione vires offendere. Etenim
 post, quidquid forte defuisse vi-
 sum erit, pensari aliis vacuatio-
 nibus, ut alvi ductione, ut su-
 dore, ut urinis, potest. Neque
 enim

*Minor
 potius,
 quam
 nimia
 sangui-
 nis copia
 auferri
 debet.*

enim pleniore cibo (ut forte quis existimet) in posterum refarciri videatur, quod supra modum vacuando peccatum est. Nam quoniam cibus semper ad morbum addit, & tum quoque alieno tempore, occupatis admodum in vigentem morbum viribus, datur, non potest quam plurimum noxae atque periculorum non inferre.

C A P. IV.

*Quo tempore per Febres Continuas
sanguis mitti debeat.*

QUoniam hae febres, quas modo versavimus, in corpus fere incidunt firmum, atque aliquâ succorum affectum plenitudine, inprimis ea postulare auxilia videntur, quae copiam humoris, incisa vena, demant, ne is intus relictus graviore putredine, atque

D in-

50 FEBRIS CONTINUÆ

Incipiente febre maturanda est venae sectio, neque post tentanda.

incendio afficiatur, tum etiam ut ventilatio, transpiratioque, per ademptam copiam reddita melior, temperiem conservet venarum, incrementaque putredinis, quantum fieri potest, minuat. Quisquis haec videt, facile judicat primis quibusque febris temporibus accelerandum id auxilium esse. Non solum autem materiae causa, quae febrem facit, id ita fieri debet, sed etiam virium, quae, incipientibus morbis, sunt firmiores, utpote non admodum impares his, quae secundam valetudinem nuperrime tutabantur. Fere autem ad id auxilii capeffendum genus aptissimus fuerit dies secundus, aut si quid prohibet, certe tertius. Supra hunc, atque etiam supra quartum, haud aequè vel utiliter, vel tuto sanguis mittitur, cum jam morbus multum increvit, ac vires consumere, cumque ipsa febris materia concoqui, & separari a
beni-

benignis succis coepit: quod naturae institutum permotis confusisque per missionem sanguinis humoribus labefactatur. Quibus rebus impulsus *Galenus* maturandam esse detractionem sanguinis iudicavit, neque eam concocto, consistentique morbo, adhibendam. Haec curandi via per acutas febres semper servanda est, ut, vacuatâ primum per missum sanguinem plenitudine, quae computruerunt, ubi concocta sunt, alvi ductione, urinis, atque sudationibus expurgentur.

Arabs Avicennas, & qui ejus sunt edocti praeceptis, pessimo exemplo principiis febrium justam detractionem denegaverunt, futilibus his impulsis causis, quod bilis cum sanguine permistionem (quae illis secandae venae est nota) nisi posterioribus diebus fieri non posse existiment: dein quod ad sanguinis missionem opus esse concoctio-

Refellitur contraria Avicennae, ejusque sectatorum in hac re opinio.

ne judicent. Hic error, Auctore natus *Avicennâ*, & tot jam faeculis in suos sequaces derivatus, multos mortales neci dedit. Licenter enim ac facile in vitam hominis gravis morbus faevit, praecipuo ejus auxilio idoneis neglecto temporibus. Ineptit profecto *Arabs*, quod (cum opportunitatem secandae venae captat) non potius morbi vim, atque robur aegrotantis, quam bilis cum sanguine mistionem considerat. Ejus ipse judicium mistionis in rubrâ ponit, crassaque urinâ; itaque, ubi ea quoque flammea tenuisque mejitur, perquam religiose a sectione venae temperat: quasi tum adhuc per se bilis sola subsistat, ac nondum sanguini coierit, quae, illo detracto, veluti suo, uti ait, freno, efferverceret. Somni potius vicem, quam salutaris praecepti gerit, quod hic Auctor proponit. Apertâ enim venâ, non solus per
 fe

se sanguis, sed cuncti humores (qui tamen sanguinis nomine continentur) effluunt: id quod in extracto sanguine, ubi vasculis exceptus refrigit, videre est. Quatuor enim distincti visuntur succi, amisso scilicet nativo calore, qui ante in corpore eos inter se mistos temperatosque tenebat. Jam vero, si continuae febris materia in venis insidet, quid hercle prohibet, quo minus, his incisis, effluat etiam cum sanguine is humor, qui in eo quoque ipso inest, & morbum creat? Æque pene absurdum est, quod praeparare concoctione sanguinem, antequam mittit, is Auctor velit. Siquidem, ampla cubiti divisa, uti decet, vena, nunquam ita crassus est sanguis, quin protinus effluat. Scio *Galenum*, in magnâ venarum cruditate, priusquam sanguinem omnino mittat, concoctionem moliri solere incidentium usu medicamentorum. Verum ea res

54 FEBRIS CONTINUÆ

nihil nos quidem offendit, quoniam is corporis status viribus caret, quarum occasione unicarum, non autem sanguinis crassitie detractio procrastinatur. Itaque eandem curandi viam hic sequitur *Galenus*, quam in iis servavit, qui propter imbecillitatem modicis, iteratisque detractationibus egent. Scilicet, pauculo emisso sanguine, moram interponit, mediisque temporibus, incidenti usus medicamento, rursus venam incidit, vel ipso eodem interdum die, vel postero; atque hinc similibus materiis concoctionem molitus, iterum quid de sanguine demit. Constat autem, hujus curationis, infirmis aptae viribus, exemplum ad acutissimam febrem cum fervidi sanguinis plenitudine, ac virium polente robore deflecti non posse; quoniam subito hic, ac semel inanire convenit, id quod, & vires ferunt, & vehemens exigit morbus.

Quo

Quo turpius idem erravit *Avicennas*, cum sic de *Synocho* scripsit: In febre autem sanguineâ minuire, inquit, oportet per principia, non tamen superflue: at post copiose, cum affuerit febris maturatio. Falsus opinor *Arabs* paecepto *Galenii* fuit, quod libro scribitur de curandi ratione per sanguinis missionem. Praestat, inquit, nisi quid urget, priore missione minus detrahere, iterumque eam repetere, immo, si libet, & tertio. Atque id parum animadversum est, quod scribitur, *nisi quid urget*: urget vero multo maxime ad acceleranda, ac protinus complenda remedia febris acuta. Quin etiam sui esse videtur oblitus *Avicennas*, qui alias praecepit, partitionem quidem mittendi sanguinis optatiorem esse, nisi sit quod necessariam faciat festinationem. At vero *Galenus*, dum sic dividit detractio-

56 FEBRIS CONTINUÆ

oratione, de praecautione loquitur earum aegritudinum, quae quotannis solent recurrere, itemque ad impetum sanguinis alicunde fluentis averfione compescendum. Id certe artis est praeceptum: In Revulfione, per incisionem venae petitâ, quanto quis majorem in numerum particulares auxerit detractiões, tanto eam fecerit efficaciorẽ. Miror profecto, *Avicennam* ea parum vidisse, quae post paulo apud *Galenum* sequuntur: Ubi fervercentis inest sanguinis plenitudo, acutissimam accendens febrem, subito inquit, ac semel evacuare expedit: eamque inanire plenitudinem tentandum, vel ad animi usque defectum, virium tantum consulto robore. Id vero ideo faciundum is Auctor censet, ut ne fervidus humor in princeps membrum irruat. Sanguinem potius turbat, quam demit, putredinemque, & incendium exauget, quis-

quisquis hic diminute vacuat. Quod incommodum sensit quidem ipse saepe alias *Avicennas*, at parum intellexit. Cum alicui, inquit, sanguis mittitur, cui succorum multa est in corpore redundantia, sectio venae causa sit ebullitionis istorum succorum, eosque permiscet, quare frequens ei necessaria incisio est. Apparet certe id ipsi imputatum sectioni ab hoc Viro fuisse, quod tribui diminuto ejus ufui debuerat. Haec ista, ut merito dicuntur in *Avicennam* erroris Auctorem: ita, si is culpâ vacat, inique. Aliqua esse ejus rei videri possit conjectura. Nam etsi is libro Canonum suorum primo, perperam sic praecepit: In febre autem sanguineâ necesse est, ut evacuatio fiat minutione non superfluâ, in principio; & superfluâ, cum affuerit maturatio febris; ita contra libro quarto verissime dixit, Intentio in curatione febris san-

guinis est evacuatio plurimi usque ad Syncopen ; & post, Evacuationum autem alia haud aequè commoda est, atque venae sectio in brachio, quacumque etiam horâ fiat, & non expectatur vel Crisis, vel materiae concoctio. Et ne cesses, inquit, sanguinem emitte- re, donec aeger prope animi sit defectionem, aut eo jam ipso sit defecto. Quid quaeso, his locis, qui ambo una de febre, unaque de missione sanguinis scribuntur, pugnantius? Servari *Avicennae* praeceptum posset, quo scribitur, primum parce vacuandum, dein maturescente morbo, liberalius, si hoc de *purgante* medicamine, illud de leniente intellectum velis; verum id ita non posse intelligi, penitusque Auctorem de venae locutum fuisse sectione, antecedens, sequensque demonstrat oratio. Erit itaque id, ceu plenum erroris, periculique, rejiciendum placitum.

Ac semper, ubi ingens febris afficit, & vires ferunt, sanguis semel per initia mittendus, ne copia, protinus non adempta, maximis putrefactionibus, atque febricitationibus materiam suppeditet. Quod intuitus periculum incomparabilis ille *Galenus* diligenter praecepit, in Synocho, ardentissimaque febre, primis initiis, sanguinem ad animi usque defectum esse detrahendum. Scilicet tum onere humorum levata corporis vis agilior sit, promptiorque ad residui morbi depulsionem, quae posterioribus diebus, quum venae sectio inutilis est, futura laboriosa est.

Quare etiam in reprehensionem haud levem quidam nostrae aetatis Medici incurrunt, qui etsi initio semel recte sanguinem miserint, tamen cum, incremente jam morbo, ac paene consistente, ingravescere symptomata cernunt, eorum territi saevitiâ, urinaeque,

Periculosa est in febris statu venae sectionis repetitio.
fi

60 FEBRIS CONTINUÆ

si Diis placet, impulsi rubedine, iterum secare venam tum incipiunt, *oçtavo*, vel *nono*, vel *decimo* die. Quidam adeo sunt effraenatae temeritatis, ut vel *undecimo* febris continuæ die, vel *duodecimo*, vel *decimo tertio*, sub gravissimis vigoris symptomatis, naturaque maxime afflictâ, sanguinis missionem repetant. Sanguinaria mehercle, capita, quae una cum atrocissimo morbo valetudinem hominis junctis viribus oppugnant. Primum enim in eo, quod maxime absurdum est, falluntur, cum secandae venae necessitatem ex vehementiâ symptomatum metiuntur. Scilicet his ipsis afflictas vires novâ debilitant inanitione, intentamque morbo naturam interturbant. Quod si *Galenus*, per acutae febris provectiora incrementa, in eo etiam homine, cui primis temporibus sanguis missus non fuit, non quidem hunc mittit, sed in frigidae solo poculo
reli-

reliquum praesidium ponit; quâ, quaeso, ipsi confidentiâ, cum initio semel sanguinem traxerint, iterum juxta statum trahere audebunt? Quam vero parum vident *Hippocratis* praeceptum, quo summa quies, abstinentiaque momentaneorum remediorum, vigentibus jam morbis, imperatur. Scilicet tum omnia sunt maxima: ipsi febris ardores, sitis, inquietudines, vigiliae, deliria, sopores, & hujusmodi, quae sic naturam fatigant, ut si alia vis, turbatiove imprudentiâ Medentis accesserit, haud difficillime ea sit morbo succubitura. Accedit aliud incommodum in humore peccante longe maximum, quod a nemine puto fuisse animadversum. Scilicet, cum putris humor jam paene totius vi naturae concoctus, separatusque est, turbatis missione sanguinis succis venarum, cum benigno permisceatur, totumque naturae subvertitur

in-

62 FEBRIS CONTINUÆ

institutum. Profecto sic se res omnis habet. Ut primum nata ex humoribus putrefactis febris est continua; valens, sui que nunquam oblita muneris natura, corruptum humorem magnâ vi aggreditur, alterans eum ipsum, edomans, concoquens, atque a sincero separans, ut hoc scilicet conservato, illum, qui contra se est, pellat. Nihil enim recte natura, quod spatio temporis ante non separaverit, excernit. Priusquam in hoc admodum incumbere opus coepit, quae materia venis superest, ea primis temporibus, sectâ venâ, demenda est. Sic enim facilius atque citius natura, quod reliquum est, vincet. Hoc remedii genere per initia administrato, posterioribus inde temporibus, cum invadere humorem putrem natura jam diu coepit, summa postulatur quies, omnisque refugienda succorum agitatio, quâ, turbari concoctio-

coctionis, atque separationis opus possit. Itaque etiam per haec tempora, secundis venae sectionibus fas non est eorpus laceffere. Quinetiam, si evincendo, & ad statum concoctionibus promovendo morbo, paene confecta natura fuit, qui quaeso sustineri eadem possit, cum primis labefactata separationis laboribus, novos, eosque prae longos aggredi cogitur. Vidi ego permultos ita intempestive vacuatos, ingenti spiritus exorta difficultate, gravique delirio, & post hoc ipsum sopore, novissimum vitae diem clausisse. Perturbationis, confusionisque humorum incommodum leve est primis acutae febris *quatuor* diebus; cum nondum admodum profecit concoctione natura, neque symptomatis exercita multum fuit. Itaque *Cornelius* etiam *Celsus*, ut primos morbi quatuor dies sanguinis missioni idoneos, ita posteriores esse inutiles scripsit;
 sic

sic ut detractio imbecillum corpus
 facere possit, non possit integrum.
 Nostrae quoque aetatis rarum de-
 cus, *Joannes Fernelius*, antiquorum
 secutus vestigia, judicavit; ubi in
 morbis visuntur manifestae con-
 coctionis notae, non amplius venae
 sectione, sed purgatione, aliisque
 praesidiis reliquam curationem esse
 transigendam, nisi, quod inter-
 dum fit, cruditatis signa denuo se
 prodant. At *Galenus*, inquires, in
 mittendo sanguine ipsas vires, non
 numerum spectari dierum oportere
 scripsit; adeo ut & sexto febris
 die, vel septimo, vel octavo, san-
 guinem miserit. Ejus praecepti lo-
 cus esse potest in febribus inter-
 mittentibus, naturâ diuturniori-
 bus, in quibus & lentae sunt con-
 coctiones, & lentae vires efficiun-
 tur, ut his de causis differri venae
 sectio in paulo longiora spatia
 tuto possit. Potest & de Synocho
 non putridâ id praeceptum videri

intellectum, quoniam de ea ipsa febre *Galenus* eo loco differit. Nimirum curatio hujus, utpote ferventis sanguinis secutae copiam, ac putredine carentis, perficitur; cum misso sanguine tollitur plenitudo, & refrigerantibus materiis ferventes succi temperantur. Ut autem nulla hic subest putredo, sic nulla quoque requiritur materiae concoctio, nullaque est eximia virium afflictio. Itaque quovis die mitti sanguis potest. At in putridâ, eademque continuâ feбри, habenda ratio virium est, atque concoctionis, quae, posterioribus hujus morbi temporibus, venae sectionem, uti nuper docui, averfantur. Quod si quae Synochus, quatuor diebus non putrida, neglectâ inanitione, fiat putrida, etiam sanguis mitti poterit quarto post coeptam putredinem die, qui tum numeratur octavus ab ortâ primum febre. Adeo vero

66 FEBRIS CONTINUÆ

id firmum est, in continuâ febrî, ex quo tempore putredo esse coepit, nunquam tuto supra quartum diem venam secari; idque non modo virium causa, quae tum fiunt symptomatum insultu infirmiores, sed etiam materiae, quae, procedente tempore, multum concoqui coepta, atque separari, novâ sanguinis fusione turbatur, permisceturque. At dicet aliquis, purgantium medicamentorum portiones, provecioribus febris incrementis fas esse dari; ideoque tum etiam mitti sanguinem posse; ut quae res multo minus, quam medicamentum turbet corpus, atque humores permoveat. Verum, ô bone, non miscet humores hac turbatione medicamentum, sed coctos separatosque extrahit, ac naturae juvat institutum; venae vero sectio, quia omnem pariter sanguinem, non humorem solum peccantem fundit, parum ejus, quod

quod contra naturam est, emit-
 tit, separatumque excrementum
 benignioribus cum succis fusione
 miscet. Id quoque nobis objici a
 quopiam possit. Si iterari sangui-
 nis missionem interdum *Galenus*
 voluit, cum imbecillae vires uni-
 cam, eamque plenam non ferunt:
 cur id quoque nobis non imitari
 liceat, cum vires ferunt; siqui-
 dem, minore harum incommodo,
 pluribus diebus saepius sanguis
 trahitur, quam protinus semel
 effunditur? Atqui hoc ipsum, ut
 in sanis hominibus, & in longis
 naturâ morbis locum habet, ita
 in acute febricitantibus non habet,
 ut qui profusas per initia postu-
 lant detractiones. Quod si in his
 quoque vires (quod raro fit) pa-
 rum respondent, arripienda qui-
 dem vacationis partitio, at non
 in plures dividenda est dies. Scili-
 cet eodem die fieri ea debet, alias
 unicâ, alias duabus interpositis
 E 2 horis,

horis, medioque tempore refici
 aeger alimento potest. Jam autem
 ne id quidem etiam in continuis
 febribus imitatione dignum est,
 quod *Galenus* in multos dies parti-
 tionem rejicit, cum humor perti-
 nacius infedit, ut in viscerum scili-
 cet internorum tumoribus. Nem-
 pe dispar omnino est ratio vacua-
 tionis inter aegritudines, quarum
 materia per universi corporis diffu-
 sa est venas, ut in assiduis acci-
 dit febribus, & inter eas, quarum
 humor extra venas lapsus partem
 corporis aliquam pertinacius occu-
 pavit. In acutâ quidem febre,
 morbo certe universali, priusquam
 ardores, atque putredines inva-
 lescant, sanguinem per initia de-
 mere convenit; idque univarse,
 atque confertim, saepe ad animi
 usque, si vires ferunt, defectum.
 Subito enim corpus in alium de-
 mutari statum postulat. Quod si
 quis, initio febris hujus, aliquid
 de-

destraxerit sanguinis, ac duobus, tribusve post diebus, iterum tantundem detrahat, is profecto, ut nullâ id facit necessitate, ita parum commodat, & tracto in spatium morbo, nocet. Contra autem, in partium morbis, ac praesertim inflammationibus, quoniam humor extra venas est, ac fixius infidet, id genus iteratae vacationis haud inutile est. Nam hoc intervallo parti impactus humor remigrat in venas, secundaque tum sectione utiliter extrahitur. Ea iteratio, ubi inflammationes urgent internae, primis fieri debet diebus tribus, in aliis autem tumoribus inflammatione carentibus, posterioribus saepius diebus. Sic, in curando lienis scirrhus, *Galenus* majore intervallo repetendam venae sectionem docet. Id imitari studere in acutâ febre, nil nisi hominem esset extinguere. Ergo etiam *Avicennas*, ubi de curatione

loquitur febrium putridarum, exitiosam sententiam protulit, maxime si hanc de continuis quoque febribus voluit intellectam. Et consilium quidem, ait, meum in venae sectione est, ut quantum fieri potest, ea omittatur; si vero fieri non potest, auctae sectionis vices praestant semel ademptae copiae. Adeo vero jam nunc constare ex iis, quae diximus, potest, semper maturandam per acutarum febrium initia sanguinis missionem esse, raro partiendam (ubi nimirum tenuiores id postulant vires) nunquam in posteriora morbi rejiciendam tempora. Quo magis dolenda, ne dicam detestanda, est complurium caecitas Medicorum, qui neque commissum hac in re cognoscere errorem, neque, eo cognito, tutiorem curandi viam, sequi sustinent. Vidi ego haud parum multos ita temere ab aliis Medicis habitos periisse, quorum exitium
mul-

multis mihi ante diebus licuit prae-
 sagire, tum vehementis morbi, vi-
 riumque non usquequaque valen-
 tium intuitu, tum ex male conci-
 liata hac, atque alienis temporibus
 usurpata, sanguinis missione. Scio
 equidem, per febres accidere in-
 terdum, vel negligentia aegrotan-
 tium, vel timiditate, aliisque de
 causis, ut ne ante decimum quidem
 quartum diem, immo ne ad vicesi-
 mum sanguis sit missus; qui tamen
 tum mitti utiliter possit; siquidem
 plenitudinis, atque cruditatis mor-
 bi signa immorentur, ac simul ipsae
 etiam permittant vires, neque ve-
 tustate aegritudinis sint collapsae.
 Verum scire licet, haec intelligi
 non posse de morbis prorsum acutis,
 tantaque symptomatum, tamquam
 fluctuum, agitatione continenter
 afflictae, utpote quorum velo-
 cior est & concoctio, & resolutio.
 Neque enim extreme gravem mor-
 bum sustinere diu natura potest,

quin huic vel succumbat, vel do-
 minetur. Quo fit, ut differre hic
 missionem sanguinis periculosum
 sit. At in iis febribus continuis,
 quae vicesimum forte diem, aut eo
 superiorem attingunt, utique pi-
 tuitosae, vel melancholicae, ut
 neque celeres sunt concoctiones,
 neque symptomata (quibus certe
 vires offenduntur) aequae atrocia,
 ita & tardior venae incisio carere
 periculo memorabili potest. Ea-
 que differendi auxilii licentia lon-
 ge est in his febribus major, quae
 intermittunt, & in multam ex na-
 turâ incidunt vetustatem; cujus-
 modi est quotidiana, & quartana.
 Eo spectare id *Avicennae* potest,
 utilem die etiam quadagesimo ve-
 nae sectionem esse. Id certe ubique
 perpetuum est, quod supra etiam
 proposui, non numero dierum
 hanc vacuationem primum, ac
 per se prohiberi, sed quod lon-
 giore spatio temporis, vel con-
 cocta

cocta sit morbi materia, vel vis aegrotantis resoluta.

Porro haecenus quanquam satis *Quaedam* superque demonstratum sit, venae *tamen res* sectionem incipientibus his mor- *sunt, quae* bis protinus destinari; res tamen *sanguinis* quaedam sunt, quibus nisi ante *missionem* consultis, atque provisus, neque *in princi-* commode, neque tuto sanguis *pio Febris* mittitur. Ex illarum numero cru- *remorari* ditas est cibi nuper sumpti, neque *debent;* penitus adhuc in ventriculo con- *ac pri-* fecti, maxime, si simul etiam alvus *mum cibi* excrementis impedita est. Nimi- *cruditas.* rum si tum vena secaretur, facile crudi aliquid ex ventriculo, vel sordidum quid, atque putre ab alvi oleto in venas traheretur, vacui sequelâ inanita, atque indigentes. Quod incommodum eo fuerit majus, quo profusior adhibetur vacuatio. Itaque gravissimum in ipsa fuerit Synocho, in quâ sanguis ad deficientem quoque animum mitti debet. Ergo etiam

74 FEBRIS CONTINUÆ

recte Veteres, tum in hac febre, quae tamen acceleratam postulat hujus opem vacuationis, tum in quavis alia continua, tantisper hujus auxilii usum distulerunt, donec & cibus intus concoctus, & venter sua esset saburrâ exonertus. Id si sponte naturae non fit, mora atque quiete juvanda epularum est concoctio, & alvus clystere, vel glande, aut si haec aeger recusat, cassia, manna, decocto prunorum, similibusque lenientibus, per os sumptis, solvenda.

*Deinde
impurus
in Ven-
triculo
humor.*

Praeter hanc cruditatem, quae sola ab Antiquis ante secandam venam animadversa castigataque fuit, in febribus potissimum acutis, quae improbis detractationibus gaudent, quaedam etiam alia observari par est, ita missionem sanguinis remorantia, ut praeterire tamen eadem subinde fas sit, si continuae febris urgens necessitas cunctationem respuit. *Quan-
quam*

quam optatissimum fit, eadem quoque ante sectionem videre, atque tollere, si qualemcunque pati moram morbus potest. Ergo impurus aliquis humor, bilis referens naturam, si in ventriculo, aut in assidentibus ei venis continetur, utiliter ante sectionem blandiore extrahitur medicamento, ita ut putrem id tantummodo materiam venarum exigat primarum, sine vi, sine corporis, sanguinisque exagitatione. Ad eam rem (me iudice) facit duarum plus minus drachmarum macerati rhabarbari, dilutum in prunorum decocti juris, aquaeve hordeaceae unciis tribus & semis: additâ diacatholici semunciâ, serapiique ex multis rosae macerationibus unciâ. Si pituita quoque bili miscetur, agarici, atque rhabarbari, singulorum plus minus drachma maceratur: ac reliqua, quae modo propoculi formâ composui, miscentur.

Quod

76 FEBRIS CONTINUÆ

Quod si humor, communibus contentus ductibus, sursum ad stomachum vergit, eliciendus vomitione est, aquâ tepidâ serapio acetoso mistâ, & ad duas potui datâ libras. Post haec, micâ panis, punici mali imbutâ succo, reficiendus stomachus, corpusque aliquantisper in quiete habendum, ac tum protinus vena tundenda est. Haec curatio, cum alias semper, si fieri licet, tum eo potissimum tempore servanda est, quo flava bilis (quae taedia atque incommoda, praecipue si quis jejunus est, exhibet graviora) ventriculum occupavit. Jam etiam tum periculose sanguis mittitur, cum stomachus (quem os dico ventriculi) nimium est vel sentiens, vel imbecillus. Tanti refert hoc vitium ante sectionem venae sustulisse, ut, ni id sit factum, saepe grave inde periculum, atque ipsa quandoque mors, auctore *Avicennâ*, sequantur.

*Maxime
vero Stomachi
vel nimius
sensus,
vel imbecillitas.*

Proxi-

Proximum nunc est, horam praescribere, ipsumque temporis articulum, quo recte mitti sanguis possit. In quâ re delinqui indices a multis video imperitissimis hominibus, quibus tempus pomeridianum, atque nocturnum adeo est formidabile, ut, etsi mitescere tum maxime febris videatur, malint tamen matutinum arripere, quamquam gravissimâ (ut interdum incidit) febricitatione molestum. Alii, sinistro territi aspectu astrorum, occasionem salutaris remedii in aliena morbi tempora periculose rejiciunt. Res autem sic se habet. Astra quidem haud parvi judico facienda, verum potiora his esse censeo momenta aegritudinum, quibus exigentibus, suo quaeque tempore reperienda, expediendaque sunt remedia. Quaecunque itaque febris totius est hora mitissima, ea maxime accommodata venae sectioni est. In ipso febris

De Horâ sanguini mittendo maxime idoneâ: eaque est illa, in quâ Febris maxima est remissio.

ve-

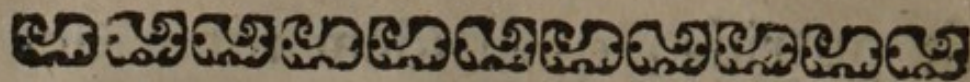
vehementis impetu sanguinem mittere, hominem, inquit *Celsus*, jugulare est. Ergo etiam vespere, ipsaque intempesta nocte, si remittere maxime febris deprehendetur, ac mane atrocissime affligere, huic certe tempori illud antefereendum est. Matutinum enim hoc ipso pejus est, quod cum naturâ levius esse debeat, morbi vitio non fit. Ea observatio in iis febribus utilis est continuis, quae per tertium quemque diem ingravescunt, itemque in quotidianis, ac quartanis continuis; in quibus, quia gravior exacerbatio non in idem semper incidit diei tempus, varie secare venam oportet, modo mane, modo ipso meridie, saepe vespere, & altissimâ etiam (quod interdum fieri necesse est) nocte.

Ubi nulla, vel par est remissio, matutinum tempus eligendum est.

Quod si in his febribus bis uno in die, mane scilicet, ac meridie, vel vespere, vel etiam noctu, par incidit remissio; aut si Synochus fit

fit putrida, quae idem robur accessionis, donec solvatur, retinet; vel continenter declinando, vel semper increfcendo movetur: tum profecto tempus est arripiendum matutinum, ut quod ante omnia aegrotis mite, atque tranquillum est. Temperiem enim meliorem, ac fanguinem folis exortu vegetum, ipfoque diei lumine fufum, ferenum, ac fluxui opportunum exhibet. Quo autem commoditas fit ea cumulatio, non ftatim experrectis aperienda est vena, fed horam unam, & item alteram vigilibus. Simul etiam tum alvi excrementa, atque veficae, uti fuperioribus locis praecepi, ante vacuari neceffe est, maxime, fi profufior fecutura est detractio. Matutino autem tempori, fi ad benignitatem fpectas, vespertinum fuccedit. Ipfe meridies fuo aestu, intempefta nox ambientis coeli rigore, minus tutum id genus remedii reddunt.

CAP.

C A P. V.

Quae Vena per Febres Continuas secanda sit; quidque inter Sectionem, & post agendum.

*Sectioni
Cubiti
vena
maxime
opportuna
est.*

DATA jam nunc mittendi sanguinis opportunitate, videndum erit, quae maxime secari debeat vena. Quoniam febris assidua fere in corpus incidit plenum, ac bene habitum, profusamque ac celerem detractionem postulat, unde mox & copia demi humorum, & refrigerescere affatim corpus, mutarique in alium statum possit, videtur profecto omnium esse commodissima ad hanc rem incisa dextri cubiti interna vena, ut quae directo tramite ex jecore, tanquam scatebrâ, atque origine sanguinis propagatur. Quod si ea parum in conspectum datur, tundenda erit media. Plexum autem cubiti

cubiti arripere, non manum oportet, quoniam hic ut sunt venae angustiores, illic admodum latae, & trunco corporis propiores, accidit, ut in cubiti flexurâ missus sanguis, celeriter atque impense (id quod in hujusmodi febribus apprime requiritur) corpora tum vacuet, tum alteret, supra manum contra tardius, ac minus. Quo magis rejicienda sit quorundam immoderata timiditas, qui, sub acuto morbo, grandiore cubiti venam ferire detrectant, jecoriae supra manum venae incisione contenti. Quos timidior animus, aut innata quaedam proprietas, aut afflictæ vires, vitiumve stomachi proclives ad animi defectum, vel ad eo graviores synopen reddunt, iis tutius vena manus inciditur, aliis rectius ex cubiti vase sanguis mittitur. Insuper admodum *Avicennas*, si venam in cubito ferire non licet, eam prae-

cipit secundam, quae in fronte est. Siquidem humores copia lascivientes, putredineque fervidos, ac mobiles, versus partem trahit principem, metumque ea curatione insaniam, quam $\phi\rho\epsilon\nu\tilde{\iota}\tau\iota\nu$ vocant, facit. Haec vero vena capiti vacuando, non toti corpori inservit. Quapropter *Galenus* ejus incidendae usum ad capitis commendat gravitates, & ad ejus inveteratos ex plenitudine dolores. Caeterum praevacuatum esse, inquit, universum corpus oportet.

*Cautiones
quaedam
adversus
animi de-
fectum;
ejusque
praeno-
tiones, &
remedia.*

Porro in acutâ feбри, quae affluentiore latura est inanitionem, quo minus anima deficiat, recte *Avicenna* praecepit, supinum cubare aegrum oportere: nam is corporis situs vires hominis minus lassat, quam si vel is ipse staret, vel sederet, quâ in re opus est connixu virium animalium majore. Sed & ipsa intestina, atque viscera, quoniam stanti, alteque seden-
ti

ti pendent ex praecordiis, vitalem, ac naturalem vim molestant, promptumque animi reddunt defectum, utique, si plaga etiam venae largior inflictâ est. Talis enim plus spiritus vitalis fundit, strictior minus. Si animi in proximo est defectio (quod coloris, ac pulsus mutatione, itemque oscitatione, pandiculatione, aurium tinnitu, oculorum caligine, ac fluentis sanguinis labascente impetu deprehenditur) laxato protinus vinculo, pressaque pollice vena, detrahenda cessandum est; ne, vel pro animi deliquio, mors occupet, id quod *Galenus* tribus accidisse Medicis, quos ipse noverat, refert; vel certe, ne noxam, vix multis recuperabilem annis, vires incurrant. Simul etiam tum resupinus aeger ad sese revocari, frigidâ in os sparsa, & extremis tum convulsis, tum perfrictis debet, ac dein vini, aut aromatum

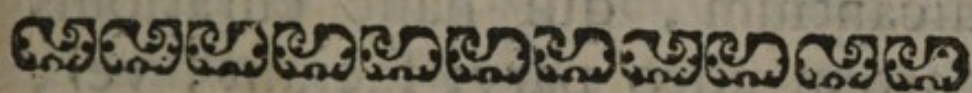
F 2 odore,

odore, itemque mali punici succo, aut capi jusculo refici.

Quid
agendum
sit, post
sanguinis
missionem.

Jam vero postquam sanguis pro viribus, ac pro febris magnitudine est emissus, quies corporis imperanda est, per quam amissi spiritus, ipsaque hominis vis recreentur; id quod feliciter quoque per decubitum fiet supinum, cunctis visceribus in spinam dorsi suaviter reclinatis, eaque situs aequabilitate plus sibi caloris, ac spiritus mutuo impertientibus. Ea vero quies citra somnum esto, nisi tamen improba, multumque profusa antecesserit detractio, quae vires impensius labefecit. Sub quo casu *Galenus*, dato primum facili cibo, aegrotis somnum indulgit. Facilis cibus ptisanæ est cremor, aut pulli jusculum. Sed tempestivum modo videatur, quoniam de febricitantis inanitione per sanguinis missionem satis superque dictum est, ut de sustentatione virium
aga-

agamus, quae sic semper habenda, tractandaeque sunt, ut ne proposito genere vacuationis, aliisve necessariis curationibus, sed & ne vel ipsius quoque morbi saevitiâ collabantur. Sustinentur vires commodis cibis ac poculis, de quibus in genere quaedam proposui dicere, simulque hinc quae ea ipsa administrandi debeat esse lex, atque ratio, per morbi principium, quod jam versamus, ad-
jicere.

C A P. VI.

*Quae Victus ratio in genere Februm
Continuarum servanda sit.*

HAUD levis cura victus, cum *Optimum*
aliis in morbis, tum praeci-
pue in acutis febribus esse debet; *medica-*
quae, si ita ut aequum est, adhi-
betur, magna aegris affert com-
mentum
est oppor-
tune cibus
datus.

F 3 moda,

moda, si negligitur, maximis eos sollicitat incommodis. Ciborum, inquit *Galenus*, concoctioni magnopere prospicere in omni febre oportet; quoniam ea, si in ventriculo, vel in jecore improspera est, febres intendit, ac succi vitio exacerbat. Quam vero commode id a *Celso* de febricitantibus dictum est? Optimum medicamentum est opportune cibus datus. Quo magis stuporem admiror quorundam, magnum sibi medendi usum vindicantium, qui hanc curationis partem adeo parvi faciunt, vel, quod magis credam, ignorant, ut tum nutriant, cum exitio est alimentum; tum fame pugnent, cum vita aegrotantis unice sita in oblato cibo est. Quare operae pretium facturus videor; si primum in genere omnem victus rationem proponam, febribus idoneam acutis; scilicet, cujus is esse debeat materiae, itemque qualitatis, quâ dein

dein mensurâ, quo tempore, atque modo, sumi. Quâ in re, doctis hominibus, ac legitimum cibandi usum cognoscere volentibus spero me satis esse facturum.

Ergo *Hippocrates*, primus atque exactissimus diaetae praeceptor, victum partitur in crassum & in tenuem. Sub hoc ea sunt, quae vel sorbentur, vel bibuntur; sub illo, quae comeduntur. Crassum longis destinat morbis, tenuem acutis. Verum, ut morborum acutorum par neque vis, neque duratio est omnium, ita alia, atque alia in iis forma tenuis victus esse debet. Commode itaque idem Auctor victum hunc proposuit, modo tenuem, modo exacte tenuem, modo supreme tenuem. Triplicem alimenti materiam tribus his tenuis diaetae generibus *Hippocrates* in eo volumine, quod de victu composuit morborum acutorum, aptavit: Totam ptisanam, cremorem ptisanae,

*Victus
partitio
in diversa
genera.*

& aquae mulsae potum. Tota ptisana, quae nimirum omnem hordei substantiam habet, vicem crassae forbitionis gerit, victumque constituit tenuem. Ptisanae cremor, sive succus percolatus, tenuis forbitio est, & victum refert exacte tenuem. Mulsam vero victum summe tenuem *Hippocrates* dixit, *Galenus* absolutam quoque cibi, ac potionis abstinentiam.

*In Victu
instituen-
do, spe-
ctandum
est prae-
cipue vi-
rium ro-
bur.*

Ut igitur probe constet, quod genus victus tenuis singulis conveniat febribus acutis, scire licet, rationem atque scopum totius rei propositae, uti hic, ita aliis quoque in morbis a virium peti robore, non praesentium modo, sed & futurarum. Itaque etiam videre, quantum summus distet morbi vigor, convenit. Pro eo enim spatio, varie vires afficiuntur. Harum ipsarum causa unicarum, alimentum aegrotis datur, non item morbi, qui non modo non in-

indicat, exigitve cibum, sed semper dehortatur. Quare tum praecipue necesse est aegris cibo subvenire, cum vires sunt imbecillae; tum rursus abstinentiâ pugnare, cum febris, symptomatum magnitudine atque atrociâ, maxime afflicta vires non admodum infirmas. Recte sic loquitur in *Aphorismis Hippocrates*: Quum morbus est peracutus, extremos protinus labores habet, summeque tenui victu est utendum. Item de viribus paulo post; Sed & ex aegro, inquit, conjecturam facere oportet, num is cum praescripto duret victu ad morbi usque vigorem, ane prius deficiat, imparque cum tali victu prius succumbat, quam cedat morbus, atque obtundatur. Scire vero licet, si vehemens febris, vehemensque simul virium est imbecillitas, potiore esse virium, quam morbi dignitatem, ciboque facili aegrotis tum esse

succurrendum. Quod & ipsum lego factitasse *Hippocratem*, qui interdum, in acutae febris vigore, ubi alicujus interventu symptomatis vis hominis insigniter periclitaretur, confidenter cibum dedit. Id vero nobis quoque sequendum est, maxime, si effusa aliqua corporis incidit inanitio, quae, interposito tempore, metum afferre certum possit. Tales sunt quibusdam in febribus malignis inexhausti sudores. Tale per liquefactivas febres assiduum est alvi profluvium, vires, consumpto corpore, resolvens. Non raro etiam, per febrium judicationes, sanguis e naribus tanto impetu, tantaque copiâ fertur, ut exitii periculo vitam exponat. Atque vera haec, & discriminis plena (cui supra curationem symptomatis, cibo quoque succurrendum) virium est imbecillitas, non itidem ea, quae morbi secuta acumen, nequaquam autem

cor-

corporis inanitionem, imbecillitatis speciem falsam praebet. Ejus rei ignoratio multum erroris intercurandum nonnullis exhibet: qui cum, sub ipsas febrium judicationes, torqueri aegros dolore, inquietudine, siti, atque vigilia cernunt, viribus quasi in sese infirmis opem, si Diis placet, laturo, magno periculo cibum offerunt, qui cibus quia non concoquitur, addit ad morbum, & impetum symptomatum adauget. Atque ita de virium affectione statuendum est.

De vigoris etiam distantia diligenter videndum, ut idoneum victus genus instituat. Sicut enim iter confecturus aliquis, prout longum id, aut breve est, viaticum sufficiens comparat, quo sustineri vires ad proficiscendi finem possint, ita corpus quoque aegrotantis varie, pro spatio morbi, ne vis concidat, alendum est. Eaque observatio non modo in ali-

Et quantum distet morbi vigor.

alimenti materiâ , sed in quantitate etiam locum habet. Scilicet quo vigor latius abest, eo magis, ac plenius alendus homo est, quo propinquior, eo minus crasse, atque contractius.

*Quomodo
cognosci
possit fu-
turi vigo-
ris tem-
pus.*

Sunt autem conjecturae haud infidae, quibus praenosci tempus futuri vigoris potest. Ipsum nempe febris genus (quod ejus quoque comprehendit materiam, atque motum) & quae feбри post accedunt symptomata, concoctionis item celeritas, vel tarditas, atque anni tempus. Ergo febris ardens *καυσώδης* Graece dicta, quam sincera bilis, aestivis horis, excitavit; itemque Synochus putrida, ubi protinus velociter moventur, molestissimisque symptomatis, & praecipue ingenti inquietudine aegrum laceffunt, praecipitante jam tum etiam materiae concoctione, ut plurimum, *quarto die*, solvuntur, maxime, si apparere concoctio,

coctio, *primo* die, coepit. Jam autem, si multa quidem deest inquietudo, perseverant tamen ardores, cum vigiliâ, ac capitis dolore, si ipsa quoque concoctio primum *quarto* visa est die, expectari morbi finis *Graecis* atque *Italis*, die *septimo*, nostratibus *nono* potest. At hae febres continuæ, quarum alter semper quietior dies symptomata exhibet mitiora, fere *undecimo* die (si *quarto* coepta evidenter concoctio est) ad vigorem, & ad judicationem perveniunt. Sed & si, inclinato febris impetu, quietiori die symptomata gravia intermittunt, ut plurimum, die judicantur *decimo quarto*, qui terminus est morborum vere acutorum. Quamquam non desunt interdum acutæ febres, quæ ad *vicesimum*, immo ad ipsum etiam *quadragessimum* perveniant, in quibus longe semper liberalior instituetur victus ratio. Praetenuis enim

enim cibus, tanto morbi spatio, vires non sustinet. Ut autem continuæ febres cadant in vetustatem, nulla tamen harum est, quæ non magnam *quarto decimo* mutationem, ad salutem, vel mortem, aut certe ad melius, vel pejus experiatur. Refert *Galenus*, nullum unquam morbum, qui quidem ab initio vehementer moveretur, eum ipsum diem sine aliquâ mutationum harum transiisse. Loquor hæc *Hippocratis* causa, qui acutos morbos diebus *quatuordecim* finiri scripsit. Siquidem fieri posse *Galenus* existimavit, ut acuta febris *quarto supra decimum* die, ad melius, aut ad pejus judicetur, apud *viceesimum* autem, aut *quadragesimum* ad salutem, aut in exitium desinat. Sub hujusmodi casu, rectum instituenti victus consilium est, durante continuæ febris impetu, cibum offerre acutis accommodum morbis, mitescente autem post decimum

mum quartum diem aegritudine, duobus eodem in victu diebus persistere tenui, atque hinc paulatim ad plenioram transire.

Explicatis jam abunde victus *Victus* scopis, proponendum est quod *praecepta* genus alimenti, quaque id mensu- *in febr-* râ, prout quaeque febres durant *bus. quoad* offerri debeat. Quidam antiquos *ciborum* secuti Medicinae Auctores sic prae- *genus, ac* cipiunt: Si febris continua primo *mensu-* *ram.* *quatriduo* cessatura est, viribus in denso corpore satis firmis, utilem omnimodam abstinentiam cibi ac potionis esse, id quod ultimum esse contendunt tenuissimi victus, aut certe sola, si quid vires laborent, licere dari pocula. Ubi *septimo* die fiet judicatio, locum in eâ febris habere tenuem sorbitionem, hoc est, ptisanæ cremorem. Nec inidoneam hanc quoque esse, si *undecimo* febris solvetur, nisi, virium causa sustinendarum, crassam aeger sorbitionem, totam scilicet ptisa-

ptifanam requirat. Sin autem in *decimum quartum* diem rejicietur morbi finis, crassa forbitione esse utendum. Verum haec cibandi praecepta, ut *Graecis*, atque *Italis* conducunt, ita Septentrionalibus gentibus, ceu multum alias edacibus, ac saepius uberiusque esse solitis, ad imitationem sunt inutilia. Quis enim acute febricitantem nostratam tuto sub quatriddiana cibi potionisque continuerit abstinentiâ, aut septem dies nutritionis cassum unicus reficere poterit, sine virium jacturâ, atque periculo, possit? Omitto calumniam vulgi, qui fame sitique enectum hominem, non morbo superatum, si mori eum contingit, clamat, ingenti Medentium dedecore. Et ut quam fortissime populi contemnamus voces, artem saepe inique culpantis, ratio tamen monet, ipseque docet *Hippocrates*, praetenuem nimisque severam

ram

ram victus rationem esse inutilem, ac periculo opportunam. Errata enim, si quae aegrotantis culpâ, vel Medentis fiunt, molestius feruntur ab homine propter immodicam debilitato inedia. Id si suis in *Graecis Hippocrates* fervari praeceptum voluit, multo magis nos sequi in nostratibus aequum est, quos ad paulo pleniorum victum ipsa quoque natura, coelum, atque consuetudo cohortantur. Illud certe ubique videndum est, ne aeger, vel supervacuâ materiâ oneretur, vel multam imbecillitatem fame contrahat. Ergo etiam, me iudice, ubi *Graeci* inedia imperant, nos pocula damus; pro illorum poculis, nos sorbitiones; ac pro his, etiam ea, quae comedantur, indulgemus. Tanti est consuetudo, hominumque natura. Id sic scriptum apud *Hippocratem* invenio: Conjicere, inquit, oportet, & robur, & modum cuius-

G

que

que morbi, itemque hominis naturam, & aegri in victu consuetudinem, non tantum in cibis, verum etiam in poculis. Idem alias sic: Quod etiam semel, aut bis, & plus, minusve, & minutatim alere conveniat, spectandum est; dandum vero aliquid tempori, regioni, aetati, & consuetudini. Scire tamen licet nimios nos esse non oportere in nostratibus alendis, ceu quibus propter voracitatem, atque crassae materiae alimenta, cruditas fere adest semper aliqua, quae tempestivâ inediâ, incipientibus potissimum febribus, corrigi tuto potest. Id opinor sensisse *Celsum*, cum principia scriberet morborum famem sitimque desiderare.

*Quales
cibi febri-
bus utiles
sint.*

Diximus hætenus de genere, ac mensura ciborum, qui continuis utiles sunt febribus; adeoque proximum est qualitatem adjicere, quam haud dubie decet esse humidam,

dam, ac refrigerantem. Victus, ait *Hippocrates*, humidus febricitantibus confert. Scilicet cum febris omnis calida, siccaque sit affectio, & idcirco frigidum postulet, humidumque victum, multo quidem maxime id ipsum fiet in continuis, quas modo versamus, febribus, quarum non modo summi cum ariditate calores sunt, verum etiam assidui. Humidus quoque victus sicco citius concoquitur, ut qui facilius liquatur, ac distribuitur. *Trallianus*, Auctor *Graecus*, in his febribus victum commendavit, qui pariter, citra omnem excalfactionem, extenuandi (multam enim, crassamque ait hic esse materiam) nullas inspissandi, sed humectandi quoque vires obtineat. *Cibus*, inquit *Celsus*, febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certe quam proximus, utique ex materiâ quam levissimâ, maximeque sorbitio: eaque, in

magnis febribus, esse debet tenuissima.

*Quodnam
tempus sit
sumendo
cibi oportu-
num.*

Nunc, quando cibus dari debeat, proponam. Quae hora febricitationis mitissima est, quoniam corpus exhibet magis integrum, eâ ali homo debet. Illud certe consilium aptissimum est, cibum quam maxime semper ab impetu accessionis reducere, & dare corpori, quantum fieri licet, integerrimo. Itaque in continuâ tertianâ, cum alter dies sit remissior, alter atrocior, recte cibus remissiore datur. Idem in quartanâ facere, duobus diebus mediis, licet, nisi orta imbecillitas, gravioris quoque accessionis die, cibum desideret. In quotidianâ autem continuâ, ubi febris remisit, alendum est. Quod si Synochus sit putrida, quae pari semper impetu afficit, aut paulatim vel increfcit, vel decedit, commodum aliquod diei tempus legendum est. Id *Celsus* esse

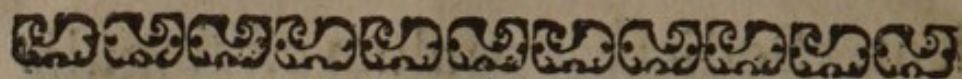
esse dixit mediam noctem, finito jam, inquit, gravissimo tempore vespertino, quo fere pessimi sunt, qui aegrotant, eodemque longissime distante: secuturis vero horis antelucanis, quibus omnes fere maxime dormiunt, deinde matutino tempore, quod naturâ suâ levissimum est. Verum hic non usquequaque *Celso* possum acquiescere; primum, quia somni, qui per noctem est proclivior, commoditas impeditur; dein, quia consuetudo nostrorum hominum, quae certe hac in re multum potest, hujusmodi cibationi repugnat. Ergo primae potius lucis arripietur (me iudice) tempus, nam tum, quia magis quiescunt aegri, cibum melior somnus excipit, isque cibus facilius reliquo mane, quod sequitur benignissimum, concoquitur. Haec cibandi praecepta ita servanda sunt, ut nullo tamen non tempore, is qui deficit, sit

sustinendus. Illud vero prudenter, ut multa alia, *Celsus* monuit. Cum pleni semper spei atque securitatis aegri esse debeant, ut corpore tantum, non etiam animo aegrotent, tum tales maxime a sumto cibo esse oportere. Itaque si quae incidunt, quae animum eorum essent exasperatura, neque celari vel possunt, vel debent, ea certe, non nisi post cibum, atque somnum, experrectis esse exponenda.

*Modus
cibi sum-
mendi
quis esse
debeat.*

Porro, in cibi sumendi modo, quaedam etiam quaeri possunt. Ac primum, variusne in acute febricitantibus is esse debeat, an vero simplex. Varietas quidem, ut appetentiam invitat, ita deteriore exhibet concoctionem. Quinetiam plus fumere aegros, quam par est, facit, ideoque minus etiam concoquere. Quare nusquam ei locus esse potest, quam ubi ingens est fastidium, neque fatis vires valent.

lent. Scilicet, paulum ex singulis degustando, has aeger tuetur. At si neque respuit penitus cibum homo, neque pessime fert, nullâ epularum diversitate sollicitandus est. Simplex enim materiae genus magis intra modum sumitur, melioresque succos concoctum adjicit. Illud quoque de cibandi vicibus, quod ad sumendi alimenti pertinet modum, adjiciam. Fere quidem, ubi vires sunt, a primo die praecipue nostratibus, semel quotidie dandus cibus est. Ac bis etiam, si imbecillitas timeri coepit. Quod si eo res rediit, ut penitus venae conciderint, visque hominis multum infirma sit, eodem saepius die parum offerendum, arreptis febris temporibus magis pacatis, nimirum, ut eâ semper horâ minus cibi detur, quâ, si per corpus liceret, omnino nihil daretur.

C A P. VII.

Genera quaedam, itemque formae Alimentorum, quae acute Febricitantibus dari possunt.

QUoniam satis modo superque de generali victu Februum Continuarum dictum est, commodum videatur in eorum gratiam, qui medendi usum quaerunt, aliquot ciborum, qui dari febricitantibus utiliter solent, formulas, tanquam exempla, proponere. In quorum numero Ptisana hordeacea, atque ejus cremor facile primas tenent, ob eximias facultates morbis conducibiles acutis, quas *Hippocrates* diligenter intuitus litteris mandavit. Ptisana, inquit, frumentaceis eduliis recte praelata esse videtur, in hisce acutis morbis, eosque qui eam praeferunt, laudo. Nam viscositas

Ptisanae hordeaceae in febribus eximiae facultates.

tas ipsius levis, continua, jucunda, lubrica, & mediocriter humens, sitim minime infert; & si quid ablutione indiget, probe abluit; non astringit; non male turbat; neque in ventre intumescit, nam inter coquendum, quantum maxime potuit, intumuit. Quaecunque ad acutorum morborum sanationem Ptisanae insunt bona, nulli, inquit *Galenus*, alteri inesse comperies. Primum enim humectat, atque refrigerat, ac mediocriter absterget, quae facultates in curatione febrium harum maxime conducunt. Viscida ea, simulque levis, ac continua est, asperitudinis expers, quae acrium est, & acidorum, & astringentium. Magni vero est, jucundam Ptisanam, ac gustu pergratam sumentibus esse: quoniam eo facilius, & concoquitur, & per corpus distribuitur. Quod si paulo deteriores cibos, vel potus, suaviores tamen,

melioribus quidem, at minus gratis, ipse praetulit *Hippocrates*, quidni Ptisanam summopere probemus, quae supra quam, quod salubris est, suavitatis etiam adepta est praerogativam. Jam vero, etsi viscosa esse cernitur, lubrica tamen est, nequaquam vel haerens in itinere, vel obstruens, quod commodum foli Ptisanae, praeter caeteris viscidis, peculiare est. Id autem vis ejus abstergens facit, quae facilem ubique transitum praestat, & primas venas infartu liberat excrementorum. Quae facultas nostris est apprime utilis hominibus, ceu aliquo fere semper cruditatis, vel obstructionis vitio, in primâ regione corporis, affectis. Atque, hac de causa, si quid abluui in ventre debet, probe Ptisana abluit, nullamque sortita est astrictionem, quae febricitantibus (nisi propter effusae symptoma vacuationis periculum incumbat)

ini-

inimicissima est. Ad haec, humectationem quidem habet, at moderatam, quâ sitim arcet, quaeque humiditas stomachum, si per multa esset, subverteret, quali certe vitio Ptisana caret. Itaque ne turbare quidem, vel intumescere, dum in ventre concoquitur, potest. Longiore enim supra ignem decoctione, quantum maxime potuit, intumuit.

Ptisana sic a multis paratur. *Ptisanae praeparatio.*
 Sumunt hordei selectissimi, extimo exuti cortice, quantum videtur satis. Id tantisper cum aquâ coquunt, donec jus pulticulae tenuis repraesentet speciem. Post haec in pilâ tundunt, & tenui incerniculo percolant, additoque zaccharo, hordeaceam componunt, exhibentque Ptisanam. *Galenus* hordeum in aquâ, dum coquitur, quam plurimum dicit intumescere debere, posteaque lento igne per multum otium in lentorem redigi. Pti-

*Ptisanae
cremor.*

Ptisana autem colata, quam etiam Ptisanae cremorem vocant, fit, cum tantisper hordeum coquitur, donec hujus flavescentem quendam accipiat colorem aqua; hinc ab igne tollitur decoctum, & interpositâ aliquanta morâ, percolatur, inditoque zaccharo, fit forbitio Ptisanae colatae, aegrisque, cum opus est, datur.

Hordeacea Ptisana impensius alit, quam ejus cremor; quare hic magis vicem medicamento, illa magis nutrimenti gerit. Refrigerantiorum reddere licet, additis melonum, cucumeris, cucurbitae, ac citruli feminibus.

*Firmiora
quaedam,
in virium
imbecilli-
tate, ali-
mento-
rum ge-
nera.*

Caeterum haud raro, propter virium imbecillitatem, ad plenioris, quam haec ipsa sunt, materiae alimenta transeundum est, in septentrionalibus utique populis, qui voracitati, crassaeque materiae cibus insueverunt. Ergo etiam carnes interdum sunt concedendae,

dae, sed volatiliū, non item quadrupedum, nisi ad hoedum, & ad vitulum pervenire necesse sit. Inter aves acute febricitantibus aptas, firmissimae materiae sunt capi, hinc gallinae, mox phasiani, post perdices. Singulasque aves sui sequuntur ordine substantiaeque conditione pulli. Perdicum autem pullis succedunt, aviculae montanae, atque campestres, quae in arboribus, non in aquis degunt, quaeque colli, ac rostri sunt, quam minime longi. Cocta haec genera alimentorum cum succo appanantur, sumunturque mali punici, aurantii, citrii, limonii, & hujusmodi. Frequentius, ac rectius ex his coctis, & suo cum jure contusis ac percolatis nutritoriae fiunt forbitiones, hoc modo. Decoquitur pullus gallinaceus, vel capus tantisper ex aquâ, donec muscoli discedant ab ossibus. Tum capus, pullusve tunditur, huicque affunditur

110 FEBRIS CONTINUÆ

ditur saepius paulatim decocti jusculum, pinguedine remotâ, ac sic per incerniculum manibus, aut cochleari, musculos conterendo, fit percolatio, atque tum, adjecto zaccharo, aquaeque rosaceae momento, componitur forbitio, vel, ut vulgo dicunt, contusum tenuis consistentiae, vel, crassioris, prout lubitum erit, certam decocti juris partem, dum terendo fit percolatio, affundere. Porro saepe haud incommode hujusmodi forbiunculam, additis quibusdam rebus, alterantem, ac medicinalem reddimus. Id fit, vel una coctis primis siccis, itemque seminibus frigidis majoribus, ad haec lactuca, cichorio, endiviâ, buglossio, hordeo, & hujusmodi. Vel cum post concoctionem, atque percolationem ipsi contuso quidam adduntur refrigerantes succi, ut limoniorum, aurantium, citriorum, ipsa item aqua rosacea, vel cardui, uti vo-

cant,

cant, benedicti. Hujusmodi certe cibandi genus continuis in febribus semper efficacissimum sensi, cum ad hominis sustentandas vires, tum ad ardores mitigandos.

Cum tanta est inappetentia, ut nihil horum admittat aeger, concreti ex decocto jure carniū commemoratarum liquores fiunt, additis fantalis, coralliis, pauculoque vino aquoso, & aquâ rosaceâ, & zaccharo, & cinnamomi momento. Grati hi succi palato, cum sumuntur, liquefcunt, & sic in ventriculum facile, multaque descendunt jucunditate.

Inter firmioris materiae alimenta panis bis terve in aquâ lotus, & cum jure pulli, vel capi mistus acute febricitantibus datur. Saepe apud nos cum tenui cervisia tritus, panis leniter decoquitur, fitque forbiuncula, addito zaccharo, ac pauculo butyro.

Alia

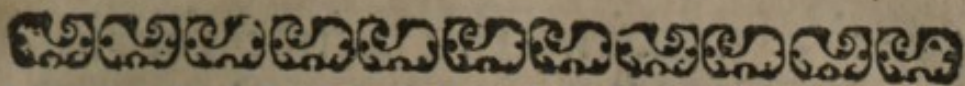
112 FEBRIS CONTINUÆ

Alia fit nutritoria forbitio, ex fontis, & succi uvarum immaturarum partibus aequalibus, quibus ovi luteum commiscetur, hinc simul coquuntur, inditoque zaccaro, aegris & forbenda dantur.

Amygdalatum, atque hordeatum, uti vocant, saepe locum in his febribus habent, maximeque sub noctem, somni quoque causa conciliandi, qui si minus commode venit, femina etiam adduntur lactucae, melonum, cucumeris, cucurbitae, & albi, cum ita necesse est, papaveris. Tum quoque coenae vicem lactuca cocta, sumtaque cum aceto, ac butyro, gerit.

Marcipanes omnes ex contusis volatilium facti carnibus, atque amygdalis, fugiendi sunt. Nam & nimis crassae praebent materiae alimentum, & difficilem admittunt concoctionem.

CAP.

CAP. VIII.

De Potionibus acute Febricitantium.

AEQUE magna potionum, *AEgris*
 per febres continuas, at- *magis in-*
 que ciborum, habenda cura est. *dulgen-*
 Nam hos fere aegri averfantur, ac *dum est*
 inviti sumunt, illas toto expetunt *in potio-*
 animo. Quae sane causa est, cur *nibus,*
 liberalior in his, quam in illis con- *quam in*
 cedendis, Medicus esse debeat. *cibus.*
 Quod eo magis fieri potest, quod
 ex sumto cibo semper aliquid ad
 calores, & ad morbi accedat ma-
 teriam: ideoque cibum morbus
 omnis, sui ratione, numquam non
 recusat. Ex potione autem refri-
 gerante, mitescit ardor febrilis,
 corrigitur siccitas, materiaeque
 ebullientis refrænatur impetus.
 Ergo etiam supra haec commoda,
 sicuti sani molestius sitim, quam
 famem ferunt, ita multo difficilius
 H aegri,

114 FEBRIS CONTINUÆ

aegri, maximeque acute febricitantes, quibus cum morbo perit appetentia, crescit sitis: ideoque plus in potione indulgeri, quam in cibo potest. Quinetiam facilius cibus concoquuntur pocula, celerius reficiunt, ac minus naturam infirmam gravant. Verum modus adhiberi aliquis debet, ne nimio humore, qui febricitantibus est alienus, eoque praefrigido, cruditas morbi in spatium trahatur, minor materiae accedat alteratio, separatioque, quam hic improprie concoctionem appellamus. Caeterum primo acutae febris die nullus humor recte datur, nisi protinus ita viribus imbecillus homo sit, ut cibus quoque debeat dari. Posterioribus temporibus, cum incendia, sitis, atque ariditates invalescunt, ipsaque virium crescit imbecillitas, plus dare, quod bibatur, licet. Qua in re falli multos etiam peritos Medicos constat, qui

qui aegro propter ardentissimam acutae febris exusto flammam, liquorem, quantumvis avidissime petenti, ac per omnia sacra postulanti, denegant. Itaque fit, ut eliquescens nativus humor dejectionibus, urinisque ubertim effertur, & arefactis solidis, simulque, superato naturae calore, homo pereat. Ego vero his ipsis sic affectis frigidissimam potionem dare soleo, utique si materiae multa accessit concoctio; eaque re, tum ficcum ardorem tempero, naturamque reficio, tum materiam morbi, si parata excretioni est, sudationibus, alvo, aut vomitu excutio. Neque vero hic observandum, quod in febrium intermittentium accessione est; qua immorante, quantum fieri potest, praecidendus est omnis humor, abstinendique etiam aegri sunt, quanquam vehementer sitiant, ac monendi, ubi febris quieverit, sitim quoque quietu-

ram, longioremque ex potione fore accessionem; ita celerius, ut ille ait, desinere fitire eum, qui non bibit. Extenuatione enim opus est multâ, ut quod, a materiâ antecedente febrium intermittantium admodum impactâ putrefactum, discedere debet, discedat, excludaturque, quam extenuationem multus humor remoratur. In continuis vero febribus, materia in venis continenter manens, gravi incendio, atque assiduo corpus urit, quod nisi, opportunis temporibus, refrigerio poculorum reficitur, periculo fit obnoxium. Ut hoc apprime verum sit, in intermittentibus febribus, magis causam, hoc est, materiam peccantem spectari oportere; in continuis, magis morbum, calorem scilicet febrilem; in utrisque, neutrum esse negligendum.

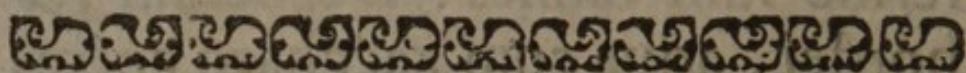
*Quaenam
potiones,
& quan-*

Porro, quod ad opportunitatem dandae attinet potionis, scire licet,

cet, ea huic idonea esse tempora, quae cibo sunt, si sine hoc illa interdum dari debet. Sub somnum humor apprime est conducibilis. *do febricitantibus dari debeant.*

Quietem enim fitis interpellat. Potiones acute febricitantium hae ferme sunt omnes: Decoctum jus hordei, aqua cum zaccharo cocta, ac refrigerata. Zulapium violaceum, tenuissima cervisia, crudus fons. Eo fonte, non nisi post concoctionem, & magnâ semel copiâ, uti licet, veluti suo loco post docebitur. Aliis, quovis morbi tempore, est locus. Quaecunque pocula mellita sunt, quia calefaciunt, ac prompte bilefcunt, inimica sunt. Vinum, quoniam calet, semper est fugiendum, nisi cum praecipua virium est imbecillitas, consentiente consuetudine, simulque admodum appetente homine, indulgeatur, idque paucum, dilutum, ac minime potens. Idem semper tolerabilius,

fed & interdum necessarium in declinatione est. Hactenus in genere dixi, quae edulia, poculaque his febribus conducant; posthac, quae cuique morbi temporis victus ratio sit utilis, proponam.

C A P. IX.

Quae Victus ratio Principio Febris acutae conveniens sit.

In principio febris, tenuissime alendus est aeger.

IMbecillae vires alimentum solae desiderant: morbus, copia humorum, cruditas, symptomata, respuunt. Ea res superioribus locis satis demonstrata est. Itaque principio febrium continuarum alienus esse cibus videtur, partim, quia corporis fere adest quaedam repletio, quae detractionem, non adjectionem postulat; partim, quia febris materia est cruda, in quam fatius est naturam agere, quam

in

in oblatum cibum. Quin etiam eadem natura, isthoc ipso tempore, minus affligitur; tum, quia haud plurimum ab eo abest robore, quod secundam valetudinem nuperrime tutabatur: quare non admodum etiam cibo opus habet. Id profecto sensisse *Celsum* existimo, cum initia scriberet morborum famem sitimque desiderare. Ergo etiam, si primâ septimanâ resolutum iri morbum verisimile est, nec vires defunt, primis diebus duobus, continentissime aeger habendus est, oblatis poculis, aut certe tenuissimâ sorbitione Ptisanæ colatae, aut pulli jusculo. Quod si ad undecimum diem febris durabit, primis diebus itidem duobus, parcendum quoque utcumque cibo, ac dein ad praetenuae pulli contusum, Ptisanamque hordeaceam, quam minimae participem crassitudinis. Vel si decimus quartus dies excipiet fe-

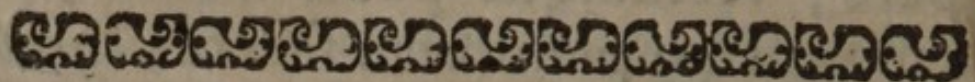
bris finem, ad pulli mediocri contufum, totamque Ptifanam confidentiae mediocris paulatim est tranfeundum; femperque, fi fupra haec tempora febricitare homo perget, eadem ciborum, atque durationis morbi proportione utendum. Id fic expreffit *Hippocrates*. Quibus vigor ftatim eft futurus, tenuiter ftatim habere oportet; quibus autem pofterius, & ipfo tempore vigoris, & paulo fub ipfum cibus adimendus, antea vero plenius alendum, ut aegrotus perferre queat. Neque autem (quod forte quis exiftimet) nobis refragatur, tenuiffimum victum initio febris imperantibus, *Hippocrates*, qui per principia plenius effe alendum praecepit. Nam late is Auctor principium accipiens, fub ipfo habet, includitque incremento. Scilicet nulla, eo in *Aphorismo*, increfcentis aegritudinis facta eft mentio, fed principium contra
 ftatum

statum distinguitur. Id alias saepe usui venit *Hippocrati*, ut secundo libro *Aphorismorum*: Incipientibus, inquit, morbis, si quid movendum videtur, move; vigentibus autem quiescere multo praestat. Et post, Circa initia, & finem morborum remissiora sunt omnia, in vigore, vehementiora. *Galenus* quoque ad *Glauconem*: In febribus, inquit, continuis, quibus vigor septimum non excedet diem, viribus firmis, neque aetate repugnante, exquisitus omnino, ac tenuis victus instituendus est. In quibus autem febribus, *septimum* diem status superabit, aut homo imbecillus est, per initia, inquit, liberalius; sub ipsum statum parcius, in ipso tenuissime alere necesse est. Ipse etiam *Avicennas*, si carere reprehensione volet, omnino sic accipere principium febris debuit, quum ita loquitur: Dignius liberalioris victus tempus est, quo

vires non admodum occupantur in materiâ: estque id morbi principium. Et, dignius tenuissimi victus tempus, est status: hic enim, in evincendâ materiâ quam maxime natura occupatur. Ergo id modo perpetuum praeceptum esto: ut in incremento liberalius, ita semper in principio contractius alendum esse. Quin etiam vel inedia semper convenire principio videatur, plenitudinis intuitu, ac virium non imbecillium, ni faceret nimis repentina victus in incremento permutatio, cui incremento liberior diaeta conducit, ut sic firmatae vires vigorem, qui abstinentiam exigit, sustineant. Jam autem, incipiente morbo, famem passus homo, ne crescente, noxam liberalioris mensae, subito arreptae, incurrat, tum ne si hanc noxam effugere studens, crescenteque morbo tenuiter victitare incipiens, intempestive circa
statum

statum propter defectas vires, principio quidem febris nequaquam, incremento autem, iusto tenuius altas, cibari cogatur: praestiterit utique protinus, incipiente morbo, contractius alere incipere, victumque paulatim ad incrementum pleniorum facere; hinc vero rursus, quo magis ad statum acceditur, minuere, ipsoque in statu, & paulo ante eum penitus subtrahere. Scire autem licet, haud semper, a primo statim die, cibandum tenuiter aegrotum esse, sed prout febres sunt, atque corpora, administrari, ac variare ea res debet. Quae febris plus virium aufert, in ea celerius cibus dandus est, itemque in eo coelo, quod magis corpora resolvit. Maturius etiam puero, quam juveni: aestate, quam hieme: in summâ, citius imbecillo corpori, quam solido, firmoque dari debet. Atque hic finis, modusque esto de victu

victu dicendi, qui primum in genere febrium acutarum, ac dein, qui in earum principio locum habet: proximumque adeo nunc est, de concoctione dicere materiae, quae febrem facit.

C A P. X.

Quomodo Materia Febrium Continuarum concoquenda sit.

Concoctionis significationes diversae: & de qua hic agitur.

DUplex est concoctionis apud Medicos acceptio. Prima eorum est, quae facultate partium solidarum, atque caloris naturalis alterantur, & in idoneum vertuntur corporis alimentum. Eam concoctionem solus admittet sanguis, qui nos alit, & quicquid aptum est, ut in sanguinem verti possit. Alterum concoctionis genus, quod improprium est, atque universalius, in humoribus verfa-

tur

tur praeter naturam affectis, ac morboſis, quum hi caloris innati viribus ita alterantur, vincunturque, ut (maligni cum ſint, neque ullo modo ſalutares fieri queant) mox a benignis ſeparentur, ac vacuationi reddantur opportuni. Eſtque proſecto ea concoctio nihil aliud, quam materiae febrilis praeparatoria ad commodam purgationem alteratio; ſcilicet, cum natura, uti *Galenus* dicit, cauſis morborum fortior facta fuerit, eviceritque eas ſuo robore. Itaque ab ea quoque concoctione, quodammodo ad primum genus referendâ, differt, quae in materiâ fit haud prorsus inutili, ſed in vitioſa, ac ſemicorruptâ, quae poſtquam commode fuerit correctâ, intus manet, eſtque corpori, multâ ſui parte, non inutilis. Quamquam in eo haec a primo concoctionis diſſidet genere, quod non in benigno penitus humore fiat, naturae-

turaeque familiari, ac pergrato; dein quod nulla hic, aut saltem modica fiat substantiae immutatio. Est enim interdum incipiens quaedam corruptio, atque mutatio humorum haud insignis, quae correctionem accipit, ac pristinae naturae benignitatem. Quod etiam *Galenus* vini exemplo declarat. Id enim si subacidum redditum est, redire ad naturam potest, si prorsus acetum sit, non potest. In hac vero concoctione, *Galenus* temperamentum fieri debere humorum, quod ἐπίκρασις vocatur, praecipit, oblato uberiore alimento, sic ut nova materia misceatur corruptae. Cibum contra averfatur is humor, qui penitus est corruptus (nam impura corpora quanto magis ales, tanto magis laedes) ac praeparari ad commodam purgationem debet: estque ea, quam secundo loco proposuimus, concoctio.

Prae-

Praeparatoriam autem alterationem istam in humore crasso, vel tenaci apud omnes in confesso est incidendo, atque abstergendo perfici. At in bile flavâ major dubitatio, majorque curantium dissensio est. Alii hanc extenuantibus, iisdemque acribus incidendum censent, serapiumque exhibent acetosum compositum, *Galenum*, uti videtur, secuti: qui primo libro *Aphorismorum*, origano, tragorigano, atque hysso aquae mulsae incoctis, priusquam materiam acutorum purget morborum, utitur. Sunt qui contrariam sequantur viam, incrassandam esse bilem professi, quoque minus diffluat, inductâ spissitudine, cogendam. Quidam neutrum accipiunt istorum, ac bilem, utpote per se tenuem, ita uti est, sine ullâ praeparatione, purgationibus opportunam esse contendunt. Adeo varie, hucusque de re tanti momenti

inter

*De modo
conco-
quendae
bilis di-
versae
opiniones.*

inter eruditos, in certo aegrotantium discrimine, certatur.

*Authoris
in hac re
sententia.*

Quid vero ego hic sentiam, proponam; ac post opiniones aliorum refellam. Quoniam cujusque humoris morborum concoctio, uti proposui, nihil aliud est, quam quaedam praeparatio ad commodam, atque tutam purgationem, late atque universalius accepto concoctionis significato, videntum utique est, quidnam id sit, quod, in quaque materiâ, hanc vacuationem vel remoretur, vel faciat periculosam. Id vero tollere studere, concoctionem juvare, atque promovere est. In melancholico itaque humore, crassities, in pituitoso lentor, in bilioso neutrum admodum horum, sed quidam ardoris fervor, dum febris ex eo est assidua, faciunt, quo hic minus tuto, illic minus commode purgatio instituat. Ergo crassum humorem extenuare, lentum

tum, tergere, utrumque incidere, ne tentati medicamentis impingant, minimeque sequantur, oportet; ipsius autem biliosi humoris incendium atque furorem refrigerio temperare, ne si sine hoc purgetur, internis visceribus exitialem noxam inferat. Ad hunc modum praeparatis humoribus natura facilius dominatur, alterando eos, & vincendo, & separando, & ad utilem instituendo inanitionem. Cum itaque per febres tertianas continuas, adeoque per arduas flava bilis in grandioribus venis, ac cordi propinquis computrescit, magnisque perurit ardoribus, nemo profecto hanc ita flammeam unquam tuto movit, quin periculum proclive attulerit nasciturae in viscere praecipuo inflammationis, aut torminum (quae *Graeci* *διούρησις* vocant) aut infaniae. Scilicet concitatur humor immaturus, minimeque totus sequitur,

I quo

quoniam nec dum separatus, ap-
 tatusque ad vacuationem est. Si-
 quidem incendio atque fervoris
 impetu etiamnum indomitus, ac
 naturae rebellis est. Hujusmodi
 permotus incommodis *Hippocrates*,
 simulque purgantium calore medi-
 camentorum in morbis dixit acutis
 (quorum fere materiam flava ex-
 hibet bilis) & in principiis raro
 purgare licere. Ergo etiam nos
 rectissime prius biliosum humorem
 quam ducimus, ita quibusdam fri-
 gidis materiis temperamus, ut,
 qui primum calore fervens corpus
 turbabat, refrigerio mitescens, ac
 velut edomitus, naturae manus
 det, ut sic tuto, sine febris in-
 cremento, sine metu inflammatio-
 nis, expurgetur. Sed ne commo-
 dum subinde amittamus extenua-
 tionis, quae certe, cum ad faci-
 liorem purgationem, tum ad mea-
 tum, quibus humor ducetur,
 apertionem est utilis, recte eas
 adhi-

adhibemus materias, quae simul refrigerent, simul extenuationem, levemque praestent abstersionem astrictione carentem. Id quod ab ipso quoque praeceptum video *Avicennâ*. Cum in his, inquit, febribus refrigeras, ne id per eas res agas, in quibus astrictio inest, atque siccitas, unde prohiberi materiae resolutionem contingit. Utiliter itaque nobis sumuntur radices boraginis, buglossi, cichorii, endiviae, itemque hordeum, ac semina refrigerantia, quae dicuntur majora & minora: quae omnia, pro partium varietate, non unis praedita viribus, cum refrigeratione abstergunt, modiceque attenuant. Incoquantur haec aquae, postque decocti jusculo adduntur serapia, ex endivia, ex cichorio, e succo citreorum, vel limoniorum, ipsumque ante omnia serapium acetosum: ex quibus conficiuntur, quae vocant *Graeci*, ἀποζέματα,

132 FEBRIS CONTINUÆ

id est, decocta, aegrisque *bis* per diem bibenda dantur. Miscentur etiam utiliter cum serapiis, loco decoctorum, stillatitii ex iisdem simplicibus liquores, fiuntque, uti vocant, Zulapia. Verum meminisse convenit, decoctis plus inesse facultatis, praesertim abstergentis, distillatis autem aquis unicam obtigisse refrigerandi vim, abstergendi nullam, aut certe perexiguam. Ex his, quae comprehensa sunt, omnibus pocula fiunt limpida, quae prompte in venas proficiscuntur, exaestuantemque ibi bilem refrigerio temperant, & ne quid ea nimii crassamenti (quod & ad separationem sui, & ad purgationem inutile est) vel horum usu frigidorum, vel sua ipsius tostione contrahat, extenuatione, tersioneque praecavent.

Refellitur Avicennas, qui Aquam

Quo magis ab *Arabe* deficio *Avicennam*, qui crudum fontem sufficere ad bilem concoquendam censet,

set, quique parum intelligit, re-^{frigidâ}
 frigerare quidem aquam posse, ^{bilem}
 extenuare autem humorem, aut ^{concoqui}
 meatus, quibus is effertur, terge-
 re, ac patefacere non posse. Quin
 etiam haeret ea ipsa diu in ven-
 triculo, ut affirmat *Hippocrates*, ne-
 que urinas, neque diffflationem,
 quae per cutim fit, promovet;
 ad haec in calidis corporibus bi-
 lescit, ac sitim movet. Sed & ipse
 sese contradictione confundit *Avi-*
cennas, qui alias rectius dixit, me-
 tum esse in aqua frigidâ, ne infe-
 rat obstructionem meatuum. Ne-
 que vero nobis refragatur *Galenus*,
 cum duo esse ait continuae fe-
 bris praecipua remedia: Sanguinis
 missionem, & frigidae poculum.
 Eo enim loco frigidam is auctor
 imperat, sub ipsam morbi judica-
 tionem, concocta jam tum febris
 materia: eamque vult non nisi se-
 mel magnis haustibus esse biben-
 dam: unde mox pulso foras calore

febrili, effusissimus insequitur sudor, vomitiove, vel alvi fluxio biliosa, ipseque his intervenientibus protinus resolvitur morbus. At vero *Avicennas* toto morbi decursu crudum praescribit fontem, non causa promovendae judicationis, sed materiam febris concoquendi; id quod magno fieri errore demonstratum est.

Refelluntur alii, qui idem calidis materiis moluntur.

Nunc iis respondendum, qui contrariam viam secuti, hyssopo, origano, similibusque rebus concoquere bilem student. Hi autem ideo falluntur, quod humorem & naturâ, & putrefactione calidum, materiis calidis extorreat, quemque fructum, extenuatâ affectant bile, eum, nimis ea exardescente, corrumpant. Itaque hinc febres ingravescent, vigiliaeque, & dolores, & siccitates, & inquietudines, caeteraque symptomata comitantur graviora, ex quibus & ipsa quoque aegroti vis consumitur, prin-

principiaque maximorum dantur periculorum. Nec dubium esse videtur, multos ita curatos, vel contracto marcore, vel, gravi orta insania, fuisse periclitatos. Cum vero mulsa, cui incoctum sit hyssopum, *Galenus* prius utitur, quam bilem purget, non tam humoris id causa facit, quam meatuum, quibus is ipse educetur, obstructorum.

Paulo similior veri, non tamen recta eorum est sententia, qui bili, quo commodius purgetur, crassamentum adjiciunt. Hos certe sputi per tussim expectoratio in errorem conjeicit. Scilicet hic, si nimium est tenuis humor, spiritu elidi, quia diffluit, non potest; quare ut gravem tussim, ita & penitus siccam facit. Rectaque curatio est, humorem frigidis lentisque delinctibus ita inspissasse, ut ab aëre, extra pectus erumpente, intercipi, commodeque efferri possit.

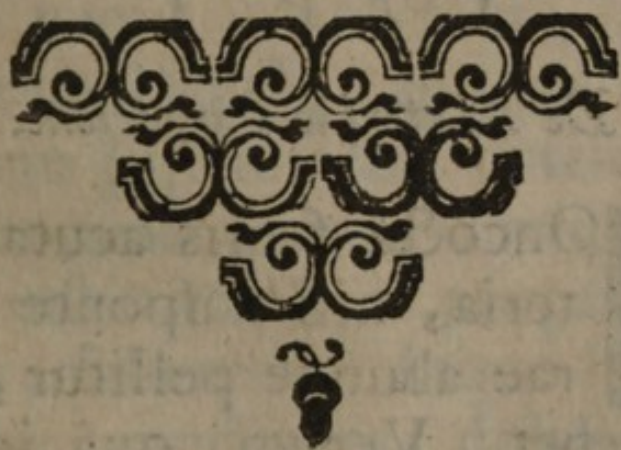
Itemque alii, qui bilem ut purgetur increasant.

Id adeo exemplum, ut in sputo respondet excreando, ita venarum purgandis humoribus accommodari nullo modo potest. Neque enim aëre hi incitati a naturâ vacuantur; sed occultâ medicamenti tractrice potentiâ; eaque in re tanto quidque facilius sequi par est, quanto tenuis, & ad sequelam magis opportunum est. Quod autem tenuia commodius, atque facilius attrahantur crassis, non solum quotidiana rerum docet experientia, sed ex ipsis etiam colligitur medicamentis: quae mitiora esse debent, cum bilis purganda est; effraenatiora, cum pituita, vel bilis atra. Ex quibus licet colligere omnibus, frustra bilis concoctionem usu inspissantium quaeri.

lique demum, qui ad bilem purgandam nulla opus esse concoctione dicunt.

Superfunt modo hi, qui nulla opus esse concoctione, hac universalium sumpta, ad purgandam bilem, contendunt, utpote naturâ suâ, no-

novaeque putredinis ardore fluxibilem. Illi sane *bis* aberrare videntur; primum, quod humorem incendio fervidissimum fure re sinunt, nullo frigidorum usu temperantes; dein, quod extenuationem humoris contemnant, quam semper utilem esse professum ad commodiorem purgationem. Atque hic finis esto eorum auxiliorum, quae principio febris accommodantur. Adeoque tempestivum est, ad ipsum progredi incrementum, quaeque fieri in eo debent singula, proponere.

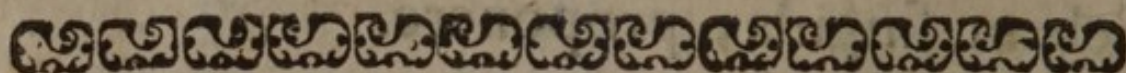
DE CURANDIS

FEBRIBUS

CONTINUIS

SECTIO SECUNDA,

Quae earum continet Incrementum.

CAP. I.

De Materiae Purgatione.

Concocta febris acutae materia, nisi si sponte naturae abunde pellitur, purgari debet. Verum, quâ id fieri moderatione, aut quibus temporibus debeat, non sat bene inter
Pro-

Professores Artis convenit. Scribit *Hippocrates* purgantium medicamentorum potiones, in morbis acutis, raras esse oportere. Quo magis falluntur, qui in his febribus, penitus (ut si quid aliud) acutis, vix unum intermittunt diem, quo non aegrum medicamentis, vel per os sumptis, vel alvo injectis, sollicitent; quae res, ut hodie inter triviales illos, naturae motuum ignaros, est usitatissima, ita maxima secum pericula trahit. Siquidem vires exhaurit, corpus assiduis afflictum ardoribus labefactat, materiam morbi neque concoctam, neque separatam laceffit, ejusque maturationem (quae certe quiete gaudet) impedit, omne denique naturae institutum, in propulsando morbo, subvertit. Atque hinc sequuntur, cruditates, dolores, sitis, inquietudines, vigiliae, deliria, distentiones nervorum, singultus,

*Notantur
isti, qui
multa
purgatio-
ne in fe-
bribus
utuntur.*

tus, similiaque periculorum plena symptomata. Per febres, inquit *Celsus*, medicamentorum dari portiones, & alvus duci, non nisi raro, debent. Et id non ideo tamen agendum, ut aegri vires convellantur, existimat: quoniam ex imbecillitate summum periculum est. Quare merito sunt incusandi, qui hic ita licenter intemperatis vacuationibus in salutem aegrotantium grassantur. Scilicet in ea febre, quae nono die desitura esset, secundo die, ventrem cassia, forte etiam concitatius, movisse, eoque vix dum quiescente, sanguinis libram, aut eo amplius misisse, tertio, injecisse clysterem, quarto, perpurgasse, quinto, vel sexto, crescente febricitatione, iterum secuisse venam, octavo, rursus purgasse, quid hercle aliud est, quam hominem per assiduos acutae febris ignes fatiscentem perdere. Nimirum haud raro usu venit, ut post hanc excarnificandi libidinem, victis

victis naturae viribus morbus dominetur, ortoque continuato delirio, & post hoc sopore, simulque difficillimo spiritu, hominem, ante diem *decimum quartum*, tollat.

AEque etiam turpiter a multis, in purgandi tempore, delinquitur. Alii enim praeparationem bilis omnem rejiciunt, primis temporibus purgantes. Alii autem, qui nimirum concoctiones curant, & cruditatem maxime horrent, ipsum arripiunt morbi statum, paucissimi declinationem expectant. Omnes profecto in errore versantur. Primi enim praeter naturae faciunt institutum, quae nunquam recte humores (cum quidem non turgent) nisi concoxerit, pellit. Id quod studiose ab *Hippocrate* video fuisse observatum, qui concocta duci medicamentis, non cruda oportere scripsit. Quoniam autem cruditas principia definit morborum,

Notantur alii, qui in purgationis tempore delinquant.

rum, constat profecto nunquam sub his tuto dari medicamentum posse. Nec refragatur *Aphorismus*, qui sic habet: Per principia morborum, si quid movendum videtur, move. Nempe, late hic accepto principio, ipsum etiam includitur incrementum. Id adeo apparet ex eo, quod a principio protinus statum proponat: In statu, inquiens, quietem habere praestat. Propiores vero sunt, qui per vigorem continuae febris purgant, absolutis nimirum jam tum concoctionibus. Caeterum in eo falluntur, quod parum curent symptomata, quae eo sunt tempore gravissima, quaeque quietem, Auctore *Hippocrate*, postulant, nullumque medicamenti insigniorem motum ferunt. Prorsus ineptiunt, qui prius declinationem febris universalem, quam purgent, expectant. Nam gravem morbum in vitam hominis, necessario suspenso praesidio, saevire

saevire permittunt, eoque tempore medicinam adhibent, quod, si verum habet morbi decrementum, semper, ut testatur *Galenus*, periculo caret, quodque corpus materia morbi tantum non omni exoneratum exhibet.

Verum, ut hanc rem expediam *De idoneo* omnem, dicam id, quod in totum *purgandi* sentio de purgandi temporibus, *tempore* quodque a nemine (uti equidem *in diversis febris* puto) sat plene annotatum fuit, *bus.* multorumque ingenia acerrimis altercationibus inutiliter fatigavit. Per febres omnes natura corruptum humorem spatio superare, atque concoquere indefinenter nititur, in idque opus calorem expedit naturalem, qui in materiam incumbens, alterat eam, subigit, sequestrat, & excretioni opportunam facit. Ea excretio non ante incidit, quam illud operis prioris fit penitus absolutum, quod concoctionis nomine comprehendimus.

Id

Id vero tempus, quo ea fit excretio, status aegritudinis appellatur. Jam autem, si Medicus naturae, ut ille ait, minister est, ejusque per omnia insistere vestigiis (modo commodis ea ductibus moveat) debet, videtur profecto, non nisi vigentibus morbis, tuto purgare licere. Estque illud revera praeceptum stabile, atque inconcussum, nisi aliud quid incidat, quod, causa securitatis, mutare hanc purgandi legem universalem cogat, ut in febribus contingit (quas modo versamus) continuis, per quarum statum, impetus symptomatum purgandi locum tollit. De hisce nempe febribus acutis suum istum *Hippocrates Aphorismum* expressit. Per principia morborum, si quid movendum videtur, move: vigentibus autem quiescere multo praestat. Febribus intermittentibus ad vigorem jam proVectis suum, tuto licet,

licet, quo die intermissio est, concoctum humorem medicamento tollere, naturâ jam tum nullis impeditâ symptomatis. In his etenim febribus, quia certus circuitus, & finis integer, & liberaliter quieta intervalla sunt, perpetuum esse praeceptum temporis potest. At in continuarum statu, vigiliae, deliria, ardores, sitis, inquietudines faciunt, quo minus liceat his aerumnis afflictam, ac paene succumbentem naturam medicationum irritamentis laceffere. Ergo fugere ista tempora, atque purgatione antevertere convenit, & in ipsius incrementi proveciore parte medicamentum dare. Id enim tum neque materia morbi dehortatur, quae plurimâ parte maturuit, neque symptomata impediunt, quae nondum sunt maxima. Scilicet quae juxta jecur, eique assistentes venas biliosa, utcumque extenuata, coëtaque sunt,

N ductâ

ductâ alvo subtrahuntur, reliquis intra remotiora contentis vasa, ac forte nondum prorsus coctis, ipsi relictis naturae, per proximam semel vacuandis judicationem. Commodeque *Celsus* dixit, minui tantum materiam superantem oportere, quae naturaliter digeritur, ubi nihil novi accedit. Id quoque sapuisse *Avicennas* videtur, cum sic scribit: Scito minus noxae fore, cum residuum materiae, quam necesse est evacuare, dimittitur, quam cum exquisitissime vacuatur, eoque pervenitur, ut vires periclitentur. Nam saepissime natura hoc resolvit residuum.

*Mitia
purgan-
tium me-
dicamen-
torum ge-
nera fe-
bribus
conve-
niunt.*

Ergo etiam (me iudice) ante omnia mite esse decet, quod per acutas febres datur, medicamentum, ut sunt myrobalana, & rhabarbarum, &, inter composita, electarium ex prunis solutivum, itemque e succo rosarum, & e psyllio, ejusque generis aliis, quae
cum

cum fero lactis, vel oxyphoenici decocto miscentur, additaque cassia, vel manna, vel electario lenitivo, tum etiam serapio ex multis confecto rosae macerationibus, ad formam mista potionis dantur. Rhabarbarum autem, itemque myrobalana rectius macerantur, quam trita sumuntur. Sunt autem causae, uti videtur, duae, cur non liceat, acutâ in feбри, effraenatoribus medicamentis uti: primum, quod haec ista caleant, vel certe calorem corpore vehementer permoto excitent, ac, consumptis vitae spiritibus, vires supra modum extenuent: secundo, quod morbi incremento (in quo certe per has febres purgandum esse praecepi) ea sint inidonea medicamenta, quae materiam morbi ex toto copore radicatus extrahunt. Semicruda etenim ea ductum medicamenti non sine summâ sequitur naturae molestiâ,

ac febrilium ardorum incremento. Quin etiam violentiore medicinâ interrumpitur materiæ instituta concoctio, confusis, qui jam vinci, atque separari a benigno sanguine coeperant, humoribus. Id, puto, cogitavit *Avicennas*, cum scriberet evacuationem maturitati officere, miscereque cum benigno malignum, quoniam hoc ipsum concoctionis cassum moveretur. Adeo vero apparet, non nisi lenibus medicamentis in hoc morbo locum esse posse, quorum vi non omne perpurgetur corpus, sed prima ejus regio, itemque secundae ea pars, quae jecoris convexa, venamque Cavam, atque illi comitem arteriam majorem continet, biliosa colluvie exoneretur; idque non nisi in ipso fieri debere postremo incremento, cum tolerabilia ut-cunque sunt symptomata, & quae laedere videtur, materia, tantum non omni parte, concocta.

Atque

Atque haec quidem purgandi tempora certa sunt, nisi materia protinus turgere coeperit, id est, effervesce, ac de loco in locum mobilis rapi. Tum enim quam primum humor, quamvis nondum coctus, Auctore *Hippocrate*, auferri purgatione debet: idque, ne vel in partem delatus principem, lethalem ibi excitet inflammationem, vel repente, si venenatus est, naturae calorem opprimens, occidat. Illud quoque scire licet, interdum, & declinante febre, iterari purgationem posse, cum per imperfectam judicationem natura majorem quidem materiae partem exclusit, reliquam vero excludere potis non fuit, quae ipsa jam tum (ne post iterum morbum faciat) recte medicamento ducitur. Nam quae post judicationes (ut diligenter observat *Hippocrates*) relinquuntur in morbis, recidivas facere consueverunt. Adeo vero demiror incon-

Ubi effervescit materia, quam primum purganda est.

sulta complurium judicia Medicorum, ex quibus cum multi, incipiente morbo, purgent, haud pauci etiam consistente, nonnulli quoque declinante, paucissimi tamen sint, qui incrementi proVectiorem partem arripiant. Quasi, certe, datâ operâ, id tempus praeterierint, quod ad hanc curationem in acutis febribus est aptissimum.

Lenitivum, quovis tempore, potest esse utile, si moderate adhibetur; maximeque alvo injectum.

Porro non loquor hæcenus id medicamenti genus, quod passim lenitivum appellant, sine vi, ullave corporis turbâ, fordes intestinorum expurgans. Id enim quibusvis utile est, cum alvus parum respondet, morbi temporibus. Datur autem modo per os, modo alvo injicitur. Simplicissimum ejus generis propinavit *Avicennas*, ex aquâ hordeaceâ, & serapio acetoso. Alii ex cassiâ parant, vel mannâ, vel diacatholico, vel electario, uti vocant, lenitivo, vel diapruno simplici, cum decocto hor-

hordei, aut prunorum, aut oxyphoenici. Clyster paratur ex malvae, lactucae, violarum, mercurialis, & hordei decocto, adjectâ cassiâ, oleoque violaceo. Haud leve commodum acute febricitantibus ex hujusmodi accedit alvi ductionibus. Nam siccum oletum vacuatur, putredine offendens suâ, ardor febrilis mitescit, corruptaeque bilis colluvies, quae juxta est, eluitur. Verum mitia plane haec esse debent, sic ut alvum semel, aut, ad summum bis, non amplius, si fieri potest, moveant. Inutilia penitus sunt, ubi in tantam evadunt dejectionis frequentiam, ut corpus turbent, naturaeque munus, in concoquendâ materiâ, remorentur. Quem errorem indies a multis committi video, qui nullum operae pretium fecisse se putant, nisi crebris illis dejectionibus, vel quotidie repetitis, ventrem acute febricitantium

sollicitaverint ; quâ in re ideo periculum vertitur, quod virium inde contrahatur ingens imbecillitas, quae ut semper alias, ita, in hisce continuatis febribus, maxime reformidanda est.

*Quaenam
dies, at-
que hora
dando
Medica-
mento
sit oppor-
tuna.*

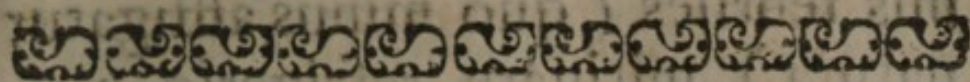
Proximum nunc est, diem, horamque definire, quâ utiliter dari medicamentum possit. In qua re, haud levis observatio est. Nam cum, in his malis, assidua sit febricitatio, neque ante ad integritatem (*ἀπυρεξίαν Graeci dicunt*) perveniatur, quam per judicationem semel resolvatur morbus: quaeri non sine causa potest, quae diei tempora opportunissima medicinae sint. Ergo genera febrium intueri oportet continuarum, sintne hae, vel quotidianae, vel tertianae, vel quartanae, an demum continentes, seu sanguineae; idque ideo videndum est, ut ea semper die, eaque hora, medicamentum detur, qua maxime sese febres

re-

remittunt, quaque corpus tam integrum est, quam maxime esse, in eo genere valetudinis, solet. In impetu enim febricitationis, quod datum est medicamen, corpus turbat, vires frangit, alvoque subinde, uti *Celsus* scribit, continetur, ac regestum in caput multo gravius periculum efficit. Jam itaque, si quotidiana urget continua, quae certe brevissimo remittit tempore, praestare judicamus, principia medicinae a mitescente febre excipi, quam ab invalescente. Quod si tertiana est continua, quae altero die lenior est, altero gravior, dandum medicamentum post graviolem est. Semper autem graviolem febricitationem exhibent hi dies, qui judicandi vim habent (*νεῖλιξὲς Graeci* vocant.) Itaque tum maxime temperandum quoque a medicamento est. In continuâ etiam quartanâ, duo medii dies purgationi-

154 FEBRIS CONTINUÆ

bus sunt aptiores. Porro, si sic movetur perpetuo continens febris, ut maneat prorsus aequalis, aut si majore usque impetu, sine ulla inclinatione crescit, aut paulatim decrescendo vim amittit suam (primam *Græci* ὁμότονον, alteram ἐπακμασικὸν, tertiam παρακμασικὸν appellaverunt) arripiendum id fuerit diei tempus, quod natura sua levissimum est. Tale matutinum esse constat, ipso jam micante diluculo. Quod si idipsum, alicujus interventu rei novae, aut morbi vitio, gravius est, post mediam noctem utiliter medicamentum datur. Meridies, ipseque vesper (quantum in se est) nequaquam purgationibus sunt opportuna. Adeo ex his apparet comprehensis omnibus, temporis praeceptum, quod intermittendum non est, minime perpetuum, in rebus multum differentibus, esse posse.

C A P. II.

*Quid a Purgatione agendum, &
quomodo fervor acutae Febris
temperandus sit.*

DUcta jam sat abunde alvo, *Post pur-*
dejectioneque conquiescen- *gationem*
te, multi jusculum pulli, aut te- *corpus re-*
pidum hordei decoctum, addito *frigeran-*
zaccharo, aegrotis propinant, ut *dum est.*
scilicet intestina, transfluxu bilis
siccata, humectentur, simulque
tenuiores medicamenti partes, si
quae forte ductibus inhaesere com-
munibus, eluantur. Ea res quam-
quam magis necessaria violentiori-
bus est medicinis, tamen hic quo-
que minime contemni debet, hu-
mectationis potius gratiâ, quam
sumpti medicamenti, quod, in acu-
tâ febris, leve esse debere ostendi.
Insequentibus hinc diebus, donec
morbus consistat, ardores inpri-
mis

156 FEBRIS CONTINUÆ

mis febriles (quo minus affligatur natura) mitigare refrigerio convenit, cujus usus refrigerii ab iis petetur materiis, quae vel foris incidunt, ut aër, & quae extrinsecus corpori applicantur, vel intro per os sumuntur, ut cibi, atque potus, tum alentes, tum medicinales.

Aëre.

Aër itaque, si vel temperatus est, vel calens, refrigerandus est, humi delecto quam maximo conclavi, quod non modo situ, ac mediocri perflatione aurae sit frigidum, sed & arte reddatur nostrâ frigidius, pavimento aquâ, cui mistum sit acetum, asperso, ac vitium capreolis, salicisque frondibus instrato. Manibus etiam tractari febricitantium, & vitem, & salicem, conducit. Turba item hominum ingredi prohibenda est. Ea enim domum quoque calefacit. Nonnulli, *Galenum* secuti, aquam frigidam de vasis in vasa transfun-

fundunt, quae res ad fomnum etiam conciliandum facit. Porro ita refrigeratus aër, ut intro spiraretur, non ut in corpus incidat, quaeritur. Inspiratus enim cordis temperat incendium: at foris in corporis incumbens habitum, meatus claudit, parumque difflari materiae febrilis per transpirationem finit. Cutem enim densando ipse sibi viam, quo minus ad viscera penetret, praecludit. Itaque hic semper vitandus aër est frigidissimus, ut qui plus constipatione offendat cutis (nisi diligenter homo operimentis integatur) quam cordis profit refrigeratione.

Post aërem arte castigatum, *Epithematis.* quaedam etiam foris imponuntur (*ἐπιθέματα Graeci dicunt*) cordi potissimum, praecordiis, atque jecinori, ubi plurimum scilicet fervoris subesse deprehendetur. Accipiuntur liquores stillatitii, rosae, & buglossi, & cardui benedicti, his

his acetum additur rosaceum, itemque pulveratum fantalum, corallium, margaritae, & quod ex his componitur margaritis electarium frigidum, ad haec momentum spodi, ac boli Armenii: fitque mistis omnibus Epithema, quo pannus madefactus, atque imbutus, modiceque expressus admovetur. Subtepidum id medicamentum esse decet, ne subito frigore meatus claudat, coactoque, atque in corpus retruso febris calore, partium incendia internarum adaugeat. Utile etiam est, post Epithemata, *Galeniceratum* humidum, quod decimo libro *Methodi medendi* proponitur: fitque ex cerae albae lotae parte unâ, rosacei ex oleo immaturo citra salem confecti partibus tribus, aut quatuor: utrumque hoc mistum duplici in vase liquatur, factoque humido cerato, ac post refrigerato, miscetur paulatim in mortario tantum aquae, quantum
in

in se, dum cum eâ emollitur, accipere possit. Addi etiam momentum tenuis, atque clari aceti potest. Aquam autem frigidissimam esse oportet, & ceratum quam maxime ante refrigeratum, quod fiet, cum vas, in quo illud inest, in fontem gelidissimum demittitur.

Scire autem licet, tutius semper refrigerationis quaeri beneficium intro sumptis materiis, quam foris admotis, maxime, cum plenum corpus nondum vel misso sanguine, vel purgatione fuit exinanitum. Facile enim hic materia, usu foris refrigerantium, in viscera, magno periculo, impellitur, cohibitaque transpiratione, occasio maximae putredini, maximisque febricitationibus datur. Itaque tutius semper haec ipsa localia, post corporis vacuationem, posteriore incrementi parte, admoventur, cum gravius subest

*Quando,
& in quibus refrigeratio non satis tuta est.*

in.

incendium, & bona materiae pars exhausta est. Praecipuus his ipsis est locus, cum maximis, ac periculum minantibus ardoribus homo peruritur, qui ardores fat commode, per ea, quae intro sumuntur, extinguere nequeant, vel quia stomachus haec ipsa respuit, vel quia aegri fumere detrectant. Eadem in corpore admodum extenuato, quoniam viscera prompte frigido offenduntur, inutilia sunt. Aequè etiam nocent, ubi commodus aliquis emergere sudor incipit, maximeque per statum iudicatorius, qui febrem esset finiturus. Hic enim usu foris refrigerantium impeditur.

*Cibi, ac
pocula optime
refrigerant.*

Utilis apprime refrigeratio est, quae cibus, ac poculis quaeritur refrigerantibus, quorum materiam superioribus locis proposuimus. Maxime etiam potiones valent medicinales, quae Zulapia vocantur, ad mitigandam febris acutae flammam.

flammam. Accipiuntur stillatitii liquores, omnium intybi generum, buglossi, violarum, carduique, uti nominant, benedicti: his additur oxyzaccharum, vel serapium acetosum, vel violaceum, vel ex intybo factum, fiuntque portiones refrigeratoriæ clarissimæ, gustui, atque aspectui aegrotantium gratae.

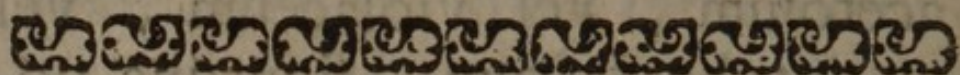
At meminisse convenit, moderationem his aliquam esse oportere, ne nimiam refrigerationem vel stomachum offendamus, vel materiae remoremur concoctionem, secretionem, atque resolutionem. Proclivius nimiae frigiditatis periculum est in corporibus naturam frigidis, in stomacho infirmo, in senes, in hieme, & in coelo frigido. Vidi equidem nostratum complures ita Zulapiis istis assidue fartos, atque saginatos, temeritate Medicorum, alios difficillimo fuisse affectos singultu, alios, post cura-

*Nimia
cavenda
est refri-
geratio.*

L

tam

tam febrim, hydrope confump-
tos, omnes certe longâ febricitatione,
atque difficili fuisse impeditos.

C A P. III.

*Quomodo gravioribus Symptomatis
acutae Febris occurrendum sit.*

QUoniam naturae vis maxime
symptomatis sollicitatur, &
in hujus imbecillitate sum-
mum periculum est, non sine causa
infringere, atque coërcere istorum
impetum symptomatum, quantum
fieri licet, convenit. Ea autem
fere haec sunt. Sitis, linguae aspe-
ritas, tussis, singultus, appetitus
caninus, capitis dolor, vigilia,
delirium, fopor, animi deliquium,
vacuatio aliqua praeter modum,
praeterque tempus effusa.

Sitis

Sitis pellitur usu refrigeran- *Sitis re-*
 tium, atque humectantium, quae *medium.*
 superius propofui. Singulare est
 Zulapium, ac zaccharum viola-
 ceum. Conferunt etiam succi po-
 mi limonii, & aurantii, addito
 zaccharo, itemque succus medi-
 catus e rubis, ex oxyacanthâ, &
 hujusmodi. Siccata etiam pruna,
 fonte perfusa, ac macerata, juvant.
 Illud vero semper servandum, ut
 ne potitet aeger, neve nimium
 siti crucietur. Quâ in re, a multis
 delinqui video, quorum alii in-
 dulgenter aegros habent, bibere-
 que ad voluptatem, quantum lu-
 bet, sinunt; alii durissimi tortoris
 vicem exhibent, ne guttulam qui-
 dem humoris, tum, cum is ne-
 cessarius est, concedentes. Prior
 error aegrotationem longiorem fa-
 cit, alter ardoris affert incremen-
 ta, & corporis liquefactiones, ac
 vitae summa pericula.

Porro si, cum bibere inutile est, *Faucium,*

*linguae-
que affec-
tuum.*

fauces admodum inaruerunt, elui humore possunt. Commodeque *Erasiſtratum* dixiſſe *Celſus* refert, ſaepe inferiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere. Sicca lingua prunis corrigitur, aquâ maceratis, atque in ore retentis. Confert os eluere aquâ per ſe, vel cum hordeo coctâ. Si viſcido humore lingua, tanquam limo onuſta, aſperatur, aquae hordeaceae unciae quatuor miſcentur unciae aceti mulſi, & ſic os colluitur, poſt linteolo, vel ſpongiâ, quae hunc liquorem acceperunt, lingua repurgatur. Quod ſi ſcabrities multa eam occupat, detergere primum penicillo oportet, ex aquâ calidâ, ac dein pſylli mucagine ungere.

Tuffis.

Porro tuſſis interdum ſicca per acutas febres incidit, arefactis nimium pulmonibus. Eam humectantibus, ac refrigerantibus licet corrigere, ut *Zulapio violaceo*, electa-

electario diatragacanthi frigidi, aqua hordeacea, cui mistum sit zaccharum, catapotiiis bechicis ore retentis, & hujusmodi. Utile etiam est, pectus foris perungere oleo violaceo, adipeque gallinae, cum alba cera mistis.

Singultus autem modo summam *Singul-* sequitur corporis, maximeque ven-^{tus.} triculi (cujus is est affectus) siccationem, ab urentissimâ contractam feбри, qui certe lethalis est, & extra omnem posita medicinae opem, modo ab humore fiat acri, quo ventriculus est imbutus, contra quem casum medicamentum ex aloë factum valet. Nonnunquam intemperatum sequitur Zulapiorum refrigerantium usum, quomodo affectos, inconsultâ temeritate Medicorum, complures vidimus; idque symptoma, contra omnium opinionem, vini potu sustulimus.

Porro appetitus, qui dicitur *Appetitus*

caninus, interdum nobis visus est per continuas febres, maximeque per inveteratas incidisse, adeo ut aegri unico subinde prandio integrum devoraverint capum. Gignitur is affectus, cum longae febris calor corpus nimium resolvit: quo fit, ut avidae, propter fomitis indigentiam, partes continenter alimentum trahant, cumque ejus tractionis stomachum pulsavit sensus, effraenata excitatur appetentia. Resolvens hic calor, non solum extimis in membris, verum etiam in ipso simul ventriculo subinde deprehenditur, ex quo is intemperanter redditur famelicus. Remedium est, corpus foris astringentibus oleis, vel lotionibus, ne nimium diffluat, durasse; ac pingues, lentos, ac frigidos, succi tamen non mali, cibos sumpsisse. Efficaces esse comperi vitulinos pedes, cum semine portulacae, vel lactucae, in aquâ coctos.

Caete-

Caeterum, si caput propter febris magnitudinem, aspirantibus *Doloris in capite.* eo fervidis halitibus, aut humoribus, dolet, post convenientes corporis exinanitiones, firmandum, ac temperandum est perfusione oxyrrhodini, vel olei crudi, cui incoctus sit polygoni succus. Fronti etiam haec ista panno excepta applicantur, scireque licet, actu quoque frigida ea esse debere, maxime per aestatem: Hieme tepida esse licet, utique, si mitior subest febris. Inter haec tempora avertere impetum humorum convenit, clysteribus, vinculis, ac frictionibus infernarum partium, quantum per febrem licet, idoneis. Si corruptus in ventriculo humor dolorem capitis vel creat, vel auget, citâ vomitione expellendus est. Quod si ex succorum multitudine, aliisve de causis, dolor in caput incidit, ejus protinus cognoscenda, tollendaque occa-

sio est. Nulla vero curatio capiti debetur, quod, propter instantem judicationem permotis ad excretionem humoribus, dolet. Id enim salubre potius signum, quam symptoma fuerit reputandum, estque inseparabilis nota fluxuri per judicationem e naribus sanguinis, aut vomitionis futurae.

Vigiliae.

Haud leve taedium a vigilia febricitantibus oritur. Nam, resolutis spiritibus, vires ea consumit, tandemque inquietudinem, delirium, vitaeque periculum affert. Sequitur autem vehementem cerebri siccitatem a flavae bilis contractam vaporibus. Itaque iis rebus corrigitur, quae simul humectent, atque frigefaciant. Inter has res pulticula est hordeacea, seu Ptisana non colata, adjectis seminibus refrigerantibus, tum majoribus (ut vocant) tum minoribus. Non saepe autem cubituris, ubi pertinax vigilia insaniam
mina-

minatur, serapium damus ex albo factum papavere. Quidam ad hanc rem haud incommode tempora, frontem, nares, & interdum pedes quoque oleo nymphaeae, vel unguento, quod ex populo fit, imbuunt. Alii papaveris laevigant capita, mistaque cum pane, ac rosaceo, fronti applicant. Nonnulli hyoscyami, atque menthae illitis succis somnum provocant. Verum scire licet, hujusmodi soporiferis cautius utendum esse, maxime, si caput naturaliter imbecillum est, aut humore intus aliquo, qui subinde distillet, grave. Tutius alii decoctis quibusdam refrigerantium rerum brachia, atque pedes lavant, eaque re somnum conciliari posse contendunt; verum haec ista sunt subtepida, ne ascititio calore fervidum incendio corpus turbent, inflammentque. Magnas vires contra vigiliam aër cubiculi refrigeratus habet.

Id fit sole excluso, ipsoque pavimento aspergine oxycrati, aut aquae rosaceae, cui mistum sit acetum, refrigerato. Quin etiam frondibus salicis, aut vitis, aut nymphaeae, area insternitur, eademque utiliter manibus tractantur aegrotantium, & per omnem lectuli partem sparguntur. Sonitus etiam scaturientis fontis, si quis commodo loco esse possit, itemque fusae perpetuo supra pelvim undae propensioem hominem ad somnum reddunt. Non alienum etiam est, crura manusque vinculo aliquantisper excipere, colloquioque amicorum, ac mediocri strepitu vigilem aegrum distinere; idque eo tempore facere, quo maxime dormire is, & solet, & cupit: ac dehinc, subito resolutis vinculis, sublataque luce, altissimae eum quieti relinquere, ac sic dormire sinere.

Porro

Porro delirium (quod fere per- *Delirii.*
 tinax antecedit vigilia) si per a-
 cutam febrem oritur, grave est,
 praecipue, cum diutius id immo-
 ratur. Avertere ad inferiora bilio-
 sos halitus, atque humores caput
 tum occupantes, tum petentes
 oportet, perfriētis subinde pedi-
 bus, & cucurbitulis primum supra
 nates, dein supra scapulas defixis,
 maxime autem injecto clysterio,
 quod libram accepit decocti lactu-
 cae, violarum, mercurialis, al-
 thaeae, hordei, seminumque fri-
 gidorum, uti vocant, majorum,
 adjecta cassiae uncia, diapruni so-
 lutivi drachmis admistis, quinque,
 aut sex, itemque olei violacei
 unciis tribus, salisque scrupulis
 duobus. Jam vero id delirii genus,
 quod sub judicationem, vel per
 ipsam incidit, sequens nimirum
 materiae mox exiturae permotio-
 nem, nulla curatione sollicitan-
 dum est, utpote suapte sponte
 post

post absolutam vacuationem desitutum.

Soporis.

Gravissimum est, in acutâ febre, soporem delirio succedere, in quo casu vix ullum auxilii genus efficax deprehenditur. Quidam hic, magnâ temeritate, ad validas properant purgationes, quae imbecillam vim prorsus dejiciunt. Itaque fit, ut jure dicatur homo medicamento periisse, quem post paulo tollere morbus debebat. Alii gallinaceos pullos, per medium dissectos, capiti a vitâ calentes admovent. Quod utique remedium nequaquam rejicerem, nisi plus trahere materiae in caput, quam ex eo resolvere videretur. Rectius (me judice) hi pulli plantis subduntur pedum: quoniam sic efficaciter trahendo materiam a parte superiore revellunt. Itaque possunt ea etiam omnia tentari, quae adversus dolorem capitis, causa aversionis, supra proposui.

Nunc

Nunc de animi defectione dicam, quae nunquam sine gravi metu incidit, maxime, si immoderatam secuta est vacuationem. Tum vinum, aquâ frigidâ dilutum, dari potest, nisi si vel nimius ex febre subest calor, vel ingens urget capitis dolor, vel delirium, vel aliqua viscerum inflammatio internorum. Itaque tum quoque odorari vinum aeger potest, bibere non potest. Frigida quoque aqua utiliter in vultum spargitur, itemque nares, ac aures manibus velluntur; os denique ventriculi perfricatur, ac vomitus insertis in gulam digitis, vel penis cietur. Vinciri autem manus debent, si quid inferiore parte corporis praeter modum effunditur, aut pedes, si superiore. Cum sanguis e naribus nimium fluens animi defectum intulit, vel cita alvus, vel copiosus sudor, ea conferenda praesidia sunt, quae mox, ubi

ubi de intemperatis agetur vacua-
tionibus, proponam. Interdum im-
petente, atque rodente stomachum
bile, deficere anima incipit: quod
symptoma haud juxta grave est.
Ejecto enim humore, protinus ho-
mo ad se redit. Ergo oleum aquae
miscere convenit, eoque affatim
haulto, vomere. Huic etiam in-
tinctus digitus, & in gulam datus,
vomitum, qui, sumpto hydrelaeo,
non sequitur, ciet. Post haec, si
stomachus admodum manet imbe-
cillus, corroborandus est, mica
panis devorata, quae mali punici
succo sit imbuta, itemque foris ad-
moto cataplasmate, quod ex pal-
mulis, oleoque cotoneorum con-
ficitur, cui succus etiam intybi,
cucurbitae, uvarumque acerbarum
addi potest, si aestu aliquo prae-
cipuo stomachus uritur. Porro,
ubi ita maligna est febris, ut ani-
mi inferat crebram defectionem,
multaque extremorum frigora,
vali-

validis uti oportet frictionibus, atque vinculis, hominemque nequaquam multum dormire sinere, nec cibo repleri. Cum ingens propter febris ardorem siccitas defectum animi attulit, protinus afferendum humidum, frigidum, coctoque facile, ac saepius paucum alimentum: quod quamquam mitioribus temporibus tutius datur, ita tamen, re cogente, mediis etiam febris ardoribus dari potest. Utile quoque fuerit, frigidam tum inspergere, tum potui dare, itemque aegrum ventilabro reficere, atque aerae exponere.

Nunc de vacuationibus agendum est, quae intempestive, ac praeter modum incidunt, meritoque sisti, ne naturae perdant vires, debent. Ac primum quidem, si sanguis e naribus fertur, non judicatorie, sed propter ingentem succorum ebullitionem, cucurbitulae, averfionis causa, oppositis

Sanguinis fluxus praeter tempus, ac modum.

cor-

corporis locis sunt affigendae. Crura item pluribus, ac valentioribus vinculis stringenda, homoque collocandus est rectus atque sublimis. Cervices quoque, proximasque iis partes circumdare linteis oportet, oxycrato, aut solâ frigidâ imbutis aquâ. Id quod tunc minus licenter faciendum est, cum imbecillitas capitis, vel destillatio, vel angina metum facit. Utiliter intra nares attrahitur aqua frigidissima, itemque sempervivi succus, aut hyoscyami, cui mistus sit bolus Armenius, aliusve, qui admodum astringat, pulvis; ut qui ex balaustio fit, acaciâ, cortice mali punici, hypocyttide, & hujusmodi. Ad eandem rem quidam succo stercoris asinini, aut ipso pulverato stercore, cum sanguine draconis utuntur. Caeterum intro sumenda sunt, quae sanguinem ferventem refrigerio temperent, eumque moderatâ quadam

in-

inspiffatione, ne ita fit fluxilis, cogant. Quales lactucae sunt coctae, itemque ex hordeo forbitiones, quibus violae, feminaque lactucae incocta sint. Serapium autem violaceum, cum succo lactucae, ac portulacae sumptum juvat.

Proximum est de vomitu dice- *Vomitus*
 re, qui, nisi judicatorius sit, saepe reprimi debet, ac tum maxime, cum, propter ventriculi imbecillitatem, continenter eo bilis influit. Corroborare itaque hanc partem, post rejectum humorem, convenit, usu astringentium, tum foris, tum intus adhibitorum, itemque corruptam bilem, subdito subinde clystere, in alvum avertere. Quod si humor aliquis in ventriculo gignitur, vomitumque crebrum facit, primum is expellendus est, epotâ aquâ tepidâ cum serapio acetoso, dein ventriculi vitium idoneis materiis corrigendum.

Dejectionis.

Jam etiam fluens praeter modum alvus multum incommoda febricitantibus esse solet. Crebro enim defessu, multaue inanitione vires consumuntur. Quin etiam vigiliae comitantur, lethaliaque interdum tormina, exulcerante tunicas intestinorum bile. Sistere hanc fluxionem, si neque temperata sit, neque judicatoria, convenit, aquâ hordeaceâ, in quâ candens ferrum extinctum sit, ac post decocta sit pyrola, intybus, plantago, myrtus, aut hujusmodi. Inutilia sunt omnia pinguia, atque acida, ipsumque in primis acetum. Aër etiam cubiculi plurimum refrigeratus nocet.

Sudoris.

Perfaepe copiosus sudor, qui judicatorius non est, peracute febricitantes magnâ virium jacturâ laceffit, ideoque modis omnibus is est comprimendus. Primum densare, ac refrigerare extimum corpus oportet cubiculi aëre refrigerato,

vir-

virgultis falicis, vitium capreolis, ac rosis humo, quae oxycrato madeat, instratis. Perungere quoque oleo corpus, ex myrto, aut falice, aut rosis facto confert. Quae ungi debent loca, haec sunt: frons, tempora, arteriae juxta carpum manus, spina dorsalis. Cum vero effraenata sudatio istis invicta remediis persistit: *Avicennas* etiam nivem extremis admovere membris non dubitavit. Nos easdem partes frigido fonte perfundimus, aut in eo ipso diu teneri deberi praecipimus. Abstergere autem saepius sudorem prorsus inutile est, inde enim is ipse magis fit copiosus. Nullus, qui judicatorius sit sudor, sistendus est, nisi immoderate fluens vires exhauriat aegrotantis, ex quo animi deliquia consequantur. Qui per principia febrium acutarum venit, quamquam est illaudatus, nequaquam tamen comprimi debet.

Copiam enim sequitur materiae, cuius si, propter stipatam cutem, prohiberetur difflatio, majoris putredinis ansam daret.

C A P. IV.

*Quae Viētus ratio per Incrementum
Continuae Febris servanda sit.*

Ut vigor morbi sustineri possit, in incremento viētus liberalior recte datur.

PAulo liberalior viētus incremento febris acutae, quam principio convenit. Nam viribus prospicere mature oportet, ad summum morbi sustinendum vigorem, judicialibus notis, atque symptomatis gravem, cui vigori cibus est omnis inimicus; qui ideo recte incrementi morbo tribuitur, quoniam tum symptomata haud ita gravia sunt, ut in statu, neque tanta adest virium facultas, vel materiae cruditas, vel plenitudo, quanta in principio. Siquidem

dem alimentum haec omnia recusant, Symptomata (nisi cum evidenti virium periculo saeviant) materiae cruditas, vel repletio, virium per morbos robur. Symptomata statui assunt: reliqua principio. Itaque commode dixit *Hippocrates*: Ubi morbi consistunt, gravissima esse omnia: ideoque tum subtrahi cibum oportere. Itidemque *Celsus* principia scripsit morborum famem, ac sitim desiderare. At vero incrementum, quia notam evidentis exhibet concoctionis, neque corpus aequae praestat plenum, utpote misso sanguine per initia vacuatum, neque prorsus symptomatis afflictum, summo jure liberaliorem cibum admittit. Quo fit etiam, ut cum principio abstinentia convenit, hic pocula recte dentur: ubi illic pocula, hic tenues sorbitiones: ubi illic tenues, hic utiles sint crassae. Meminisse tamen convenit, sub

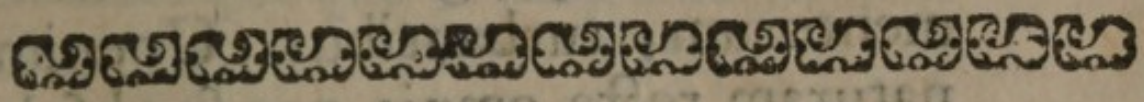
hac crassiuscula victus ratione, partiri saepius cibum exiguum in multas vices oportere, ut ne is ipse, semel datus, naturam acutissimo afflictam morbo gravet. Id quod prudenter monuit *Avicennas*, noxae illius crassiusculi victus succurrendum esse partitione, ita nimirum naturam melius tolerare. Scire autem licet, eo semper magis extenuari cibum debere, quo propius acceditur ad statum, occasione symptomatum alimenta respicientium, quae symptomata, crescente ad vigorem morbo, semper crescunt.

DE CURANDIS
FEBRIBUS
CONTINUIS
SECTIO TERTIA,

Quae earum complectitur Statum.

C A P. I.

De Vacuationibus Judicatoriis.

OMNIBUS, ita uti prae-
cepi, diligenter per Fe-
bris Principium, Incre-
mentumque provisis, ubi
ad Statum ventum est, videre im-
primis oportet, quibus natura viis
In statu Febris, adjuvan-
da est na-
tura; at-
tenden-
dum au-
tem, qui-
cor- bus ea

viis mor- corruptum humorem pellere insti-
bum ex- tuat, eamque convenit parum fir-
pellere mam juvare. Neque vero recla-
molia- mat, quod Hippocrates scribit. Quae
tur. judicantur, vel judicata sunt in-
 tegre, ea nullis medicamentis,
 aliisve irritationibus laceffenda,
 sed finenda esse. Scilicet hic non
 laceffimus, sed quo materia ver-
 git, eo leniter impellimus, labo-
 rantique naturae tamquam manus
 auxiliares damus, rebus usi mode-
 ratoribus, nec quidquam naturae
 opus, more purgantium medica-
 mentorum, turbantibus. Ut enim
 naturam recte omnia per se absol-
 ventem attingere necesse non est,
 ita fas est, laborantem, conatu-
 que vacuantem difficiliore adjuta-
 re; id quod in nostro potissimum
 coelo observandum est frigidiore,
 sub quo judicationes lentius, im-
 perfectiusque procedunt.

*Quomodo
 sanguinis
 e naribus*

Ergo etiam si profluxurus e na-
 ribus est Sanguis, id quod inter-
 dum

dum fit, promovere hunc, fetis *fluxus*
 intra nares datis, licet. Fluxuri *promove-*
 Sanguinis hae notae sunt. Qui- *ri possit;*
 dam veluti splendores obversari *ejusque*
 visui incipiunt, cum oculorum *profluxu-*
 quadam hebetudine, atque lacry- *ri signa.*
 mis. Ipsae quoque malae, atque
 nares rubent, auresque obsurde-
 fcunt: hypochondria sine dolore
 intenduntur: spiritus difficulter
 trahi repente incipit: caputque
 insolito, pulsante, atque disten-
 dente affectum dolore, exardescit.
 Nares quoque, sanguine jamjam
 fluxuro, pruriunt. Frequens est
 haec vacuatio viscerum inflamma-
 tionibus internorum, febribus au-
 tem simplicibus non item.

Porro, si Vomitu materia ex- *Quomodo*
 cludi velle videtur, isque haud *Vomitus*
 prompte sequitur, provocandus *provocan-*
 etiam est, atque incitandus, pin- *du est;*
 gui digito intra gulam dato, aut *quaeque*
 certe hordei epoto decocto, quod *eum an-*
 olei, atque serapii acetosi bonam *tecedunt*
signa.

partem accepit. Inutilia sunt effraenata vomitoria, quoniam ventriculum labefactant, nimiaque corporis agitatione mobilem humorem inflammant, atque febrem augent. Vomitionem haec antecedunt: Stomachi morsus: capitis dolor: vertigo: tenebrosa oculis objecta simulacra: nausea: labii inferioris tremor, saliva multa, tenuisque ex ore defluens.

*Quomodo
Urinae
cieri possint, &
purgationis per
Vesicam
futuræ
Signa.*

Ubi cum Urinis materia morbi effluet (id quod per continuas febres interdum incidit) medicamentis has cientibus utendum est. Longi enim hi, angustioresque itineris ductus omnino opem hanc Urinariam postulant. Quapropter potui datur calens hordei decoctum, cui femina incocta sunt melonum, & petroselini radix. Purgari autem incipere humorem per vesicam, ex eo constat, quod caeterarum corporis vacuationum iudicia nulla sint, sola autem saepius

pius reddi urina multa, crassaque cernitur.

Caeterum si in alvum propensus humor dejectione reddi coepit, temperandum profecto ab omni medicamento purgante est; primum, quod id adeo necessarium non sit, quoniam haec itinera intestinorum ita late patent, ut commode his perpurgari materia sponte naturae possit: dein, quia *Hippocrates* quoque praecepit, per acutae febris vigorem, penitus a medicationibus esse temperandum, ut quae vi, atque calore, tum proprio, tum eo, quem propter corporis excitant turbationem, hominem debilitant, incenduntque. Quin etiam, per medicamentum incitata nimium vacuatione, probos etiam exire succos contingit, dissiparique praeter modum spiritus vitales, quâ ex re quantum periculi fit, satis apparet, utique in eo corpore, quod assiduo,

acu-

Si per dejectionem Crisis fit, a medicamentis temperandum est.

acutissimoque exercitum morbo, vix vires conservavit suas. Ut ne dicam interea metum lethaliū torminum (*δυσεντερίαις Graeci vocant*) quae ex medicamento, in ventrem biliosum fluentem dato, haud difficillime nasci consuevere. Adeo vero constat, ut nunquam per vigorem febris acutae, ita minime perfluente etiam jam tum alvo, medicamentorum dari portiones licere. Quod si parum sufficienter (quod saepe sub nostri coeli incidit tractu) natura humorem exclusit, id quidem non in statu, sed ipsa in declinatione, corrigi purgationibus debet.

Sudorum imminens signa; & quomodo promovendi sint, & coercendi.

Nunc de judicatoriis Sudoribus dicam, qui cunctis febribus, ac praecipue acutis sunt propriissimi. Hos jamjam imminentes aliquis antecedit rigor, nunquam ante per totum animadversus morbum. Simul etiam tum vesica, atque alvus parum reddunt: ipsaque in-

crescens

crefcens febricitatio delirium ingens movet. Ad haec extimae corporis partes magis calent, magisque rubent, & ex his calidus, & infolitus quidam vapor emergit. Ipse arteriarum pulfus undofus est, & insigniter mollis. Sudores autem jam ortos tantisper excipere, donec fat multi promanaverint, convenit, & promovere etiam parum fluentes fotu tegumentorum mediocri, calido clystere, quiete, ipsoque, si fieri potest, somno. Eisdem etiam, si subinde tepelfacto linteo absterges, adjuvas. Alius enim alium absterfus provocat. Si nimius Sudor est, protinus cohibendus est, ne periculum incidat animi deficientis. Itaque corpus, operimentis partim demittis, partim sublevatis, exoneratur, reficiturque ad mediocris refrigerii temperamentum. Nudare quoque brachia, ac pedes, utile est, totumque cubile suspensis vitis, aut falicis

salicis frondibus adornare, ac modis omnibus, uti superius praecepi, aërem aegro circumfusum frigidiorē facere. Facies quoque recte permadescit spongiâ poscae plenâ; inutile est Sudorem saepius abstergere: relictus enim, ac foris in cute refrigeratus, ejus obstruit spiracula, exitumque secuturi novi Sudoris impedit. Cibus autem tum aegro detur ficcior, viteturque potio multa, & creber clysteriorum usus. Et quidem, si vires permittunt, gestari etiam homo in loco subfrigido potest.

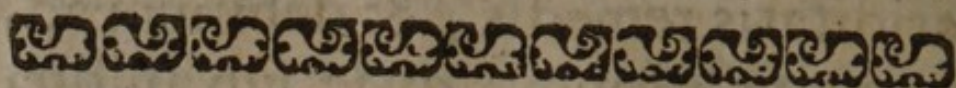
*Quid
agendum
fit post
Crisin.*

○ Finitis Sudationibus, ubi jam venae penitus conquieverunt, integerque sine febre redditus homo est, aut tantum sane, quantum minimum potest, febricitat, refici alimento humido, boni succi, ac mediocris materiae debet, atque hinc duabus, tribusve interpositis horis, somno se dare. Sunt nempe haec efficacissima contractae
ari-

ariditatis remedia, & debilium ad-
jumenta virium, quae sub assiduâ
aegrotatione afflictæ, ac poene
oppressæ fuere. Quae etiam prae-
ceptio, post alias judicatorias ina-
nitiones, servanda est.

Porro, ut optatissimum est, haec
genera vacuationum ex voto inci-
pere, atque absolvi: ita non us-
quequaque perpetuum est. Natura
enim, etsi humorem concoctione
vicit, haud aequè tamen facile
expellit. Concoctio namque mul-
to perficitur tempore: expulsio,
brevissimo; unde fit, ut quae illic
vis hominis valuit, hic laboret,
adjumentumque, tamquam exor-
dium vacuationis, arte praestitum
nostrâ, requirat. Id adjumentum
in aquâ positum est frigidâ, maxi-
me ad vomitus, dejectionis, atque
sudoris provocationem. Quae res
quomodo fiat, jam nunc propo-
netur.

*Quid
agen-
dum, si
nulla sit
Crisis.*

C. A. P. II.

De Aquae frigidae potione.

*Varii in
exhiben-
dâ Frigi-
dâ errores
recensentur.*

VEntum nunc est ad frigidae poculum, quod quidem *Galenus* alterum esse scripsit ex praecipuis continentium febrium remediis. Id alii aliis modis, atque temporibus exhibent, nec parum multi ex toto praetereunt. Quid quisque erraverit, & quis verus sit Frigidae bibendae usus, proponam. *Avicennas* adversus sitim, ac materiae biliosae concoctionem, continenter esse bibendam frigidam, toto morbi decursu, jubet. Id jure, ut vanum, nobis licet repudiare. Cruda enim aqua maturationi officit humorum, ideoque non recte dari, nisi in statu, qui absolutam exhibet concoctionem, potest. Alii in ipso quoque modo

modo exhibendi, non solum in tempore peccant. Scilicet paucis saepe portionibus aquam potuunt dant: vim nimirum frigidi fontis, ne quid is intus laedat, veriti. Nae isti hac re parum proficiunt in temperandâ febris acutae flammâ; quin potius eam accendunt, superatâ aquâ caloribus, & in horum, ut sic dixerim, conversa alimentum. Neque enim sine causa *Hippocrates* dixit, in corporibus calore aestuantibus bilefcere aquam solere, ac majorem sitim facere. Quae profecto res eo est proclivior, quo paucior aqua maximis ignibus facilius superatur. Timidiores his sunt, qui aquam omnem rejiciunt (*ψυχροφóβος Galenus* vocat) cruditatem horrentes, ac principum offensam viscerum. Primum, hi ingrati esse in rerum videntur naturam, quae efficax, quod ipsi praetereunt, remedium adversus humanae vitae inimicissi-

mum morbum suppeditavit. Dein, inepte meticulosi sunt, quoniam parum vident, nihil laesionis ab aquâ oriri frigidâ visceribus posse, ceu maximo occupatis ardore, qui vim frigidi aequet elementi, aut certe ita ab eo vincatur, ut hujus tamen robur, facultatemque refrigerandi simul fregerit; neque tam victus esse a gelidâ aquâ dicatur, quam simul cum eâ, dum contrariis pugnabatur viribus, concidisse, atque perisse.

Refelluntur aliquae in eadem re Auctorum opiniones.

Quoniam ergo salutare illud aquae frigidae praesidium negligendum per acutas febres non est, certumque videtur *Galenii* placitum, duo in his morbis esse maxima remedia, missionem sanguinis, & aquae frigidae potum; tum etiam, sanguine per initia non misso, quia unicum, quod restet, auxilium in aquâ is Auctor ponit frigidâ, operae pretium me facturum putavi, si ejus legitimum usum,

usum, atque effectum omnem proponerem. Aqua, frigida est, atque humida, partiumque crassarum. Ea itaque, cum intro sumitur, difficulter concoquitur, diuque in ventre, antequam per corpus digeratur, inhaerescit. Quare neque incidit quidquam, neque terget, sed neque alvum ducit, neque urinam ciet, aut transpirationem, quae per cutem fit, impellit. Haec cum aqua habeat, videtur profecto pro materiâ concoquendâ dari nunquam posse; adeoque nullum locum, incipientibus, incrementibusque febribus, habere. Neque enim refrigerii causa (si non ob materiae concoctionem) tum recte frigida datur; quoniam hic refrigerationis fructus melius ab iis petitur rebus, quae simul refrigerent, simul incidant, ac meatus abstergendo aperiant, quales superioribus locis proposui. Quin etiam ne refrigerare quidem aqua,

exiguis data portionibus, potest,
 ut quae protinus a calore vincitur,
 & in ejus tum vertitur fomitem.
 At vero affatim saepe multum fri-
 gidi fontis, comprehensis tempo-
 ribus, aliquis infundet, & sic ca-
 lorem febris superabit. Nae ille
 parum intelligit, qualecumque for-
 san refrigerium visceribus sese prae-
 stare: verum materiam morbi in-
 crassando, atque intus includen-
 do, longe facere concoctioni re-
 belliolem, itemque meatus, quibus
 ea tandem vacuari debeat, ob-
 struere; ad haec, urinas, dejectiones,
 atque corporis coeca spiracula
 astringere, totum denique
 morbum, inductâ cruditate, pejo-
 rem, longioremque facere. Recte
 enim *Hippocrates* judicavit, tardam
 morbi solutionem lentis concoctio-
 nibus significari. Itaque mirum
 non est, in exitii discrimine ver-
 sari eum, qui diu, assidueque ab
 atroci morbo pulsatur. Et quan-
 quam,

quam, propter pollentes vires, interdum febris non occidit, sed utcunque forsan segnescit, longa tamen, dubiaque aegrotationis taedia, quae vel ad quadragesimum etiam durent diem, acquirit. Quo magis improbanda est *Razis* sententia, qui numque desistere debere aegrum ab usu aquae frigidae scribit, eamque bibendi licentiam, quamquam judicationes remorantem, longe tamen censet esse abstinentiâ tutiorem. Id vero sese experimento ait comperisse, plures servatos esse qui biberint, quam qui abstinuerint. Ego vero haud tanti puto *Arabis* experimentum, exemplis nixum parum fidis, quanti duco *Hippocratis*, *Galenii*, *Aeginetae*, *Aetii*, *Tralliani*, *Celsi*, similiumque virorum, ratione, veroque usu comprobata sententiam. Omittere, inquit idem *Razes*, extinctionem, est proculdubio sinere aegrum ad mortem tendere.

Atqui, ô bone, ea extinctio tutius per ea perficitur, quae praeterquam quod efficaciter refrigerant, ad materiae faciunt etiam concoctionem, incisione, atque absterfione, quarum utraque frigidae aquae deest. Jam vero saepius haec ipsa per totum morbum sumpta Frigida, non solum maturationi officit materiae, verum etiam ita naturae fit familiaris, ut in vigore minus efficaciter agere possit; cum, uti mox ostendetur, liberaliter potari, ut humorem impellat ad excretionem, debeat. At enim, dicet aliquis, ingestâ affatim aquâ sudores moveri posse, vel incipiente etiam, incrementeve febre: pulso nimirum versus extrema corporis, propter frigidae occurrentis impetum, calore, ejusque subjectâ simul sequente materiâ. Atqui id cogere penitus est naturam invitam ad humoris expulsionem nondum

dum cocti, aut separati. Quae res, ut longe abest ab ejusdem instituto naturae (quae suapte sponte nunquam quidquam, nisi concoxerit, movet) ita adeo non respondebit, ut contra potius cuncta sisti contingat corporis effluvia, coeptamque tardari concoctionem, atque universum denique naturae opus interturbari.

Quid ergo? Quibus demum febris continuae temporibus, & in quem finem propinanda frigida aqua est? Id vero jam nunc sic expediam, ut doctis hominibus debeam, nisi fallor, videri satisfecisse. Quoniam cruditatem Frigida adauget, principio, incrementoque febrium inutilis est. Nam, iis temporibus, nondum absoluta maturitas humori accessit. Sed ne declinatio quidem exigere Frigidam ullo jure potest, cum morbi exhausta est materia, ac viscera, aegritudine debilia, neque ingen-

Danda est in ipso vigore morbi frigida.

tibus amplius affecta, munitaque ardoribus, frigidi fontis occurfu haud difficillime laeduntur. Itaque unicum superest, quo dari utiliter aqua possit, vigoris tempus, non quidem causa concoctionis promovendae, quae tum absoluta est, &, ut minime sit, juvari tamen a Frigida nequit; sed ut haec ipsa Frigida principium faciat alicujus judicatoriae vacuationis, cum vomitus, atque dejectionis, tum maxime sudoris.

Ut concocta materia excerni possit.

Quod si ita sit, videtur profecto tum danda aqua esse, cum maxime materia concocta est, in ipso scilicet aegritudinis statu: minime autem, vel principio, vel incremento convenire, quod tum nequaquam tuto pelli humor (quoniam concoctione caret) vel a naturâ, vel ab arte possit. In exhibendâ, inquit *Aetius*, Frigida, cavere principium, atque incrementum febris oportet, sed totius morbi,

morbi, particularisque exacerbationis vigorem deligere. Siquidem eum vigoris articulum judico Frigidæ idoneum potandæ, qui febrem, ebullitionem, sitim, inquietudinem, cordis, arteriarumque pulsationem, omnia exhibet vehementissima. Ita enim minus læduntur frigido viscera, & acrior fit inter febrem, aquamque gelidam pugna; unde certior, pleniorque post insequitur vacuatio. Ergo etiam quo hæc ista fiant felicius, atque impensius, provocare etiam bibendi cupiditatem oportet, ut, cum aeger admodum exarserit, avidusque ostensum pellucido in vase fontem concupiverit, eo primum aliquantis per denegato, donec anhelus toto corpore, totoque animo in aquam inhiaverit, tandem, quantum haurire fontis volet, permittatur, ad ipsam usque satietatem. Post hæc, si venter fluere coepit, aut vomitus

tus erumpere, excipere convenit. Dein, stragulis diligenter intecto corpore, sudor oritur, qui semper, donec abunde fluxerit, abstergendus est.

*Ratio, cur
Frigida
vacuatio-
nes pro-
moveat.*

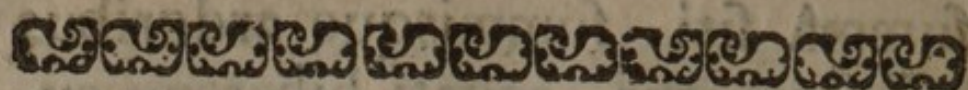
Jam autem quae ratio sit vacationis hujus, a gelido fonte introductae, dicere non alienum est. Cum febris vigorem adeptam est suam, sicuti materia, quae laedit, concocta est, ita symptomata sunt gravissima. Vehementes dico corporis exustiones, capitis dolores, fites, vigiliis, deliria, inquietudines, & hujusmodi. His aerumnis supra modum afflictam naturam pulsatur, atque distrahitur, adeo ut subinde non commode auspiciari judicationem possit. Quin etiam interdum hujusmodi succumbit assaultibus, cum viscera caloribus usta immodicis, munus, roburque amittunt suum: ipseque furens humor mobilis, atque ad vacationem paratus, cum dirigi ad

com-

commodum exitum a natura, tot,
 tantisque symptomatis exercita,
 ac paene victâ, haud satis com-
 mode potest, impetum saepe in
 principem partem facit, ac mortis
 causam praebet. Ut eo quoque
 nomine *Hippocrates* judicaverit, in
 morbis acutis, non esse omnino
 certas salutis, vel exitii notas.
 Ergo etiam, ut hujusmodi pravos
 humoris cocti, & ad exeundum
 parati, impetus praecaveamus, si-
 mul, ut undique afflictâe naturae,
 dato bonae vacuationis exordio,
 salutarem opem praestemus, utile
 fuerit frigidissimum fontem maxi-
 mâ copiâ ingerere, cujus appulsu
 haec oriuntur commoda. Viscera
 ardentissimae febris tosta calori-
 bus, temperamentum refrigerii sine
 noxâ accipiunt, eoque modo na-
 tivus solidarum partium calor, re-
 creatus novis jam quibusdam viri-
 bus, peccantem humorem aggre-
 ditur ad expellendum. Quâ re
 acci-

accidit, ut protinus is humor, jam tum coctus, & evacuationi opportunus, vomitu, vel alvi dejectione, maximeque sudationibus affatim excludatur. Ad quem naturae motum haud parum etiam juvat Frigidæ vis, quæ naturaliter calorem pellit, fugatque. *Avicennas*, etsi hæc ipsa parum intellexit, usu tamen comperit certo, scripsitque, frigidam aquam, consentientibus reliquis, rem optimam adversus has febres esse: eamque sæpe ad materiae expulsionem juvare, cum solutione, ut ejus loquitur interpret, naturae per vomitum, alvi ductionem, aut sudores. Scire autem licet, modo aliam, atque aliam vacuationem solam, modo duas, & non raro omnes simul contingere. Vomitum dico, dejectionem, sudores. Curavi equidem hac viâ aegros haud sane paucos, qui, cum ad statum pervenissent continuæ febris, ac
summâ

summâ siti, summisque ardoribus afflictaerentur, rogati biberene cupiant, ostensum (quo crescerent bibendi desideria) fontem, ipsi in lympham intentissimi, ubi semel, atque iterum, ad libras *tres, quatuorve*, avide hausissent, paulo post dejicere, vel evomere coeperunt flavissimam cum epotâ aquâ bilem. Post quae reclinati, ac probe operati, mox uberrimis sudoribus, totas noctes, vel etiam altissime dormientes, defluerunt; quibus finitis, omnem in posterum amiserunt febricitationem. Adeo vero apparet, frigidam aquam, ut potum medicinalem, semel dari oportere, non item, ut *Arabes* profitentur, tum adversus sitim, tum ad bilis concoctionem, quotidianae, vice potionis, frequenter sumi licere.

C A P. III.

*Quae observationes bibentibus Frigidam
sint necessariae.*

FRigidam dare acute febricitantibus, paene vulgatum est: verum commodis id temporibus, & corporibus, & modis dare, haud juxta proclive. Magni ea operis res est, summamque postulat observationem. Bibiturus itaque frigidam, non ante id facere potest, quam ipsa febris, concocto humore, vacationique idoneo, ad statum accesserit suum: jamque ipse homo, maximis affectus caloribus, summaque siti, die judicatorio, summum febricitationis impetum experitur. Scilicet tum maxime a naturâ oppugnatur humor, sollicitaturque ad excretionem, quem naturae conatum ipsa adjutans Frigida vacationis felicis

cis dat principium. Minime etiam per haec tempora Frigidæ vis, ut ne quid intus laedat, metuenda est: visceribus nimirum febrili ardore exaestuantibus, qui ardor, tanquam propugnaculum, contrario, occurrens elemento, impetum ejus omnem debilitat. Quantum enim, inquit *Galenus*, calor a frigore patitur refrigeratus, tantum rursus calefaciendo in ipsum agit.

Jam vero eâ copiâ bibi aqua debet, quâ potis sit calorem febris superare, materiamque morbi, una cum naturæ ope, extra corpus fugare, atque propellere. Itaque iterare etiam, eo tempore, Frigidæ haustum licet, atque aegrum, ut *Galenus* docet, quantum libet, potare sinere, donec notam exhibeat verisimilem alicujus futuræ vacationis. Si minus ejus, quam oportuit, bibitur, calore id vincitur febrili, & ad morbum addit. Sin vero plus justo sumitur, labefactat

Quâ mensurâ exhiberi debeat Frigidæ.

factat nimio refrigerio, tum ventriculum, tum jecur. Quare moderari ejus modum oportet, prout corpus est, & morbi magnitudo. Scilicet cujusque mensura remedii, quia nec dici, ut ille ait, nec scribi potest, Medicinam nostram maxime conjecturalem facit. Quidam quatuor aquae libras porrigunt. Alii tantisper bibere hominem sinunt, donec refrigescat, ac tremat. Ego vero modum ejus censeo temperandum, pro cujusque aegri natura, atque febris vehementiâ. Fere tamen ea, si adjutura est, bibi ad satietatem debet.

*Quaenam
res biben-
dae Frigi-
dae fidu-
ciam ad-
dant.*

Scire autem licet, quaedam interdum incidere, quae fiduciam addant Frigidae liberaliter bibendae, quaedam etiam, quae, vel cautius parciusque bibendam esse, vel omnino non bibendam doceant. Fiduciam addunt, febris admodum urens: aetas juvenilis:

cor-

corpus boni habitus, firmorum-
 que viscerum: atque his (ut fere
 fit) junctae vires: aestas media:
 consuetudo. Ingens febris ardor,
 sine noxâ, Frigidæ impetum susti-
 net. Juvenibus firmum obtigit ro-
 bur, quod resistere, ac respondere
 frigidi fontis (ne quid is officiat)
 occursum possit, maxime, si cor-
 poris quoque bene habitæ viscera
 sanguine, carnibusque abunde mu-
 nita sunt. Itaque vires quoque
 adesse par est, valentemque na-
 turæ calorem, ne quid, propter
 hujus impotentiam, frigida aqua
 intus violet. Sed &, quo impen-
 sius frangi vis aquæ possit, aestas
 facit: quæ, supra morbi ardo-
 rem, suos quoque aestus ingerit
 in corpus, refrigerio fontis tem-
 perandum. Quod si, præter hæc,
 etiam assuetus Frigidæ, per se-
 cundam valetudinem, aeger fuit:
 confidenter eam ipsam bibet, ex-
 perientiâ alias doctus gelidi occur-
 sum

sum elementi familiariter viscera tolerare. Scilicet, si sine offensione aquam frigidam sanus, ac temperatus bibit, quanto magis id futurum est, ubi is ipse maximis caloribus intus forisque tantum non extorretur, cum calores præcipuum munimentum visceribus contra Frigidam præstant. Meminisse etiam convenit, ita assuetis plus bibendum aquae, quam aliis hominibus esse, quo efficacior sequatur actio, quae semper, inter res familiares, ac consuetas, imbecillior est. Itaque, quod consuetudo detrahit, id copiâ fontis pensandum est.

*Quaenam
eam peri-
culosam
faciant.*

Proximum videatur ea proponere, quae gelidam potionem vel periculosam faciunt, vel omnino dehortantur. Obstructio humoris putridi nondum concocti: tumor, dolorque in viscere præcipuo: partis momentaneae imbecillitas, maximeque, ventriculi, jecinoris, atque

atque lienis: corporis habitus nimium tenuis: infirmæ vires. Quod cruditati humoris putris, atque obstructioni adversetur aqua frigida, ex ejus apparet viribus, quas supra fufe expressimus. Scilicet cruda ea est, haerensque in viâ, omnia cogit, sistitque corporis effluvia. Itaque prohibet etiam, ne corruptus humor, obstructis venis, concoqui a naturâ, aut segregari a benigno commode possit. Quare recte *Galenus* vetuit, quibus obstructio, putridusve humor non concoctus incommodat, iis ne aqua frigida potui detur. Ergo exspectare concoctionem oportet, maximeque in Synochis, ex multo, ac crassiusculo natis sanguine, cum referatis, terfisque meatibus, putris humor victus, ac separatus excretioni patet.

Quamquam in febribus supra *Quaenam*
modum ardentibus, ac corpus eli- *eam po-*
quantibus, necessitas interdum co- *stulare*
videan-
git, *tur.*

git, per principia morbi, incrementaque, Frigidam propinare; ut temperamentum ardori, quod maximus est, praestetur: utque materia morbi refrigescens minus furere, ac torrere hominem incipiat, meliusque, ac citius idoneâ vacuatione expellatur. Quod si propter incendium crassiuscula bilis est; tum quidem, ut sumptâ Frigidâ morbus producitur, ita periculosa exustionis retunditur impetus. Estque haec extraordinaria, atque coacta Frigidae propinatio ad exitii avertendum metum. Id ita saepe feliciter respondisse *Averroës* testatur: praestabiliusque esse censet, febrem lentam, longamque frigido poculo facere, quae curari possit: quam aegrum ardore, magnitudineque morbi superari finire. Idem sic expressit *Avicennas*: Siquando timeatur malitia caliditatis, ac sitis, ut verearis secuturam inde marcidam
ari-

ariditatem, atque consumptionem, ne prohibeas aquam frigidam. Cruditas enim optatior marcore est: qui subito incumbens, liquefacto ardoribus corpore, hominem consumit. *Galenus* quoque hujusmodi aegris Frigidam per initia porrigebat, ante Ptisanæ cremore nutritis, idque ne in Hæcticam inciderent. Extinctâ enim flammâ, rejectaque flavissimâ bile, sæpe malum cedit. Tanti vero periculum is Auctor talium febrium fecit, ut, si inflammatio etiam adsit alia (φλεγμονήν *Graeci* nominant) nihilo minus tamen aquam frigidam, quae huic est inimicissima, praebeat; praestare ratus, inflammationem in praesens augere, quam hominem sinere in hæcticam febrem incurrere. Verum id scire convenit, rarissime nostratibus hujusmodi febres, ex tenuissimâ, ac sincerâ bile vehementer incensas, ac liquefactivas, accedere; quo-

niam, propter naturae tempera-
 mentum, coelique, ac victus ra-
 tionem, bona pituitae pars bili
 miscetur, unde febres nascuntur
 minus acres. *Graeciam* vero inco-
 lentibus, multoque magis *Arabiam*,
 propter contrarias causas, eadem
 genera febrium sunt frequentia;
 ideoque plus hic licentiae biben-
 di Frigidam tribui potest. Crassa-
 mentum enim, quod hinc mate-
 riae conciliatur, non modo non
 nocet, verum etiam, propter bilis
 tenuissimae mobilitatem, maxime
 conducit. Quae sola res *Avicennae*,
Razis, atque *Averrois* confirmare
 sententiam potest, qui eo nomine
 in exhibendâ Frigidâ *Graecis* fuere
 indulgentiores.

*Febribus
 intermit-
 tentibus
 Frigidae
 potus
 nunquam
 convenit.*

Atque haecenus de febribus lo-
 quor continuis, non autem de
 intermittentibus: maxime, si has
 crassus, aut tenax humor creat.
 Siquidem iis, nullo unquam tem-
 pore, commodari frigida aqua po-
 test:

test: eo quod crassa materia, quantumvis concocta, neque prompte, neque tuto possit impetu Frigidæ ad excretionem impelli. Facile etiam viscera, haud tantis, ut acutâ in febris, ardoribus occupata, propter occursum gelidi fontis violantur. Et ipsa alioqui febris materia, ut modo dixi, non cedit; sed purgationibus, aliisque auxiliis efficacioribus, ut vacuetur, opus habet. Itaque commode dixisse video *Galenum*: Aquam frigidam ipsius febris, prout febris est, semper esse remedium; quod vero ad alia spectat, non semper: veluti, cum ex obstructione tenacis, vel crassi humoris, putredo oritur.

Nunc de tumoribus dicam visceris alicujus præcipui, qui usum Frigidæ omnem dehortantur: utique si schirrus sit, aut phlegmone, aut oedema. Nam erysipelas, inquit *Galenus*, quod quidem genuinum

*Neque
viscerum
tumoribus.*

nuinum sit, non aliter sanaveris. Si schirrus subest, in jecore potissimum, atque in liene: sumptâ Frigidâ, additur ad morbum; quia obstruit ea magis, ac refrigerando rebelliolem duritiem facit. In phlegmone autem, ipsa quoque impeditur maturatio, parumque resolvi ab inflammato viscere, cum Frigida datur, potest. Oedema etiam Frigidâ laedi dubium non est; quoniam morbus, ejusque causa cum Frigidae consentiunt qualitatibus.

Imbecillitas partis momentaneae Frigidam raro adhiberi sinit.

Sequitur partis internae, quae quidem momentanea sit, imbecillitas, quae periculosum Frigidae poculum facit. Aliis enim gula Frigidâ ita laesa fuit, ut vix deglutiret; aliis ventriculus subfrigidus, & imbecillus, gravem singultum contraxit, maximeque ea uti non solitis. Nonnullis jecur, aut colon, aut pulmo, aut septum transversum gravem offensam sufferunt.

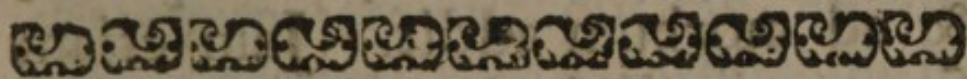
ferunt. Quibusdam, laeso genere nervorum, repente post Frigidæ poculum, difficultas spirandi, & distentio nervorum, & tremor acciderunt. Verum meminisse convenit, hæc incommoda, etsi formidabilem aquam reddunt, nequaquam tamen eam semper per acutarum vigorem febrium prorsus posse dehortari. Præstat enim interdum, epotâ Frigidâ, infirmam partem facere aliquam, simulque hominem a gravissimo, maximeque dubio morbo vindicare, quam, sub vitæ ancipiti spe, tanti cassum auxilii, relinquere. Intueri utrinque incommoda, atque invicem conferre oportet, ultra potius sequi conveniat, ad humanæ vitæ, vel commoditatem, vel conservationem. Si nocumentum, inquit *Galenus*, ex aquâ frigidâ exiguum erit, confidenter ea potui offerenda est; sin magnum metuitur incommodum, ab hac fuerit

temperandum, aliisque utendum auxiliis.

*Itemque
macer
habitus,
viresque
infirmæ.*

Jam etiam corporis habitum videre, priusquam Frigidam exhibeas, oportet; qui, si nimium macer, atque tenuis est, potionem recusat. Etenim facile viscera crudo elemento feriuntur, non sat probe aduersus ejus occursum carnibus, & sanguine munita. Quamquam *Galenus* non usque adeo Frigidam formidat, certâ quadam exhibitam mensurâ, in iis, qui tenuem habitum, ex lassitudine, irâ, vigiliâ, curis, similibusque animi affectibus contraxerunt, indeque inciderunt in febrem, quae aridam reddat cutem, ingentemque habeat calorem. Nimirum fatius videtur, vel cum periculo viscerum aliquo, febrim gelido fonte extinguere, quam aegrum in Hecticam finire incurrere: maxime, si aestas est, coelumque calidum, & siccum. Jam autem vires
quo-

quoque adesse, ut tuto Frigida propinetur, necesse est; nam aliqui, debilitatis internis sedibus, superaret naturae calorem aqua, minimeque principium inanitionis judicatoriae faceret. Ejus rei metus facit, quo minus confidenter decrepitis senibus, aliisque, crebra inanitione, vel longa in valetudine exhaustis, gelidum fontem demus. Atque haecenus satis superque de frigida aqua dictum videatur: id quod complures Medicos, & cognoscere velim, & semper sequi.

C A P. IV.

Quis Vietus Vigori Continuae Febris sit necessarius.

QUoniam in Statu natura potentissime morbum oppugnat, symptomataque omnium sunt molestissima, jure negari *In Statu, exacta abstinentia con- ducit, nisi summa sit*

*virium
imbecilli-
tas.*

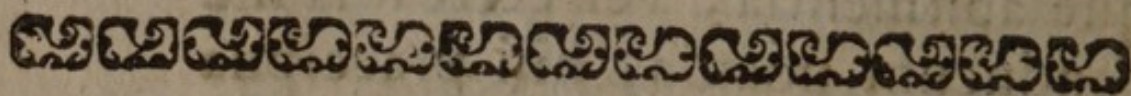
gari cibus, quantum fieri potest, omnis debet: idque, ne morbo intentam naturam, & in ancipiti vitæ edomando periculo occupatam, distrahamus ad cibi concoctionem. Melius enim soli humores, quam simul cum his cibi evincentur. Quinetiam, propter vim symptomatum, parum commode alimentum concoquitur; ideoque idipsum non modo naturam ab opere avertit suo, celeriter, nisi impediatur, victuram: verum etiam, benignitate destitutum concoctionis, corrumpitur, & ad morbum addit. Jam etiam si, aegritudinis intuitu, parcius semper alimentum damus: sequitur plane, ut tum demus omnium parcissimum, cum is est vehementissimus. Neque vero adeo metuere viribus oportet, symptomatum impetu, ut quis existimet, periclitantibus. Nam hae jam tum paene majores morbo evasere, concocta, evicta-

evictaque in totum ejus materiã.
 Et quae judicialem inanitionem
 proxime antecedunt symptomata,
 ea parum periculorum, qua haud
 diu immorantur, exhibent: exclu-
 so enim maligno humore, pro-
 tinus conquiescunt. Ergo etiam
 recte sic scripsisse video *Hippocra-
 tem*: Cum morbi vis est summa,
 tum vel tenuissimo uti victu con-
 venit. Et paulo post: Ipso vigo-
 ris tempore, pauloque ante eum,
 cibus est adimendus. Exacta ita-
 que abstinentia, vel certe sola hic
 conducunt pocula; nisi praecipua
 quaedam nata imbecillitas, necessi-
 tatem tenuis dandae sorbitionis in-
 jecerit. Id dignitati ipsarum tri-
 buitur virium, quibus periclitari
 incipientibus nunquam non ali-
 mento succurrendum est.

DE CURANDIS
FEBRIBUS
 CONTINUIS,
 SECTIO QUARTA,

Qua harum comprehenditur Declinatio.

C A P. I.

*De iis Corporibus, quae perfecte
 convalescunt.*

*Quid ex-
 pediat
 agere in
 Febris
 Declina-
 tione.*

QUaecunque continua febris per absolutam judicationem, commodis ortis vacationibus, vigorem superavit suum, necessario decrefcens, melioris valetudinis, certaeque

que salutis spem, atque principium facit. Estque id verum ejus decrementum, in quo neminem unquam esse mortuum *Galenus* Auctor est: morbi dico occasione, non novo aliquo Medentis, vel Aegrotantis errore. Hic iste corporis convalescentis status, quoniam morbo jam victo superior est, nullis praecipuorum remediorum irritamentis est sollicitandus, sed proba ratione victus, qui vires paulatim instauret, sustinendus. Inter quae tempora, rationem quoque aëris: somni, ac vigiliae: exercitationis, atque otii: alvi ductionis, similiaque rerum habere convenit. Ad haec, viscera quoque subinde firmanda, quae, & morbo, & evacuationum remediis, fuere labefactata. Simul etiam, si quis ardor prioris febricitationis etiamnum insidet, idoneis rebus tollendus est. Adeo vero danda est opera, ut qui, naturae, artisque nostrae bene-

beneficio, longe valere melius homo coepit, modis semel omnibus convalescens, quam optime valeat.

*De Con-
valescen-
tium
Victu.*

Incipiam de cibo dicere: qui mediae materiae esse debet, facilisque concoctu, temperatus (nisi residuus calor subfrigidum postulet) mediocriter humens, atque liquidus, succumque praebens bonum, qui vires facile tum tueatur, tum adjiciat; cujusmodi sunt, juscula pullorum gallinaceorum, atque caponum, vel magis ex his coctis, atque contusis, una cum jure factae sorbitiones. Cocta quoque hoedorum, atque vitulorum caro, ejusdemque juscula idonea sunt. Ptisana item hordeacea, ex jure pulli confecta, convenit. Maxime autem studendum est, hujusmodi nutrimentis convalescentem reficere; quoniam is ipse exinanitus, spirituumque laborans inopiâ vitalium incrementa sanguinis,

nis, atque virium postulat. Siqui-
dem victum in eo nimis tenuem
merito *Avicennas*, ut periculofam,
damnavit: saepe inde malum cor-
poris habitum, novamque febrem
ait emerfisse. Cibum tamen eâ mo-
deratione sumi debet, ut ne quid
copiâ oneret, quae res gravium
saepe periculorum ansam praebet.
Fere autem qui sic victitat, ex
sumpto alimento nihil, aut cor-
pore, aut viribus proficit; tan-
demque (nisi abstinentiâ, aut ina-
nitione succurritur) in febrem,
vel priorem, vel in aliam novam
incidit. Consultum (me iudice,
testeque *Avicennâ*) fuerit, conva-
lescentem minime ad satietatem
esse finire: verum, immorante
etiamnum esitandi desiderio, epu-
lis jubere desistere. Illud quoque
recte praecipitur; quoniam vacua-
tum corpus, atque extenuatum
uberem instaurationem postulat,
eam tamen attritae vires non fe-
runt,

runt, cibum paucio-rem, multis vicibus, dari oportere: semperque propius ad secundam progressis valetudinem plus cibi, ac paucioribus intervallis indulgeri, donec ad pristinam sanorum hominum tum valetudinem, tum cibationem perventum sit. Quae tempora ita moderanda sunt, uti *Hippocrates* praecepit: Quae lente, inquit, extenuata sunt corpora, lente reficere oportet: quae contra, breviter. Porro utile poculum, mediocris aetatis, atque substantiae, probe cocta cervisia est; itemque vinum album, ac tenue, vel odoriferum, aquae fontanae, aut hordeaceae mistum. Praefrigida autem aqua, quia visceribus officit extenuatis, rejicienda est. Ut in cibo, ita & in potu intemperantia, atque nimia abstinentia inutilia sunt. Alterum enim recidivae hominem exponit, alterum hecticae maciei. Illud apprime cavendum est, ut
ne

ne quid nimis, cum cibus sumitur, bibatur. Nam sic is ipse innataret, a ventriculi corpore, propter interpositum humorem, non comprehensus. Itaque inter epulas contrahenda sunt pocula, ac tantillum humoris indulgendum, quod & linguae molestiam soletur, & sitim levet. Concocto autem cibo, fas est libere aliquid bibere: nam celerime id per corpus digeritur.

Proximum est de aëre dicere, *De Aëre.* qui temperatus esse debet, ne vel nimio calore ardores augeat, referatve febriles: vel superfluo frigore extenuatis, atque inanitis visceribus officiat. Parum tamen refrigerii accipere eum fas est, si quid ardoris etiamnum inhaerescit.

Somnus convalescentibus appri- *De Som-*
me est necessarius, utique noctu^{no.}
post sumptum coenae alimentum.
Sic enim corpus efficaciter hu-
mectatur, superiore siccatum febre,

instauratisque succis, ac spiritibus, vires acquirit meliores. Itaque etiam vigilia, quia exsiccat, ac vim hominis atterit, inimicissima est. Nunquam dormire is, qui convalescit, nisi post sumptum cibum debet, quoniam qui vacuo somnus fit ventriculo, vacuisque venis, corpus exhaurit, arefacitque.

De Exercitio.

Exercitii vero, atque otii moderata, ac viribus respondens vicissitudo est utilis. Exercitium tamen leve esse decet, puta, gestationis, aut lentae per cubile inambulationis. Molles quoque extremorum frictiones membrorum juvant; implent enim corpus, ac naturae excitant calorem. Porro instauratio corporis (quia superioribus id aerumnis emacruit) vehementer necessaria est.

De Purgatione, caeterisque evacuationibus.

Inutilis autem omnis habetur inanitio, praeter unicam dejectionem ventris, qui convalescentibus,

bus, astringitur. Nequaquam autem purgatorium esse medicamentum licet (quod *Graeci* καθαρτικὸν appellant) sed lenitivum, ac stercorearium (quod ἐκκοπρωτικὸν dicunt) cujusmodi recens extracta est cassia, juscule pulli gallinacei, vel hordei decocto soluta; itemque electarium lenitivum, diapruron solutivum, diacatholicon, manna, & id genus alia. Ad eandem rem emollientes etiam faciunt clysteres, ex pinguibus jusculis, cassiâ, oleoque violaceo facti. Suos *Galenus* ex sincero parabat oleo. Scire autem licet, minime frequentem usum horum lenitivorum esse licere: maxime, quae movendi ventris causa, per os dantur, ne scilicet crebrâ dejectione (quae tum certe inutilis est) corpus ali definat, defluente una succo meliore. Ut nulla non vacuatio, praeter moderatam, uti praecepi, dejectionem convalescentibus incommoda est:

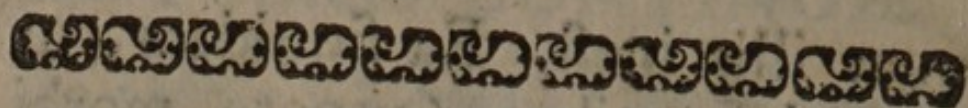
ita maxime Veneris, quae affatim vitae spiritus profundit, viresque tenui in corpore dissipat. Porro jucundis etiam rebus occupari convalescentibus animus debet: unde vis naturae, spiritusque vitales eriguntur; tristis autem sollicitudo, quoniam ficcat, nocet.

*De fir-
mandis
visceri-
bus.*

Nunc de firmandis dicam visceribus, quorum vis multum a morbo lacescita, laxataque fuit. Materiae autem, mediocri praeditae astrictione, atque refrigeratione, ejus beneficium roboris praestant. In quo numero sunt electarium diarhodon, diacorallion, pastilli ex rosis, ex spodio, & hujusmodi. Saepe etiam ubi calores desunt, ipseque, prioribus remediis refrigeratus, ventriculus parum concoquit, utile est aromaticum rosatum. Caeterum, nullo alio febris acutae tempore, talium materiarum usus esto, quam declinationis, idque metu astrictionis, quae

quae illis inest. Ea siquidem, ut convalescentibus (utpote morbi materiâ jam exoneratis, ac debilibus) utilis est: ita aliis, qui adhuc dum vim morbi experiuntur, retento humore corrupto, prorsus adversatur; nisi tamen effusae alicujus inciderit vacuationis symptoma, quod sine modo vires resolvat: effraenatum dico vomitum, alvi fluxum, atque sudorem.

Atque huc usque de iis locuti sumus hominibus, qui, absolutam experti judicationem, integre, atque plene convalescunt. Quare posthac eorum proponam constitutionem, atque provisionem, qui, quoniam diminute fuere judicati, non commode convalescunt, inappetentiaeque, defectae nutritioni, ardoribus, recidivae, caeterisque vitiis sunt obnoxii.

C A P. II.

De iis, qui, propter diminutam Judicationem, haud probe convalescunt.

Post imperfectam Crisin, nulla ferre, nisi per purgationem, vacuatione utendum est.

QUaecumque judicatio materiam morbi non exhaustit, multâ ejus in corpore relicta parte, imperfectam, atque symptomatis molestantem declinationem exhibet. Tum enim homo, assumptis etiam commodis, justisque epulis, neque alitur, neque firmatur, ardores etiam experitur, quam par sit, majores. Protinus tum vacuante medicamento, si humor idoneus est purgationi, succurrere oportet, quod prioris morbi extrahat reliquias. Quod nisi fiat, in foribus erit vel abscessus, vel recidiva. Semper medicamentum parari, pro materiae naturâ, ac virium modo, debet. Vomitus autem omnis inutilis est, nisi si
cor-

corruptus aliquis humor stomachum occupat. Saepe autem venae per ea medicamenta commode repurgantur, quibus urinas ciendi facultas obtigit. Id quod tum sequendum est, cum naturae vi corruptus humor ad ductus urinarios impellitur. Sanguinis vero missio prorsus fugienda est, cum propter materiae rationem peccantis, tum propter vires, quae praeteritis vacationibus vehementer fuere labefactatae. Quo magis *Avicennam* demiror, qui etsi recte dicit sanguinis missione parum egere convalescentes: in eo tamen fallitur, quod venam, propter sanguinis vitium, tum incidat, propter id, quod, veluti assatum ex malis humoribus, in sanguine remansit; ideoque necesse esse ait, ut extrahatur sanguis ejus malus, & cumuletur bonus. Quasi vero humoris vitium non solâ tolli debeat purgatione, ac quasi promptum

fit, atque in hominum positum manu, dissectâ venâ, corruptum humorem effluere sinere, meliore sanguinis particulâ intus manente. Neque vero hic solum, uti liquet, peccasse *Arabem* constat: verum in ipsarum etiam aestimatione virium, quae convalescentibus, propter debilitatem, mittendo sanguini sunt impares. Ut ne dicam etiam nequaquam tum magnum morbum (quod alter est fecandae venae scopus) esse posse, ut cuius vehementior jam tum cessavit impetus.

*Victus
subte-
nuis esse
debet.*

Porro, quod ad victum pertinet eorum, qui imperfecte convalescunt, scire licet, subtenuem esse oportere, donec, exhausto humore, felicioris nutritionis praebeantur exordia. Recte siquidem dixisse video *Hippocratem*: Impura corpora eo magis offendi, quo magis aluntur. Postquam materiis morbofis homo erit probe exoneratus,

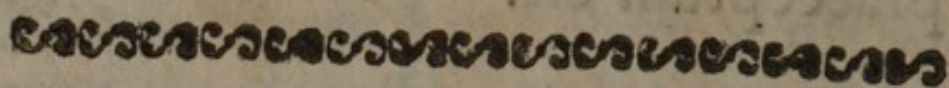
ratus, ita dein omnibus in rebus
haberi, tractarique debet, uti supra
de iis, qui exacte convalescunt,
praeceptum est.

F I N I S.

I N D E X
C A P I T U M.

D E C U R A N D I S
F E B R I B U S C O N T I N U I S ,
S E C T I O I.

Quae earum continet Principium.

C A P . I.

- II. **D**E Missione Sanguinis Pag. 4.
III. **D**ua Mensura acute Febricitantibus Sanguis debeat mitti. 25.
IV. Quo Tempore per Febres Continuas sanguis mitti debeat. 49.
V. Quae Vena per Febres Continuas secanda sit ; quidque, inter Sectionem, & post, agendum. 80.
VI. Quae Victus ratio in genere Februum Continuarum servanda sit. 85.
VII. Genera quaedam, itemque formae Alimentorum, quae acute Febricitantibus dari possunt. 104.
VIII. De

SECTIO I.

- VIII. De Potionibus acute Febricitantium. Pag. 113.
IX. Quae Victus ratio Principio Febris acutae conveniens sit. 118.
X. Quomodo Materia Februm Continuarum concoquenda sit. 124.

SECTIO II.

Quae Februm Continuarum comprehendit Incrementum.

- CAP. I. De Materiae Purgatione. 138.
II. Quid a Purgatione agendum, & quomodo fervor acutae Febris temperandus sit. 155.
III. Quomodo gravioribus Symptomatis acutae Febris occurrendum sit. 162.
IV. Quae Victus ratio per Incrementum Continuae Febris servanda sit. 180.

SECTIO III.

Quae Februm Continuarum complectitur Statum.

- CAP. I. De Vacationibus Judicatoriis. 183.
II. De Aquae frigidae potione. 192.
III. Quae

SECTIO III.

III. *Quae observationes bibentibus Frigidam sint necessariae.* Pag. 206.

IV. *Quis Victus Vigori Continuae Febris sit necessarius.* 219.

SECTIO IV.

Quâ Februm Continuarum comprehenditur Declinatio.

CAP. I. *De iis Corporibus, quae perfecte convalescunt.* 222.

II. *De iis, qui, propter diminutam Judicationem, haud probe convalescunt.* 232.

